

Club Economic

Nr. 1 – 2026

PS
Quarterly

The Year Ahead **2026**

Încrederea

Construind
pacea
împreună
YVETTE COOPER

Jucând
la ruletă
viitorul dolarului
CARMEN M. REINHART

Trump și sfârșitul
hegemoniei
americane
JOSEPH E. STIGLITZ

Criptomonedele,
o oportunitate
sau o amenințare?
JEAN TIROLE

NOUA ECONOMIE

Conversații care inspiră.
Oameni care construiesc.
Decizii care influențează
economia de mâine.

Invitații noastre sunt practicieni.
Explică esențialul.

URMĂREȘTE-NE ȘI ÎN 2026!

Anticipează următoarele mișcări.
Complexitatea lumii de azi explicată,
nu simplificată.

NOUA ECONOMIE

REALIZATORI
ȘI MODERATORI:

ADRIAN MĂNIUȚIU | DANIEL APOSTOL

www.em360.ro
www.romaniadurabila.ro

Încrederea: ultimul activ de siguranță într-o lume în derivă

În economie, încrederea se construiește în decenii și se pierde în secunde. Începând de anul acesta, ClubEconomic își propune să fie parte a acestei reconstrucții, oferindu-vă produsul de față, realizat în colaborare cu Project Syndicate.

ÎN 2026 TRAVERSĂM O FRONTIERĂ INVIZIBILĂ a istoriei. Dacă ediția globală a *Project Syndicate* ne avertizează asupra fragilității prezentului, proiectul nostru își propune să exploreze și autohton fundamentul pe care putem reconstrui: **încrederea**. Într-o epocă în care busolele geopolitice par defecte, iar algoritmii par să ne decidă viitorul, acest „activ intangibil” devine singura monedă de refugiu care mai contează cu adevărat.

Trăim ceea ce analiștii numesc „sfârșitul interregnumului”. Vechea ordine mondială, clădită pe dărâmăturile anului 1945, s-a dizolvat sub ochii noștri. Revenirea lui Donald Trump la Casa Albă nu a fost doar un eveniment electoral, ci un semnal de alarmă pentru o întregă arhitectură globală. Așa cum subliniază laureatul Nobel Joseph Stiglitz în paginile acestei ediții, hegemonia americană s-a retras din rolul de garant al stabilității, lăsând în urmă un vid pe care mulți încearcă să-l umple, dar puțini știu să-l gestioneze. În acest peisaj de „derivă geopolitică”, Europa se trezește singură în fața propriilor oglinzi. Fără „umbrela” protectoare

a Washingtonului și sub presiunea unei Asii care își caută propria cale, bătrânul continent este forțat să își definească o autonomie strategică. Dar cum poți construi o armată, o economie sau o politică externă comună fără a avea, mai întâi, încredere în vecinul de la frontieră?

Pe plan financiar, metafora „Bear Head” – spectrul unei piețe în scădere – bântuie cancelariile lumii. Nu este vorba doar despre o recesiune ciclică, ci despre o criză de încredere în instrumentele care au definit prosperitatea ultimelor decenii. Când economiști precum Carmen Reinhart vorbesc despre erodarea statutului dolarului sau despre „Era Stagflației”, ei nu discută doar despre procente și indici bursieri, ci despre prăbușirea unei promisiuni.

Pentru publicul român, aceste dinamici globale se traduc într-o întrebare simplă: **în ce mai putem crede?** Într-un context în care inflația a devenit o prezență constantă, iar predictibilitatea fiscală pare un lux al trecutului, ClubEconomic intervine cu câteva judecăți de valoare ale unor analiști autohtoni, pentru a decoda mecanismele de supraviețuire.

Depinde de noi dacă acest an va fi marcat de colapsul cooperării sau de renașterea unor noi forme de solidaritate economică.

Într-o lume în derivă,
singura ancoră reală
rămâne încrederea –
în datele corecte, în
partenerii de cursă lungă
și în capacitatea noastră
de a înțelege «anul care
ar putea fi» înainte ca
acesta să ne surprindă.

Nu suntem doar traducători ai gândirii globale, ci interpreți ai acesteia într-un context local, oferind acea claritate care permite transformarea fricii în strategie.

ClubEconomic își asumă rolul de filtru. Într-o mare de zgomot digital, ne propunem să fim un port al acurateței. Credem că expertiza umană, verificată și asumată de nume mari ale economiei mondiale precum și de experți români, rămâne antidotul suprem împotriva dezinformării.

Lansarea acestui proiect pilot nu este întâmplătoare. „The Year Ahead 2026” este de fapt o continuare a unui demers anterior realizat împreună cu revista Economistul și este prin definiție un exercițiu de posibilitate. Unul dintre titlurile majore ale ediției din 2026, „Anul care ar putea fi”, ne lasă o fereastră deschisă. Depinde de noi dacă acest an va fi marcat de colapsul cooperării sau de renașterea unor noi forme de solidaritate economică. ClubEconomic împreună cu partenerul PS nu oferă doar diagnoze, ci și instrumente de navigare. Vă invităm să parcurgeți această

ediție nu ca pe o lectură pasivă, ci ca pe un manual de construcție. Încrederea nu se cerșește, ea se cultivă prin transparență, rigoare și curajul de a privi adevărul în față, oricât de incomod ar fi.

Concluzia este pe cât de simplă, pe atât de implacabilă: într-o lume în derivă, singura ancoră reală rămâne încrederea – în datele corecte, în partenerii de cursă lungă și în capacitatea noastră de a înțelege „anul care ar putea fi” înainte ca acesta să ne surprindă.

Bun venit în comunitatea celor care aleg să înțeleagă, nu doar să asiste. Bun venit la ClubEconomic – TYA2026!

Daniel Apostol, editorialist, analist economic și expert, în politici publice este editor fondator al ClubEconomic.

PS Quarterly

Stuart Whatley
Rachel Danna
Jason Linback
Lidia Marchenko
Brooke Sloan

PS Editorial

Whitney Arana
Editor

Rachel Danna
Deputy Managing Editor

Roman Frydman
Founding Editor

Emma Harper
Associate Editor

Nina L. Khrushcheva
Contributing Editor

Kenneth Murphy
Editor in Chief

Andrzej Rapaczynski
Co-Founder

Joanna Rose
Science/Health Editor

Asher Schechter
Associate Editor

Sławomir Sierakowski
Contributing Editor

Jonathan Stein
Managing Editor

Stuart Whatley
Senior Editor

Cover image
 Dan Tague (D-TAG)

PS Office

Samuel Akoni
Data Analyst

Trevor Bohatch
Events Manager

Nicolas Chatara-Morse
Chief Executive Officer

Damen Dowse
*Executive Vice President
 of Business Development*

Katarína Ďurináková
Senior Partnerships Manager

Derek Halsey
Senior Partnerships Manager

Alisiya Ivanova
Assistant Project Manager

Sarah Kidder
*Assistant Copyediting &
 Distribution Manager*

Peter Kupčák
Chief Financial Officer

Jason Linback
Vice President of Publishing

Lidia Marchenko
*Assistant Copyediting &
 Distribution Manager*

Carmen Morejón
Publishing Data Analyst

Zuzana Pavlíková
Office Manager

Jiří Pavlovský
Senior Developer

Alexandra Scott
Digital Marketing Associate

Shirin Shity
Senior Marketing Manager

Brooke Sloan
*Copyediting &
 Distribution Manager*

Published by Project Syndicate
 P.O. Box 670
 Kings Park
 NY 11754

ISSN: 3068-1626 (print),
 3068-1669 (online)

Designed by Studio Texture
www.studiotexture.co.uk

© Project Syndicate 2026

Year Ahead 2026

The Year Ahead 2026

02 Încrederea: ultimul activ de siguranță într-o lume în derivă

Daniel Apostol

Anul care ar putea fi

Lea Ypi

16 Trump și sfârșitul hegemoniei americane

Joseph E. Stiglitz

Construind pacea împreună

Yvette Cooper

28 „Niciodată din nou”, din nou

Radosław Sikorski

32 Redați Ucrainei viitorul

Chrystia Freeland

The Year Ahead 2026

38 Asia rătăcită, Asia singură

Akihisa Nagashima

Multilateralismul nu a murit încă

Gordon Brown

48 Israelul nesanționat

Vali Nasr

O nouă eră a proliferării nucleare?

Mohamed ElBaradei

58 Noul început al democrației în America Latină

Enrique Krauze

62 China și America trebuie să ia în serios riscurile generate de inteligența artificială

Jake Sullivan

66 Jucând la ruletă viitorul dolarului

Carmen M. Reinhart

70 Va fi lăsat Sistemul Rezervelor Federale să-și îndeplinească rolul?

Gary Gensler

74 Criptomonedele, o oportunitate sau o amenințare?

Jean Tirole

80 De ce China nu poate câștiga revoluția industrială condusă de inteligența artificială

Di Guo / Chenggang Xu

84 Trump anulează statul de drept și democrația din SUA

Aziz Huq

„Tratamentul Bolojan”

Daniel Apostol

98 Încrederea, capitalul invizibil al economiei. România în 2026

Valeriu Ivan

104 Patrioții Relansării: Sentimentul, dragi Palate, sentimentul

Radu Magdin

Club Economic

este un proiect informativ-educational care are ca scop sprijinirea și promovarea activității jurnaliștilor economici și formarea tinerilor jurnaliști economici.

CPE Editorial

Daniel Apostol
Founder and Editorial Director

Diana Stroe
Graphic Designer

Adrian Măniuțiu
Associated Editor

Ovidiu Vitan
Proofreading

Monica David
Events & Partnerships Manager

Realizat în parteneriat cu

E-mail: office@clubeconomic.ro

Partener de producție

UN SAR 32
DE ANI

Tipărit la

MINT FINISHINGS
PRINT & PACKAGING
t(+4) 0723 349 666 www.mint.ro

Club Economic

The Year Ahead 2026

112 2026: Anul zero al inteligenței artificiale

Răzvan Ștefan Tecuceanu

Infrastructura invizibilă

Victor Grigorescu

122 „Surpriza” recesiunii tehnice: riscuri și priorități în 2026

Cosmin Marinescu

130 2026 – anul recalibrării pieței energetice din România

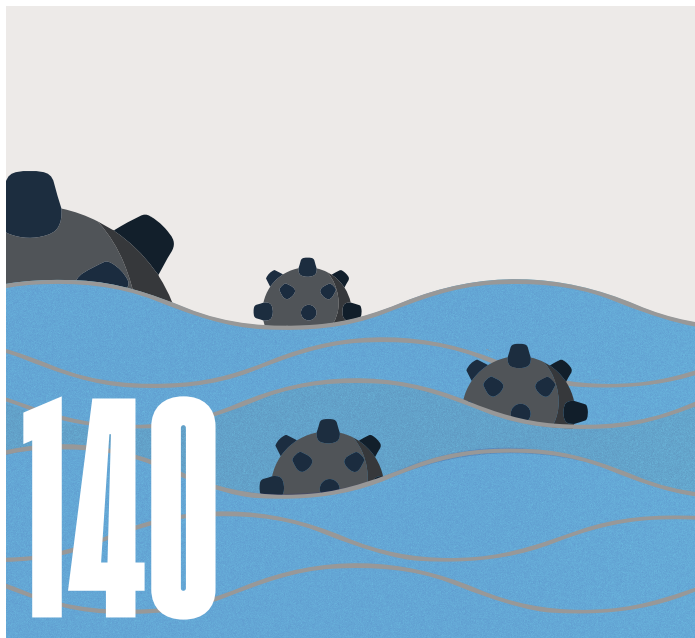
Dumitru Chisăliță

134 Când au devenit asigurările o chestiune de supraviețuire financiară?

Alexandru Ciuncan

Provocări la adresa activității offshore din Marea Neagră în contextul conflictului ruso-ucrainean

Oana Ijdelea / Nicolae Vatu

144 Convergența instituțională și internalizarea standardelor globale: efectele aderării României la OECD

Leonardo Badea

148 Pentru economie, politica e cel mai mare pericol

Daniel Apostol

152 Masa rotundă

Amitav Acharya
Adekeye Adebajo
Kathryn Hochstetler
Yu Jie
Tana Johnson
Suerie Moon
Carla Norrlöf

156 În dialog cu Șebnem Kalemli-Özcan

162 Recomandări de carte

Iarna 2025

164 Info

Introducerea editorilor

Revenirea lui Donald Trump la președinția Statelor Unite în acest an a generat incertitudine politică, volatilitate pe piețe și un tsunami de minciuni, cu consecințe profunde asupra economiei globale și ordinii internaționale. Atât în țările bogate, cât și în cele sărace, reputația Americii ca aliat de încredere și refugiu economic sigur a fost erodată. În contextul punerii sub semnul întrebării a poziției sale globale, au fost afectate și alianțele tradiționale, instituțiile și structurile de guvernare globală pe care Statele Unite le-au susținut de-a lungul mai multor generații.

IMEDIAT DUPĂ DEPUNEREA JURĂMÂNTULUI pentru un al doilea mandat, Trump a urmărit în mod deliberat să elimine organizațiile, regulile, normele și chiar multe dintre conceptele din domeniul științei, medicinei și dezvoltării economice care au îmbunătățit viața a miliarde de oameni în ultimele decenii. El și administrația sa au început să ridiculizeze deschis cei mai vechi aliați ai Americii și să submineze sistematic instituțiile internaționale care au susținut, pentru o perioadă îndelungată, prosperitatea globală și însăși puterea americană.

În esența agendei lui Trump, atât în plan intern, cât și extern, se regăsește o respingere a valorilor Iluminismului. Încrederea în știință și în procesul științific nu își găsește loc în administrația sa, unde un secretar al sănătății complet necalificat a declanșat o cruciadă împotriva vaccinurilor care salvează vieți. Administrația a suprimat, de asemenea, finanțarea cercetării fundamentale care a oferit Statelor Unite un avantaj competitiv, declanșând totodată primul exod al specialiștilor din istoria țării. Dacă piețele și economia americană nu au înregistrat imediat daunele provocate, acest lucru se datorează parțial unui boom investițional fără precedent (de

mulți percep ca o bulă) în centre de date și alte infrastructuri legate de inteligența artificială. Privind acest spectacol sordid din SUA, restul lumii a luat măsuri pentru a se adapta noilor realități. De când Trump a anunțat tarife împotriva aproape tuturor țărilor (cu excepția notabilă a Rusiei), modelele globale de comerț s-au modificat, pe măsură ce companiile și factorii de decizie economică adoptă strategii menite să reducă dependența de piața americană. Aceeași logică remodelează și deciziile militare și strategice, nu în ultimul rând în Europa, care a majorat în sfârșit investițiile în apărare, deși speră că un viitor lider american va restaura vechea alianță transatlantică.

Între timp, alți aspiranți geopolitici au profitat de haosul creat de Trump. Dacă ar exista o imagine în 2025 care să surprindă amploarea realinierii în curs, aceasta ar fi fotografia președintelui chinez, Xi Jinping, a președintelui rus, Vladimir Putin, și a prim-ministrului indian, Narendra Modi, salutându-se cordial la summitul Organizației pentru Cooperare de la Shanghai. Nimic nu unește mai bine adversarii decât un inamic comun. Experimente cu noi tehnologii monetare și de plată, metode de facturare comercială

și alte mijloace de a eluda influența Americii sunt toate pe ordinea de zi.

Deriva autoritară a Americii și modul în care adversarii săi, precum și foștii aliați, reacționează la aceasta vor reprezenta, fără îndoială, unul dintre principalii factori care vor domina agenda în anul ce urmează. De la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial nu a mai fost atât de evidentă absența unui leadership global clar sau a unei autentice „comunități internaționale”. A devenit un clișeu să observăm cum cooperarea globală se destramă exact în momentul în care este cel mai necesară pentru a răspunde provocărilor comune precum schimbările climatice, progresele rapide în inteligența artificială, răspândirea criptomonedelor și agravarea crizelor umanitare. Lucrurile sunt pe punctul de a se destrăma, iar cei aflați în poziții de putere au demonstrat fie o capacitate redusă de a le reconstrui, fie un interes pronunțat de a accelera colapsul. **PS**

Editorii PS

Anul care ar putea fi

LEA YPI

*Profesor de teorie politică
în cadrul London School of Economics*

În fiecare lună decembrie din ultimii ani, mă întorc cu gândul la momentul când Jeremy Corbyn, pe atunci liderul opoziției din Partidul Laburist al țării mele adoptive, Regatul Unit, cita un discurs de Anul Nou cu o rezonanță familiară. „Anul acesta va fi mai greu decât anul trecut”, spunea el. Cuvintele lui Corbyn erau familiare pentru că îl cita pe Enver Hoxha, faimosul lider comunist al țării mele natale, Albania, care adăuga: „Pe de altă parte, va fi mai ușor decât anul viitor”. Comentariul a provocat controverse, unii văzând în el o dovadă că laburiștii au devenit un cult marxist, în timp ce alții condamnau insensibilitatea față de traumele deschise din trecutul comunist al Albaniei.

SUB CONDUCEREA „UNCHIULUI ENVER”, Albania din cea mai mare parte a copilăriei mele era unul dintre cele mai izolate locuri de pe planetă, izolat atât de Estul „revizionist”, cât și de Vestul „imperialist”. Trăia într-o capsulă temporală proprie, o realitate dură forțată prin loialitate, propagandă, supraveghere și reprimarea disidenței. Percepția sa asupra viitorului a fost modelată de mituri trecute despre sacrificiul eroic și autosuficiență, înrădăcinate în conspirații despre o agresiune străină iminentă.

Fiecare An Nou aducea cu sine noi forme de paranoia, noi penurii, noi măsuri disciplinare, noi apeluri la rezistență. Singura investiție constantă pe care statul a făcut-o a fost în buncăre. Cum s-ar putea compara măcar vag cu ceea ce se întâmpla în Vest?

Cu toate acestea, pentru tot umorul negru pe care albanezii și mulți alții nu l-au apreciat la vremea respectivă, discursul lui Corbyn, și în special acea frază, s-au dovedit a fi ciudat de prevăzătoare. A surprins melancolia insidioasă și teama cu care o mare parte susținătorilor ideologiei de stânga a întâmpinat fiecare An Nou din 2016 încoace. Pe atunci, Brexit-ul părea catastrofa supremă. „Recăștigarea controlului”, sloganul triumfător al ieșirii Marii Britanii din Uniunea Europeană, a provocat un fior printre elitele cosmopolite din Vest.

În timp ce mulți s-au grăbit să-și facă provizii în ipoteza unui Brexit „fără acord”, îmi amintesc că am fost întrebat dacă vedea rafturilor semigoale din supermarket îmi amintește de Albania lui Hoxha (nu-mi amintea). Totuși, cu recul, după prima alegere a președintelui american Donald Trump, o pandemie globală, războaiele din Ucraina și Gaza și revenirea lui Trump la Casa Albă, chiar și opoziții înverșunați ai Brexitului ar putea acum să recunoască că panica lor a fost oarecum exagerată.

Sau oare nu? Anul viitor, Brexitul își va marca cea de-a zecea aniversare, cu siguranță o etapă simbolică importantă în epoca actuală a globalizării. Referendumul a semnalat o întoarcere la o lume în care statele sunt din ce în ce mai izolate unele de altele, instituțiile sunt ținute ostatic de voiața arbitrară a indivizilor, iar statul de drept pare ireversibil în declin.

Anul care urmează este puțin probabil să aducă vreo schimbare. Îndemnul susținătorilor Brexitului de a „recăștiga controlul”, care odinioară purta cel puțin o tentă de onestitate intelectuală, întrucât invoca dezbateri legitime privind suveranitatea, s-a degradat într-o narativă conspiraționistă deplină. Ni se spune acum că preluarea controlului este imposibilă, din cauza amenințării mereu prezente reprezentate de străini și de cei considerați incapabili să se „integreze”.

Viitorul pare să ofere doar un amestec de teamă și paranoia. Ce altceva se poate aștepta într-o lume în care singurele piețe care se extind în mod sigur aparțin sectorului militar și unde inovația tehnologică pare tot mai dedicată perfecționării artei distrugerii reciproce? În mijlocul tuturor acestor lucruri, unde se mai poate găsi speranță?

O altă cale

În eseul său din 1784, „Idea unei istorii universale cu un scop cosmopolit”, filozoful german Immanuel Kant a încercat să identifice un punct de vedere din care istoria să poată fi interpretată ca mai mult decât un spectacol jalnic de violență, nedreptate și iraționalitate și să releve un tipar favorabil dezvoltării dispozițiilor morale. Era dificil, credea Kant, pentru că ființele umane nu urmăresc întotdeauna ceea ce este în interesul lor rațional. Ele posedă voință liberă care le permite să recunoască ce este drept, dar le lasă totuși susceptibile la greșeli.

Paradoxal, Kant a identificat în război, mai precis în iraționalitatea războiului, o cale esențială spre

PRIM-MINISTRUL ITALIAN, GIORGIA MELONI.

speranță. El credea că va veni o vreme când războiul nu va mai fi doar profund distrugător și incert, ci și economic nesustenabil, o sursă de datorii scăpate de sub control și ruină. În viziunea sa, conflictul tot mai accentuat dintre interesele statelor și extinderea comerțului global ar face în cele din urmă ca „influența oricărei convulsii într-un stat din partea noastră a lumii asupra tuturor celorlalte state să fie atât de vizibilă” încât să fie necesară apariția unei noi configurații politice. Își imagina o viitoare federație cosmopolită „de care lumea trecută nu are niciun exemplu”.

În cele din urmă, lumea a produs un astfel de exemplu, deși unul imperfect. Kant prezisese că „după multe devastări, înfrângeri și chiar epuizarea temeinică a puterilor lor”, natura îi va „împinge pe oameni către ceea ce rațiunea le-ar fi putut spune chiar și fără prea multă experiență dureroasă”. Profeția sa părea confirmată când, în condițiile coșmarului din lagărul de la Ventotene, unde Mussolini și-a exilat rivalii democrați, Altiero Spinelli și Ernesto Rossi au scris un manifest care pleda pentru o Europă federală în care statele să fie legate nu prin cucerire, ci prin cooperare.

Manifestul de la Ventotene a devenit mai târziu inspirația pentru Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului și, în cele din urmă, pentru UE, o încercare istorică fără precedent de a transforma interesele economice comune într-un proiect moral și politic. La mijlocul anilor 2000, acel proiect era încă foarte viu. Seminarele universitare zumzăiau de discuții despre viitorul Europei ca instituție supranațională, divizate de întrebarea cum să

IMMANUEL KANT.

În loc să speculez asupra a ceea ce e probabil să se întâmple, prefer să vorbesc despre speranță, acel tip pe care Václav Havel îl descria drept speranță fără optimism: o datorie morală, menținută chiar și atunci când perspectivele par sumbre.

➊ PREȘEDINTELE COMISIEI EUROPENE, URSULA VON DER LEYEN.

transforme integrarea funcțională existentă a uniunii într-un ceva mai ambițios: un corp politic fondat pe „dreptate”, nu pe „forță”. Era o perioadă în care europenii încă puteau concepe o convenție constituțională pentru „Noi, poporul Europei”. Era un moment de speranță.

Caut adăpost

Paradoxal, singurul loc în zilele noastre unde acest vis mai trăiește este Albania, care pare să fi rămas într-o altă capsulă a timpului, o realitate alternativă ce îmi amintește de romanul *Time Shelter* al autorului bulgar Georgi Gospodinov, unde oamenii pot alege epoca istorică în care doresc să trăiască. Pentru albanezi, epoca ideală este UE de la mijlocul până spre sfârșitul anilor 1990, aproximativ din momentul semnării Tratatului de la Maastricht până la proiectul constituțional. Alegerile din Albania se câștigă și se dispută pe promisiunea aderării la UE; legislația este adoptată peste noapte pentru a se alinia *acquis*-ului comunitar (corpusului legislativ al UE).

Dar există un preț de plătit. Pe coasta albaneză, în localitățile Shëngjin și Gjadër, centrele de detenție construite de Italia pentru a găzdui solicitanții de azil deportați sunt o amintire a ordinii temporale în care trăiește acum restul Europei și o mare parte a lumii. Acolo găsim un spațiu liminal între idealul cosmopolit și o distopie viitoare.

Într-un discurs susținut în fața parlamentului italian în martie 2025, prim-ministrul Giorgia Meloni a articulat această nouă ordine mai bine decât oricine altcineva. Nu este surprinzător că, de asemenea, a atacat Manifestul de la Ventotene, al cărui autori au scris: „Problema de rezolvat în primă instanță, în caz contrar orice alt progres va fi doar superficial, este abolirea definitivă a diviziunii Europei în state naționale suverane”.

În acest sens, Spinelli și Rossi au susținut (printre multe alte prevederi rezonabile) separarea puterilor, importanța democratizării economiei, rolul incluziunii culturale și necesitatea politică de a mobiliza o coaliție largă de partide progresiste. La aceasta, Meloni a replicat:

„Nu știu dacă aceasta este Europa voastră, dar

cu siguranță nu este a mea”, adăugând că speră ca cei care apără documentul să nu-l fi citit.

Totuși, aproape nimeni nu a observat acest lucru în afara Italiei. Poate tocmai pentru că Europa de astăzi seamănă mult mai mult cu viziunea partidului Meloni, Frații Italiei, decât cu cea a primilor adepți europeni ai federalismului. Contribuția elitei europene la proiectarea viitorului constă acum, în mare parte, în aplaudarea modelului Meloni de „gestionare a migrației” sau în articole elogioase extravagante dedicate lui Trump, în speranța obținerii unor concesi comerciale modeste. În ceea ce privește cea mai recentă chemare a președintei Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, de a „rearma Europa”, trebuie să recunosc că aceasta îmi amintește de campaniile de construire a buncărelor din Albania.

Reflectând asupra anului ce urmează, mă întorc din nou la Kant și la avertismentul său că, în aspectele care țin de oameni, nimeni nu poate prezice cu adevărat viitorul. O „istorie conjecturală”, scria el, diferă de istoria naturală, întrucât cursul evenimentelor umane depinde de libertate, nu de necesitate. Singura profeție care se poate împlini este aceea pe care profetul o ajută să devină realitate.

Așadar, în loc să speculez asupra a ceea ce e probabil să se întâmple, prefer să vorbesc despre speranță, acel tip pe care Václav Havel îl descria drept speranță fără optimism: o datorie morală, menținută chiar și atunci când perspectivele par sumbre. Este speranța de a vedea ideile care odinioară animau instituțiile Europei revenind pe străzile sale în apărarea drepturilor migranților și împotriva mașinării războiului. Progresul nu este niciodată garantat, dar este întotdeauna posibil, cu condiția să acționăm ca și cum ar fi. Gândind în acest mod peculiar de istorie conjecturală, am putea face mai rău decât să revigorăm spiritul rezistenței care ne-a dăruit socialismul cosmopolit al Manifestului de la Ventotene. **18**

Lea Ypi este profesor de teorie politică la London School of Economics și autoarea, cel mai recent, a cărților Indignity: A Life Reimagined (Allen Lane, 2025) și Free: Coming of Age at the End of History (Penguin, 2022).

Trump și sfârșitul hegemoniei americane

JOSEPH E. STIGLITZ

Laureat al Premiului Nobel pentru Economie

A devenit aproape o rutină să încheiem fiecare an cu discuții despre „policriză” și să recunoaștem dificultatea anticipării unui viitor care pare încărcat de riscul unor noi războaie, pandemii, crize financiare și devastări cauzate de schimbările climatice. Totuși, anul 2025 a adăugat un ingredient unic de toxicitate acestui amestec: revenirea lui Donald Trump la Casa Albă, ale cărui politici eronate și ilegale au perturbat deja era globalizării postbelice. În fața unui asemenea haos și unei asemenea incertitudini, putem afirma cu încredere în ce direcție se îndreaptă economiile SUA și cele globale?

UN LUCRU ESTE CLAR: ECONOMIA SUA nu evoluează atât de bine pe cât ne-ar face să credem Trump, mereu iscusitul manipulator. Crearea de locuri de muncă este aproape blocată, ceea ce nu surprinde, având în vedere că Trump a provocat incertitudine și a slăbit economia în moduri fără precedent. Pe partea de ofertă, cea mai pernicioasă politică a sa a fost atacul frontal asupra muncitorilor imigranți (și, mai larg, asupra muncitorilor americani cu o nuanță mai închisă a pielii). Deportările în masă organizate de administrație și efectuate de agenți mascați ai Serviciului de Imigrare și Control al Vămirilor (ICE), care răpesc persoane de pe străzi, au eliminat cea mai importantă sursă suplimentară de forță de muncă într-un moment în care forța de muncă internă este în declin. Acest lucru contează pentru toți, deoarece nu numai că americanii depind de imigranți în industrii diverse, de la agricultură și construcții până la ospitalitate și îngrijire, dar acești imigranți reprezintă și o sursă de cerere. Cu toate acestea, acum mulți americani de culoare, chiar și cetățeni ai SUA, se tem să-și părăsească casele, de teamă să nu fie răpiți și maltratați de ICE.

Efectele negative ale reducerilor arbitrare operate de Trump în cheltuielile guvernamentale s-au extins, de asemenea, în întreaga economie. Există efecte multiplicatoare atât în cazul contractelor guvernamentale, cât și al expansiunilor, iar în contextul actual costurile au fost amplificate de natura imprevizibilă a procesului. Abordarea incompetentă și brutală a administrației a sădit o incertitudine și mai profundă și a generat un comportament precaut din partea întreprinderilor și a consumatorilor.

Tarifele lui Trump, fie impuse, fie doar amenințate, și alte politici

oscilante trebuie recunoscute pentru ceea ce sunt: un șoc major pe partea de ofertă asupra economiei. Acestea au introdus inutil incertitudine în costurile de producție și în prețurile pe care consumatorii le plătesc la cumpărături, făcând imposibilă o planificare serioasă pe termen lung pentru companii.

Și acestea sunt doar efectele pe termen scurt. Perspectivile pe termen lung ale economiei Statelor Unite arată cu atât mai sumbru, toate acestea fiind cauzate de Trump. La urma urmei, avantajul comparativ al Americii a fost mereu bazat pe tehnologie și pe o educație superioară neîngrădită. Prin atacarea cercetării și încercarea de a priva universitățile de fondurile federale, dacă acestea nu se supun cererilor sale, Trump distruge economia Americii.

Așa cum au subliniat numeroși laureați Nobel în economie, „bogația națiunilor” constă în instituții, în special în statul de drept. Însă Trump calcă în picioare statul de drept și îl înlocuiește cu un regim de extorcare bazat pe negociere (și interese personale), în care favorurile guvernamentale (precum licențele de export pentru Nvidia sau subvențiile pentru Intel) sunt acordate în schimbul unor cote din profiturile viitoare ale companiei. Desigur, în timp, țintele extorcărilor lui Trump se vor diminua. Recunoscând pericolul dependenței de Statele Unite, multe țări urmăresc deja noi acorduri comerciale.

Viitorul unei iluzii

Și atunci de ce PIB-ul continuă să crească (deși nu la fel de robust ca în timpul conducerii președintelui Joe Biden), piața de capital atingând noi cote maxime, iar inflația rămânând sub nivelurile avertizate de critici?

ICE REȚINÂND IMIGRANȚI ÎN INTERIORUL UNEI JUDECĂTORII DIN NEW YORK.

Există multiple explicații pentru această aparentă rezistență. În ceea ce privește piața de capital, boomul este de fapt foarte restrâns, limitat în mare parte la un număr redus de giganti tehnologici: Alphabet, Amazon, Apple, Meta, Microsoft, Nvidia și Tesla.

Și totuși, evaluările acestor companii reflectă așteptări privind profituri monopoliste pe termen lung care s-ar putea să nu se concretizeze niciodată. (Acest lucru este valabil mai ales pentru Tesla, din cauza susținerii lui Elon Musk pentru Trump, care a îndepărtat mulți consumatori.) Fac parte dintre numeroși analiști care consideră evaluările actuale ca fiind produsul unei bule ce susține nu doar piața de capital, ci întreaga economie. Cheltuielile masive de capital în domeniul inteligenței artificiale au compensat slăbiciunea restului economiei. Dar, ca toate aceste bule, și aceasta va exploda în cele din urmă. Momentul exact când se va întâmpla acest lucru rămâne un mister; dar, având în vedere dependența majoră a economiei de un singur sector, prăbușirea va fi inevitabil resimțită pe scară largă.

Mai rău, dacă inteligența artificială va reuși, așa cum anticipează susținătorii săi, ea va fi un semnal al altor probleme grave, deoarece tehnologia ar înlocui mulți muncitori și ar genera o inegalitate și mai accentuată. Adăugând reducerea aparatului guvernamental cerută de falșii libertarieni tehnologici din Silicon Valley, ne putem întreba cu ce se va susține economia Statelor Unite în anii ce vor urma.

În ceea ce privește inflația, există o explicație simplă a motivului pentru care aceasta nu a crescut încă vertiginos. În primul rând, tarifele impuse de Trump nu au fost, în general, atât de ridicate precum amenința inițial (deși tariful punitiv de 50% aplicat Indiei, o țară pe care SUA o trata ca prietenă înainte de revenirea lui Trump, este șocant de dur). Mai mult, efectele tarifelor sunt adesea resimțite cu întârzieri semnificative. Multe firme s-au abținut să măjoreze prețurile până să vadă reacțiile concurenților, iar unele nu vor crește prețurile până când stocurile bunurilor achiziționate înainte de impunerea tarifelor nu se vor epuiza. Dar, dacă tarifele amenințate de Trump împotriva Chinei ar fi fost vreodată impuse efectiv, situația ar fi fost cu totul alta. De fapt, dezmembrarea lanțurilor de aprovizionare ar putea genera creșteri ale prețurilor chiar mai mari decât tarifele în sine.

Aceasta mă conduce la întrebarea esențială: ce țară s-ar supune de

bunăvoie capriciilor unui rege nebun? Nu este ca și cum Statele Unite ar deține un monopol asupra aprovizionării cu minerale critice sau pământuri rare, fără de care epoca industrială modernă s-ar prăbuși. Nu este ca și cum nu ar exista piețe în alte părți. Legea cererii și ofertei funcționează la fel de bine fără SUA, precum și cu acestea.

După cum ne-au învățat Adam Smith și David Ricardo, creșterea economică se bazează pe valorificarea avantajelor comparative și economiilor de scară. Dar, după cum ne-a arătat Trump (și președintele rus Vladimir Putin), să te bazezi pe parteneri comerciali nesiguri poate fi extrem de dezavantajos. Mai mult, SUA nu mai sunt la fel de importante ca înainte. Acum reprezintă mai puțin de 10% din exporturile globale. În timp ce unele companii vor suferi pierderi într-o economie globală postamericană, altele vor beneficia. În timp ce unii muncitori vor trebui să găsească un alt loc de muncă, alții vor găsi o cerere nouă pentru abilitățile lor.

Pe termen scurt, cu siguranță, nu va fi ușor. Însă, în noua economie globală ce se conturează pe termen lung, America va fi pierdut hegemonia. Aceasta este direcția în care ne îndreptăm, pe măsură ce intrăm în al doilea an trăit sub capriciile unui președinte dezechilibrat. Tranziția a început deja, iar, deși creșterea globală

i MAȘINILE BYD, DE PRODUCȚIE CHINEZEASCĂ, AU SOSIT LA BREMEN, GERMANIA.

va suferi, durerea ar putea fi mai mică decât se tem mulți. În Europa, de exemplu, investițiile în reînarmare, un alt efect al politicilor autodistructive ale lui Trump, vor constitui un impuls major.

Poate că momentul definitoriu va veni odată cu alegerile intermediare din SUA, din noiembrie 2026. Alegeri care, dacă nu vor fi atât de libere și corecte pe cât ar fi de așteptat într-o democrație autentică (așa cum se tem mulți), vor marca un punct de cotitură sumbru. Totuși, dacă nemulțumirea tot mai mare față de gestionarea economică a lui Trump și alunecarea țării spre autoritarism vor determina democrații să recâștige cel puțin o cameră a Congresului, acel moment va reprezenta o schimbare de direcție. Oricum ar fi, SUA și lumea s-ar confrunta în continuare cu cel puțin încă doi ani de incompetență economică și incertitudine. **PS**

Joseph E. Stiglitz, laureat Nobel pentru economie, a fost economist-șef al Băncii Mondiale, fost președinte al Consiliului Consultativ Economic al președintelui SUA, profesor universitar la Universitatea Columbia și autorul, cel mai recent, al lucrării *The Road to Freedom: Economics and the Good Society* (W. W. Norton & Company, Allen Lane, 2024).

Construind pacea împreună

YVETTE COOPER

Secretar de Stat pentru Afaceri Externe al Regatului Unit

„Suntem legați unii de alții printr-un singur destin. Dacă ne prăbușim, ne prăbușim împreună; dacă vrem să atingem culmile, o facem nu prin conflict, ci prin efort comun.”

ACESTE CUVINTE AU FOST ROSTITE

acum un secol de un ministru de externe german, aflat la Ministerul Afacerilor Externe al Regatului Unit, după ce tocmai semnase un pact care își propunea să garanteze pacea între națiunile Europei și să evite prăbușirea într-un alt război mondial. Pentru Gustav Stresemann și ceilalți miniștri de externe care au semnat Tratatul de la Locarno, acel moment de speranță a fost efemer: un deceniu și jumătate mai târziu, un conflict mondial a izbucnit din nou.

Dar viziunea pe care Stresemann și ceilalți au propus-o atunci a rezistat ca un experiment curajos de a pune cooperarea înaintea diviziunii. La ceremonia decernării Premiului Nobel pentru Pace din 1926, activistul umanitar norvegian Fridtjof Nansen a descris „spiritul Locarno” ca fiind „încercarea aproape fără precedent de a baza politica pe principiul prieteniei și al încrederii reciproce”.

De aceea, guvernul britanic a ales recent să marcheze centenarul pactului încheiat în cadrul Ministerului Afacerilor Externe, cu reprezentanți ai mai multor țări implicate în negocierile inițiale, adunați în aceleași săli istorice în care au fost semnate tratatele. Însă, în timp ce comemoram evenimentele începute acum o sută de ani, nu am putut ignora conflictele acute care încă bântuie lumea noastră, crizele umanitare pe care le

generează și riscurile regionale și globale extinse pe care le prezintă pentru securitate și stabilitate.

Și, în numeroase dintre aceste situații, de la Orientul Mijlociu și Sudan până în Ucraina, știm că va fi necesar același spirit Locarno, și anume cel al țărilor care cooperează în parteneriat, pentru a depăși provocările comune, în loc să le permitem să ne dezbine și să ne învingă.

În primul rând, provocarea de a crea o pace și securitate durabile în Orientul Mijlociu este prioritară. Planul de pace condus de Statele Unite, prezentat în septembrie, a fost elaborat după doi ani de suferință inimaginabilă pentru populația civilă din Gaza și doi ani de chin pentru ostacii israelieni și familiile lor, ca urmare a oribilelor atacuri teroriste din 7 octombrie 2023.

Comunitatea internațională s-a unit pentru a sprijini acel acord de încetare a focului și trebuie să continuăm să colaborăm pentru a avansa fiecare dintre cele 20 de puncte ale planului președintelui american Donald Trump și pentru a transforma încetarea focului într-o pace justă și durabilă.

Rezoluția Consiliului de Securitate al Națiunilor Unite din noiembrie, care susține planul, a fost larg susținută, inclusiv de statele arabe și cele cu majoritate musulmană din regiune. Aceasta a acordat mandatul ONU necesar Forței Internaționale de Stabilizare

pentru a sprijini implementarea planului, susținerea încetării focului și evitarea unui vid pe care Hamas ar putea să-l exploateze.

Rezoluția a subliniat, de asemenea, importanța creșterii ajutorului umanitar, încă extrem de necesar în Gaza. Atât timp cât copiii suferă de foame, iar tinerele mame nu au acces la asistență medicală de bază, prioritatea cea mai urgentă trebuie să fie deschiderea tuturor punctelor de trecere, ridicarea restricțiilor și trimiterea în masă de ajutoare umanitare în Gaza.

Sprijinind această rezoluție a ONU, Regatul Unit a reiterat importanța implementării aranjamentelor tranzitorii propuse în conformitate cu dreptul internațional. Implementarea trebuie să respecte suveranitatea și dreptul la autodeterminare al palestinienilor, să consolideze unitatea dintre Gaza și Cisiordania și să sprijine și să întărească instituțiile palestinieni pentru a permite unei Autorități Palestiniene reformate să reia guvernarea în Gaza. Acest lucru este esențial pentru a menține progresul către soluția celor două state, care rămâne singura cale de a asigura o pace justă și durabilă, cu israelieni și palestinieni trăind în siguranță unul lângă celălalt.

Provocările etapei următoare vor fi chiar mai dure decât obținerea unui armistițiu, iar în acest moment ar fi ușor pentru persoane, guverne și comunitatea internațională

➊ OAMENI DIN FĂȘIA GAZA
STRĂMUTAȚI DIN ZONA
AL-SAFTAWI, JABALIA.

să înceapă să se retragă sau să renunțe, considerând că este prea dificil sau va dura prea mult. Prin urmare, este mai important ca niciodată să menținem cooperarea internațională, să dublăm angajamentul comun pentru pace și să permitem fragilei speranțe din ultimele luni să se dezvolte.

Sarcinile viitoare

Așa cum cooperarea și sprijinul internațional au asigurat armistițiul în Gaza, avem nevoie de aceeași determinare și de același angajament pentru a pune capăt războiului brutal din Sudan și pentru a alina suferința imensă a poporului sudanez. Peste 30 de milioane de oameni au nevoie de ajutor vital.

Douăsprezece milioane au fost forțați să-și părăsească locuințele. Foamea se răspândește. Holera și alte boli sunt răspândite pe scară largă.

Oriunde se desfășoară războiul, au loc atrocități îngrozitoare, execuții în masă ale civililor și violuri sistematice folosite ca armă de război. Acest lucru nu poate continua. Aceasta nu reprezintă

“
Este mai important
ca niciodată să
menținem cooperarea
internațională, să
dublăm angajamentul
comun pentru pace și
să permitem fragilei
speranțe din ultimele
luni să se dezvolte.

doar o vastă urgență în domeniul drepturilor omului și o urgență umanitară, ci și un test esențial al hotărârii internaționale.

În luna noiembrie, Regatul Unit a convocat o sesiune specială a Consiliului ONU pentru Drepturile Omului, unde o rezoluție redactată de Regatul Unit a fost adoptată în unanimitate, solicitând o încetare imediată a focului, acces umanitar neîngrădit și încetarea sprijinului extern care prelungește conflictul. În mod esențial, rezoluția a impus, de asemenea, noi investigarea urgentă a atrocităților de către Misiunea ONU de Stabilire a Faptelor, pentru a documenta adevărul și pentru a ne ajuta să asigurăm că cei responsabili pentru violul în masă și uciderea civililor vor fi într-o zi trași la răspundere. Mesajul transmis de comunitatea internațională a fost clar: impunitatea nu va fi tolerată; suferințele poporului sudanez nu pot continua, iar acest război trebuie să înceteze.

De asemenea, este necesar să depunem același efort colectiv pentru a pune capăt războiului de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei. ➋

1 MINISTRUL FRANCEZ DE EXTERNE, ARISTIDE BRIAND, ȘI OMOLOGUL SĂU GERMAN, GUSTAV STRESEMANN, ÎN 1925.

2 A 60-A SESIUNE A CONSILIULUI NAȚIUNILOR UNITE PENTRU DREPTURILE OMULUI.

3 CLĂDIRI REZIDENȚIALE DISTRUSE ÎN ORAȘUL UCRAINEAN KOSTIANTINIVKA, AFLAT ÎN PRIMA LINIE A CONFLICTULUI.

La aproape patru ani de la invazia de amploare lansată de Kremlin, este clar că obiectivele de război ale președintelui rus Vladimir Putin au eșuat. Dar, chiar și după un milion de victime ruse, o economie în declin și 40% din cheltuielile federale rusești alocate războiului, acesta continuă să refuze să urmărească pacea. Deși președintele ucrainean Volodimir Zelenski a subliniat că este pregătit pentru o încetare a focului și pentru discuții serioase, singurul instinct al lui Putin este să escaladeze și mai mult conflictul, lansând unele dintre cele mai ample atacuri din Europa de la apogeul celui de-al Doilea Război Mondial.

Însă poporul ucrainean rămâne puternic, iar noi continuăm să fim alături de ei. Împreună cu aliații noștri din „coalitia celor dispuși”, Regatul Unit asigură un flux constant de arme, sisteme de apărare antiaeriană și sprijin pentru infrastructură, pentru a susține Ucraina în lupta sa. În cooperare cu Statele Unite și Uniunea Europeană, am introdus, de asemenea, noi pachete de sancțiuni menite să vizeze veniturile Rusiei din petrol și gaze, precum și furnizorii acestora de echipamente de apărare.

Securitatea Ucrainei este securitatea Europei. De aceea, Regatul Unit va continua să sprijine Ucraina, acum și în deceniile ce vor urma. Suntem hotărâți nu doar să ajutăm un popor curajos să se apere, ci și să apărăm principii fundamentale pentru întreaga lume: agresiunea nu va aduce niciun câștig și va fi respinsă.

Apatia nu este o opțiune

În eforturile noastre pentru pace în Orientul Mijlociu, Sudan și Ucraina în 2026, nu trebuie să uităm de alte conflicte care au durat prea mult, de la Myanmar până în Sahel, precum și de teribilele crize umanitare pe care le-au generat. Este mult prea ușor să întoarcem spatele conflictelor în care nu există o soluție simplă sau crizelor unde nu

există o rezolvare rapidă, însă spiritul cooperării internaționale ne cere să lucrăm împreună pentru a găsi răspunsuri și a oferi speranță.

Același lucru este valabil pentru numeroase alte provocări majore cu care ne confruntăm astăzi: să ajutăm fiecare copil din întreaga lume să-și atingă întregul potențial; să le oferim femeilor și fetelor posibilitatea unei lumi violență; să evităm punctul fără întoarcere în ceea ce privește schimbările climatice; să restabilim creșterea sustenabilă și prosperitatea pentru toate economiile noastre; să asigurăm ca puterea remarcabilă a inteligenței artificiale devine o forță pentru bine; să protejăm țările noastre de terorism și amenințările statale, precum și democrațiile noastre de interferențe; gestionarea migrației în masă cauzate de foamete, conflict și insecuritate economică; și să ne asigurăm că vom fi mai bine pregătiți pentru următoarea pandemie majoră decât am fost pentru COVID-19.

Un lucru este sigur: o retragere în izolaționism nu va ajuta nicio țară, cu atât mai puțin întreaga lume, să facă față acestor provocări. Doar prin cooperare internațională și puterea acțiunii comune vom reuși.

După cum a afirmat Nansen la ceremonia decernării Premiului Nobel pentru Pace în 1926, „singura șansă de a crea un viitor real pentru umanitate este să rămânem uniți în dorința sinceră de a colabora”. Acest lucru era adevărat acum un secol și rămâne valabil și astăzi. Este timpul să acționăm în consecință. **IS**

Yvette Cooper este Secretarul de Stat pentru Afaceri Externe al Regatului Unit.

Subscribe Now

Project Syndicate offers its subscribers **unrivalled access** to the ideas and opinions of the **world's leading thinkers**, including Nobel laureates, heads of state, business leaders, civic activists, and distinguished scholars.

PS Premium Subscription

FOR UNLIMITED ACCESS

What's included?

- A print copy of every new issue of the *PS Quarterly* magazine, including our annual fourth-quarter magazine, *PS Quarterly: The Year Ahead*
- All subscriber-exclusive content, including:
 - **Longer Read** extended commentaries
 - Exclusive interviews with prominent leaders and thinkers
 - **Big Picture** topical collections
 - **Big Question** short-form analysis and predictions
- **Full access** to our digital magazine archive
- A one-year **Digital gift subscription** to give to the person of your choosing for each year you are a subscriber
- Exclusive access to **PS Events**
- **Special offers and discounts** on partner websites
- A **pop-up-free** reading experience
- **10 gift articles to share** with friends, family, or colleagues

\$200 PER YEAR

Contact us at subscriptions@project-syndicate.org for more details

project-syndicate.org/subscribe

„Niciodată din nou”, din nou

RADOSŁAW SIKORSKI

Ministrul Afacerilor Externe și viceprim-ministru al Poloniei

Uneori mi se pune întrebarea ce mă ține treaz noaptea. Răspunsul este relativ simplu.

Este teama că ordinea internațională postbelică, formată de amintirile celui de-al Doilea Război Mondial și trauma Holocaustului și construită pe baza compromisului politic, respectului față de suveranitatea altor state, piețelor libere, libertăților civile și protecției minorităților, ar putea să se prăbușească.

„NICIODATĂ DIN NOU”, PROMISIUNEA ȘI ambiția de a nu repeta greșelile care au condus la tragedia celui de-al Doilea Război Mondial, au modelat decenii întregi instituțiile internaționale și politica de securitate. Însă în prezent, influența de trezire la realitate a acestui motto a slăbit. Puncte fierbinți izbucnesc în întreaga lume, de la amenințarea unei intervenții militare a SUA în Venezuela, războiul civil brutal din Sudan și instabilitatea continuă din Orientul Mijlociu, până la războiul din Ucraina și tensiunile crescând din Strâmtoarea Taiwan. Toate aceste crize au implicații globale.

În fața acestor multiple situații de urgență, nu este o surpriză că Vestul, în sens larg, se confruntă cu cea mai mare provocare din ultimele decenii. La baza acestei provocări se află un sentiment de epuizare civilizațională, pe care adversarii noștri îl observă, convinși că le-a sosit momentul.

Dar oare chiar a sosit? Au trecut mai mult de 1.350 de zile de când Rusia a lansat „operațiunea militară specială de trei zile”, războiul său ilegal și neprovocat de agresiune împotriva Ucrainei. Cel puțin

1,5 milioane de soldați ucraineni și ruși au fost răniți sau uciși în lupte de atunci, în medie peste o mie pe zi. Regimul președintelui rus Vladimir Putin, și numai acesta, poartă întreaga responsabilitate pentru această pierdere devastatoare.

Din păcate, trebuie să ne așteptăm la mai multe victime și distrugerii. Rusia atacă infrastructura energetică a Ucrainei (atât cu rachete, cât și cu drone) într-un efort de a zdrobi voința țării, scufundând orașele în întuneric de iarnă și frig pătrunzător. În ciuda problemelor economice tot mai grave, Kremlinul crește cheltuielile militare la aproape 40% din bugetul național. Avioanele și dronele sale încălcă spațiul aerian NATO și perturbă funcționarea aeroporturilor nu doar în țări vecine precum Estonia, ci și în Germania, Danemarca și Suedia. Mașinăria sa de război accelerează, iar scopul este clar: să intimideze nu doar ucrainenii, ci și societățile occidentale.

Un astfel de comportament evidențiază trei aspecte esențiale. În primul rând, Putin nu este și nu a fost niciodată interesat de pace.

➤ LIDERII EUROPENI SE ÎNTÂLNESC CU PREȘEDINTELE VOLODIMIR ZELENSKI ÎN UCRAINA.

• UN AVION DE VÂNĂTOARE FRANCEZ ÎN TIMPUL UNEI MISIUNI COMUNE CU FORȚELE AERIALE POLONEZE.

În al doilea rând, fiecare încălcare teritorială, fiecare act de incendiere, fiecare atac cibernetic nu este o eroare, ci face parte dintr-o strategie deliberată de a testa reziliența Europei și a aliaților săi. Și, în al treilea rând, aceste provocări reprezintă un semn nu de putere, ci de slăbiciune în continuă creștere.

În ciuda hotărârii și cruzimii Kremlinului în desfășurarea războiului său, efortul de a subjuga Ucraina s-a soldat cu un eșec catastrofal. Rusia a pierdut sau a afectat grav mai mult de un milion dintre cetățenii săi (aproximativ încă un milion au părăsit țara), a rupt relații comerciale profitabile cu Europa, a determinat două noi țări (Finlanda și Suedia) să adere la NATO, a risipit sute de miliarde de dolari și și-a crescut dependența față de aliații săi autoritari. Fără sprijinul acestora, acest război s-ar fi încheiat de mult timp cu înfrângerea agresorului.

Deși Rusia este slăbită din punct de vedere economic, demografic și politic, ea rămâne o amenințare serioasă, atât pentru Europa, cât și pentru ordinea mondială. Pe fondul rivalității geopolitice dintre Statele

Unite și China, Rusia tinde să devină al treilea pilon al unei triade globale, în detrimentul Europei. Provocarea UE constă în a transforma dimensiunea sa economică în leadership și influență globale.

Acest lucru poate fi realizat doar de o Europă unită; una divizată va rămâne paralizată. UE se confruntă, așadar, cu o alegere fundamentală: să devină o comunitate capabilă de acțiune sau să accepte să fie redusă la un teren de joacă al superputerilor, cel puțin în ceea ce privește colectarea datelor și comerțul.

Singura cale spre succes trece printr-o cooperare aprofundată în domeniul securității, migrației, tehnologiei și politicii externe. Astfel putem construi forța necesară pentru a descuraja agresorii, a menține coeziunea socială, a apăra valorile fundamentale ale civilizației noastre și, nu în ultimul rând, pentru a câștiga respectul aliaților noștri, în special al Statelor Unite.

UE și SUA au cea mai benefică relație economică din lume. Împreună, acestea reprezintă aproximativ 44% din PIB-ul global și aproape 30% din comerțul global

cu bunuri și servicii. Ambele părți rămân cei mai mari parteneri comerciali și investitori reciproc, cu milioane de locuri de muncă dependente de colaborarea lor. Punerea sub semnul întrebării a acestei relații nu trebuie făcută cu ușurință, deoarece regimurile revizioniste, în special cel de la Moscova, urmăresc atent. Putin monitorizează evoluțiile și ar putea vedea anul 2026 ca pe o oportunitate de a testa hotărârea Occidentului prin intensificarea războiului hibrid, atacurilor cibernetice sau a presiunii energetice.

Alianța occidentală păstrează un potențial și o atractivitate considerabile. Aceasta a susținut timp de decenii prosperitatea globală, stabilitatea democratică și progresul tehnologic. A o lăsa să se destrame nu ar slăbi doar Vestul; ci ar redefini lumea așa cum o cunoaștem. Un Occident divizat deschide drumul către un viitor haotic, în care valorile democratice și drepturile omului cedează în fața forței brutale. Dezbinarea ne va costa foarte scump.

Ordinea noastră globală, bazată pe respectarea dreptului internațional, este cu siguranță imperfectă, la fel ca toate creațiile umane. Însă, în ciuda imperfecțiunilor sale, rămâne cel mai eficient instrument de care dispunem pentru a preveni haosul global. Aceasta trebuie să fie actualizată și amendată continuu, însă prin dezbateri și negociere, nu prin războaie și exterminare.

Ori o apărăm, ori promisiunea solemnă a bunicilor noștri, „Niciodată din nou”, va fi încălcată curând, la doar opt decenii după ce a fost făcută. Această perspectivă ar trebui să ne țină pe toți treji noaptea. **RS**

40%

DIN BUGETUL NAȚIONAL PE CARE RUSIA INTENȚIONEAZĂ SĂ O CHELTUIESCĂ PENTRU ARMATĂ.

Radosław Sikorski este ministrul Afacerilor Externe și viceprim-ministru al Poloniei.

Redați Ucrainei , viitorul

CHRYSTIA FREELAND

Ministrul Finanțelor din Canada (2020-2024)

Timp de peste un deceniu, o mare parte a Occidentului a analizat cum să gestioneze inevitabila subordonare a Ucrainei față de Rusia. Da, am afirmat că suntem alături de Ucraina. Da, am afirmat că o vom sprijini atât timp cât va fi necesar. Și totuși, am eșuat constant în a oferi Ucrainei sprijinul necesar pentru a învinge. Am descurajat chiar în mod repetat Ucraina să-și utilizeze cât mai eficient propriile resurse pentru a se apăra.

ESTE MOMENTUL SĂ SCHIMBĂM acest paradigmă superficială și ezitantă. Trebuie să recunoaștem că Ucraina poate învinge și că o victorie a acesteia este în interesul Occidentului geostrategic (iar dacă nu credem acest lucru, trebuie să afirmăm deschis). Ulterior, trebuie să elaborăm un plan pentru o victorie a Ucrainei.

Defetismul nostru a început odată cu invazia din Crimeea din 2014, când Occidentul a cerut ucrainenilor să se retragă și a acceptat tacit controlul rus asupra peninsulei. În pragul invaziei pe scară largă din 2022, ne-am pregătit să sprijinim un război de gherilă prelungit al Ucrainei împotriva ocupației rusești și am fost precauți în a oferi guvernului ucrainean arme despre care am presupus că vor ajunge în mâinile rușilor. În momentul în care tancurile Kremlinului au trecut granița, i-am oferit președintelui Volodimir Zelenski o cale de evacuare, pentru ca acesta să poată conduce guvernul Ucrainei în exil.

Chiar și după ce poporul ucrainean a demonstrat voința și puterea de a nu fi cucerit, am manifestat o ezitare colectivă în a le oferi mijloacele necesare pentru a învinge. Mai mult, i-am sfătuit chiar să nu își utilizeze armele la capacitate maximă.

Este momentul să încetăm să mai ezităm. Este timpul să renunțăm la acceptarea impasului și la planificarea finlandizării. Ucraina poate învinge Rusia, iar aliații NATO și partenerii

noștri din Asia vor fi mai puternici dacă acest lucru se întâmplă. Prin urmare, a venit momentul să planificăm succesul.

Luptând pentru victorie

Totul începe cu capacitatea Ucrainei de a învinge. De la începutul războiului, Ucraina a depășit constant așteptările occidentale. Kievul nu a căzut. Ucraina, fără o marină proprie, a distrus o mare parte din flota rusă a Mării Negre și a spart blocada sa maritimă. Ucraina a privat Rusia de controlul spațiului aerian. Și Ucraina a ținut Rusia într-un impas efectiv pe teren: de fapt, Ucraina controlează astăzi mai mult teritoriu propriu decât imediat după operațiunea de amploare a Rusiei.

Ucraina, o țară cu 40 de milioane de locuitori, cu o economie de dimensiunea statului american Nebraska, rezistă împotriva Rusiei, cu cei 144 de milioane de locuitori, o producție petrolieră comparabilă cu cea a Arabiei Saudite și a doua cea mai puternică armată din lume, pentru același motiv pentru care Aliații au câștigat al Doilea Război Mondial.

Ucraina este o democrație ai cărei cetățeni, bine motivați și bine educați, refuză să fie învinși.

În practică, aceasta înseamnă că viitorul războiului este inventat pe linia frontului ucrainean și de către tehnologi care activează în orașele sale remarcabil de vibrante. Ucraina s-a impus ca principalul inventator, producător și utilizator de drone din lume și dezvoltă în mod constant drone și tehnici noi. Recunoscând că drumul către victorie trebuie să includă lovituri cu rachete care să aducă războiul în sânul poporului rus, de exemplu, prin distrugerea rafinăriilor de petrol, și care să țintească arsenalul militar și industriile de apărare ale Rusiei, Ucraina dezvoltă și produce propriile sale rachete.

Ucraina poate face acest lucru pentru că este un război al poporului. Donațiile civile reprezintă o sursă esențială de sprijin pentru forțele militare, iar brigăzile autoorganizate, care concurează pentru a atrage soldați și sprijin financiar, sunt responsabile pentru propria aprovizionare și, adesea, își produc singure armele.

Occidentul a eșuat constant în a recunoaște forța Ucrainei, pentru că încă rămânem în mare parte capturați de un fel de orientalism specific Războiului Rece. Ghidurile noastre

↓ LOCUITORII DIN KIEV
SE ADĂPOSTESC ÎN
METROUL ORAȘULUI.

1 UN SOLDAT UCRAINEAN LANSEAZĂ O DRONĂ DE SUPRAVEGHERE.

intelectuale privind războiul sunt în majoritate cercetători specializați în Rusia și Kremlin, nu în Ucraina. Forțele noastre militare sunt conduse de generali ai căror ani de formare au fost dedicați învățării modului de a contracara amenințarea rusească. Chiar și după mai bine de 30 de ani de la prăbușirea Uniunii Sovietice, ne este dificil să înțelegem pe deplin realitatea din teren: ceea ce considerăm a fi a doua cea mai puternică armată din lume este acum a doua cea mai puternică armată din Ucraina.

Singura excepție de la această perspectivă limitată o constituie țările care au făcut parte din Uniunea Sovietică sau Pactul de la Varșovia. Ele înțeleg în profunzime atât puterea rusă, cât și slăbiciunea acesteia, cu lecții învățate dureros, din interior și din vecinătate. Ele înțeleg că Ucraina poate obține victoria și că aceasta este în interesul nostru. Ar trebui să le ascultăm cu o atenție sporită și cu o umilință autentică.

Mizele victoriei și înfrângerii

Întrebarea reală nu este dacă Ucraina are capacitatea de a câștiga, ci dacă asta ne dorim. Ar trebui să ne

dorim acest lucru. Victoria Ucrainei este în mod clar în interesul Europei. O Ucraina victorioasă ar fi scutul și arsenalul Europei. Industriile de apărare inovatoare ale Ucrainei și doctrinele sale militare sunt esențiale pentru reînarmarea Europei. O Ucraina puternică, care apără flancul estic al Europei, reprezintă cea mai bună garanție că Europa nu va trebui niciodată să folosească armele pe care le produce acum într-un război de autoapărare.

O Ucraina puternică este în interesul Americii, de asemenea. Pe de o parte, angajamentele Americii față de NATO o obligă să apere aliații săi europeni, iar cel mai eficient și mai economic mod de a face acest lucru este să permită Ucrainei să îndeplinească această misiune. Pe de altă parte, succesul Ucrainei reprezintă cea mai bună modalitate de a limita China. Există un consens bipartizan în Statele Unite conform căruia China este principalul rival geopolitic al țării. Cel mai sigur mod de a opri expansionismul teritorial chinez este prin efectul demonstrativ al eșecului Rusiei în Ucraina. Cea mai sigură provocare pentru expansionismul chinez este succesul invaziei rusești.

Există, desigur, o altă posibilitate. Este posibil ca, de fapt, să nu dorim ca Ucraina să reușească. Realitatea este că Ucraina poate învinge. Cei care se autointitulează realiști și susțin contrariul optează, în realitate, pentru o lume în care președintele rus Vladimir Putin învinge. Ar trebui să fie suficient de transparenți pentru a recunoaște acest lucru și pentru a explica de ce.

Ce este necesar

Dacă ne dorim ca Ucraina să câștige, și ar trebui, un plan pentru succesul ucrainean începe cu armele. Ucraina a rezistat atât de mult timp datorită propriei inovații militare și armamentelor din Occident. Pentru a încheia războiul, are nevoie de rachete pentru a duce lupta în Rusia; drone, roboți și inteligență artificială pentru a continua luptele pe mare, pe uscat și în aer; și apărare antirachetă pentru a proteja orașele și rețeaua energetică a Ucrainei împotriva atacurilor Rusiei.

Ucraina nu a cerut niciodată trupe străine pe teren, spre deosebire de Rusia, care a adus soldații iiloți ai aliatului său nord-coreean. Dar am putea ajuta Ucraina să încheie războiul furnizând armele de care are nevoie acum pentru a respinge Rusia: rachetele americane Tomahawk sau cele germane Taurus și sprijinul informațional necesar pentru a le ținti; sprijin în domeniul informațiilor și pentru lanțul de aprovizionare al luptătorilor săi care folosesc drone; și mai multe sisteme Patriot și alte sisteme de apărare antiaeriană.

Rachetele occidentale ar ajuta Ucraina să pună capăt războiului cât mai rapid, acesta fiind argumentul pe care Zelenski l-a susținut fără succes în timpul vizitei sale din octombrie la Casa Albă. Însă banii sunt la fel de importanți ca armele și, în multe privințe, reprezintă un substitut pentru acestea.

Producția internă de armament a Ucrainei este limitată financiar: o facilitare ucraineană de drone pe care am vizitat-o toamna aceasta funcționa la doar 60% din capacitate, deoarece nu dispunea de resurse pentru a cumpăra materiale și a plăti muncitorii care ar fi produs la capacitate maximă. Sprijinul militar occidental pentru Ucraina este limitat mai mult de constrângerile financiare decât de voința politică.

Administrația președintelui Donald Trump a clarificat că armele americane destinate Ucrainei ➡

PREȘEDINTELE UCRAINEAN, VOLODIMIR ZELENSKI, ȘI PREȘEDINTA COMISIEI EUROPENE, URSULA VON DER LEYEN, PARTICIPĂ LA O REUNIUNE SPECIALĂ A LIDERILOR UE LA BRUXELLES.

trebuie să fie plătite de Europa.

Pentru europeni, care sunt în general de acord că securitatea lor este cel mai bine asigurată de o Ucraina puternică, aceasta face ca provocarea să fie în principal una economică. Într-o perioadă în care economiile europene se confruntă cu constrângeri bugetare severe, iar în cazul unor țări precum Franța, acestea sunt devastatoare din punct de vedere politic, chiar dacă cetățenii cer mai multe măsuri pentru a aborda criza costului vieții, găsirea resurselor financiare pentru Ucraina reprezintă o provocare politică extrem de dificilă, chiar și în cele mai motivate capitale europene.

Acesta este motivul pentru care propunerea cancelarului german Friedrich Merz de a utiliza activele înghețate ale băncii centrale a Rusiei drept garanție pentru un împrumut de 140 de miliarde de euro (162 miliarde de dolari) acordat Ucrainei este atât de importantă. Aceasta ar permite liderilor Europei să sprijine efortul de război ucrainean fără a pune în pericol finanțele naționale proprii sau a forța cetățenii să facă compromisuri nedorite în viața de zi cu zi. Datorită capacității impresionante și în creștere a Ucrainei de producție militară, precum și disponibilității Americii de a vinde arme Ucrainei, finanțarea ar putea reprezenta în mare măsură răspunsul la multiplele provocări militare ale țării.

Ca beneficiu suplimentar, utilizarea activelor rusești pentru a susține Ucraina ar consolida un

principiu puternic și important: agresorul plătește. Această abordare este rezonabilă pentru contribuabilii din Occident, iar adoptarea ei ar contribui la descurajarea viitorilor potențiali invadatori.

În cele din urmă, tot ceea ce îi trebuie Ucrainei este un viitor. Acest război nu este doar, sau chiar în principal, despre menținerea liniei frontului din Donbas sau despre asigurarea alimentării cu energie electrică și căldură în țară în această iarnă. Ucrainenii luptă pentru un viitor ca o democrație suverană și securizată, cu drumul deschis către aderarea la Uniunea Europeană și prosperitatea pe care o promite această integrare.

Acest viitor este cel pentru care ucrainenii au votat în referendumul din 1991 privind independența. De aceea au anulat un scrutin trucat prin Revoluția Portocalie din 2004. De aceea au ieșit și au protestat din nou pe Maidan în 2014, când drumul lor către Europa a fost blocat. Și de aceea rezistă astăzi împotriva lui Putin. Ucrainenii luptă pentru că își doresc ceea ce avem noi, democrația capitalistă și posibilitatea de a-și decide singuri soarta, în gospodăriile lor și în țară.

Ucrainenii recunosc, de asemenea, că lupta împotriva corupției interne este la fel de esențială pentru acel viitor pe cât este lupta pe linia frontului împotriva Rusiei. De aceea s-au întors pe străzi vara aceasta, cerând anchetatori anticorupție independenți și transparenți. Au avut dreptate să facă acest lucru.

Din 1991, de fiecare dată când Ucraina a făcut un pas spre un viitor democratic și suveran, Kremlinul l-a subminat, mai întâi prin încercări de a controla guvernele ucrainene, apoi prin invaziile din 2014 și 2022. Așadar, deși liniile de pe hartă pe care Zelenski și Trump le-au discutat la Casa Albă în această toamnă contează, ceea ce contează mai mult este acceptarea acelei viziuni ucrainene, precum și aderarea la UE și garanțiile de securitate care ar permite realizarea acesteia.

Ucrainenii își cunosc propria istorie. De aceea, ei știu că acest război se poate încheia numai atunci când vor avea granițele, armata și alianțele necesare pentru a descuraja o nouă agresiune a Rusiei și pentru a le oferi copiilor lor o cale spre prosperitatea pe care au văzut-o în Polonia și în țările baltice.

Este cu adevărat ironic faptul că ucrainenii sângerează și mor pentru democrația occidentală și pentru UE într-un moment în care mulți își pierd încrederea în ambele. Însă ei o fac. Și au demonstrat că pot câștiga. A-i sprijini să realizeze acest lucru ne va face mai puternici și pe noi. **IS**

Chrystia Freeland este fost viceprim-ministru, ministru al afacerilor externe și ministru al finanțelor din Canada.

**PROMOVEAZĂ DEZVOLTAREA
ECONOMICĂ DURABILĂ ȘI
SPIRITUL ANTREPRENORIAL**

Asia răătăcită, Asia singură

AKIHISA NAGASHIMA

*Consilier pentru Securitate Națională
al prim-ministrului Japoniei (2024-25)*

De la Războiul din Vietnam securitatea în Asia nu a mai părut atât de fragilă. Când Statele Unite s-au retras după un deceniu de luptă în Indochina, estimativ între 1 și 3 milioane de soldați vietnamezi și peste 58.000 de soldați americani fuseseră uciși, politica internă a SUA era ruinată, anii de stagflație abia începuseră, iar mulți observatori din lume credeau că Uniunea Sovietică câștigă Războiul Rece. În întreaga Asia, abandonarea aliaților sud-vietnamezi de către America părea să prefigureze un viitor sumbru, marcat de instabilitate economică și politică.

ASTĂZI, LA MAI PUȚIN DE UN DECENIU după ce președintele Barack Obama a anunțat o „pivotare” către Asia, angajamentul Americii față de regiune este la fel de fragil ca în 1975. Este adevărat că tratatele formale de apărare reciprocă cu Japonia, Australia, Noua Zeelandă, Filipine și Coreea de Sud sunt încă în vigoare, iar SUA păstrează baze și drepturi de a înființa baze în multe alte locuri, inclusiv în Singapore. Cu toate acestea, relațiile dintre administrația Trump și guvernele democrațiilor asiatice sunt departe de ceea ce se întâlnește în mod obișnuit între aliați tradiționali. În schimb, acestea seamănă mai degrabă cu situațiile întâlnite în tranzacțiile comerciale, în care valorile comune și preocupările legate de securitate nu au nicio importanță.

Abandonată, din nou

Pentru liderii democrați ai Asiei, situația a generat un amenințător sentiment de déjà vu. Mulți sunt conștienți cât de rapid au fost demontate structurile de securitate ale Americii după Al Doilea Război Mondial în regiune după 1975. În numai patru ani, comuniștii victorioși din Vietnam aveau să stabilească hegemonia în Indochina, trimițând armata lor experimentată în lupte să invadeze Cambodgia, înlăturând regimul ucigaș al Khmerilor Roșii și amenințând viabilitatea monarhiei thailandeze.

Între timp, flota Pacificului a URSS, care făcea parte din a doua cea mai mare marină militară a lumii la acea vreme, și-a stabilit baza la imensa bază navală americană de la Cam Ranh Bay, pe coasta de sud-est a Vietnamului.

Dreptul de a înființa baze în Vietnam i-a permis Kremlinului condus de Leonid Brejnev să proiecteze puterea sovietică adânc în Pacific, punând direct în pericol rutele maritime prin care petrolul și gazele importate din Orientul Mijlociu ajungeau în Japonia și Coreea de Sud, într-un moment critic al curselor lor accelerate pentru dezvoltare.

După ce a organizat ultimele exerciții comune în 1976, Organizația Tratatului pentru Asia de Sud-Est, componenta instituțională centrală a structurii regionale de securitate create de SUA, a fost dizolvată în anul următor. Mesajul adresat Japoniei, Coreei de Sud, Filipinelor, Singapore și Thailande, toate țări care au susținut efortul de război al Americii în Vietnam, a fost clar: Sunteți pe cont propriu.

🔴 CĂDEREA
SAIGONULUI, 1975.

\$350bn

SUMA PE CARE COREEA DE SUD A PROMIS SĂ
O INVESTEASCĂ ÎN AMERICA ÎN SCHIMBUL
UNOR TARIFE SUA MAI REDUSE.

20%

SUMA PROMISĂ CA PROCENT
DIN PIB-UL SUD-COREEAN.

Din fericire pentru acea generație, China nu reprezenta încă amenințarea pe care o reprezintă astăzi. Era încă captivă în nebunia politică a președintelui Mao Zedong, a cărui Revoluție Culturală a lăsat răni adânci și de durată. Deschiderea președintelui SUA, Richard Nixon, către China (care a avut loc pe măsură ce Mao își încheia Revoluția Culturală) a constituit un punct strategic important; dar scopul SUA era să contracareze puterea sovietică la nivel global, nu să creeze o nouă structură regională de securitate în Asia.

La acea vreme, impulsul pentru economiile asiatice generat de transformarea economică a Chinei era încă la decenii distanță. Economia Chinei de după Mao era atât de slabă încât, atunci când Deng Xiaoping a ordonat Armatei de Eliberare Populară (PLA) să intre în Vietnam pentru a-l „pedepsi” pentru invazia Cambodgiei, vietnamezii au învins cu ușurință PLA, ucigând aproximativ 25.000 de soldați chinezi într-o lună. Deng a învățat lecția: China devenise atât de inapoiată, încât trebuia să se schimbe rapid dacă dorea să supraviețuiască într-o lume dominată de o URSS ostilă și de o SUA afectată, dar puternică din punct de vedere economic. A început să implementeze cu seriozitate politica sa de „reformă și deschidere”

lansată în anul precedent.

Pivotarea spre nicăieri

Care este motivul pentru președintele Donald Trump a subminat în mod iredponsabil poziția puternică și solid construită a Americii în Asia, una bazată pe aliați loiali precum Japonia, Australia și Coreea de Sud, cu un parteneriat strategic în dezvoltare, recent extins cu India? Partea explicației trebuie să rezide în izolaționismul său „America First”, care acordă puțină valoare alianțelor și permite ca problemele fundamentale de securitate să fie privite prin prisma negocierilor mercantile.

Este adevărat că aliații Americii din Asia nu au avut niciodată un angajament echivalent cu cel pentru apărare reciprocă oferit de Articolul 5 al NATO. Însă, odată cu punerea sub semnul întrebării chiar și a acelei garanții presupus de nezdruccinat, liderii democrați din Asia au fost nevoiți să accepte că această administrație a SUA poate să nu mai onoreze angajamentele sale de securitate față de aceștia. Desigur, această conștientizare nu derivă dintr-un moment crucial, precum evacuarea haotică a ambasadei SUA din Saigon sau „Șocul Nixon” produs Japoniei prin deschiderea către China. Cu toate acestea, un sentiment asemănător de abandon și trădare domină acum întreaga regiune. 📌

📌 UN PORTAVION AL
FORȚEI MARITIME DE
APĂRARE A JAPONIEI.

➤ PREȘEDINTELE SUD-COREEAN,
LEE JAE-MYUNG.

Cum ar putea fi altfel? Trump a lansat războaie tarifare împotriva prietenilor săi asiatici și a lăudat dictatori precum Kim Jong-un din Coreea de Nord. El solicită ca aliații SUA să plătească în avans pentru protecția americană, însă pare reticent să reafirme angajamentele de securitate ale Americii prevăzute în tratatele existente. În septembrie, sute de muncitori sud-coreeni din industria auto, care ajutau la inaugurarea unei fabrici Hyundai în Georgia, au fost brusc arestați, încâtuși și expulzați din țară. În negocierile privind aranjamentele tarifare „reciproce”, administrația Trump a încercat să solicite sume colosale, 550 de miliarde de dolari de la Japonia și 350 de miliarde de dolari de la Coreea de Sud, cu un „altfel” nerostit care plutește mereu în aer. Suma cerută Coreei de Sud reprezintă aproximativ 20% din PIB-ul țării, o sumă care, dacă ar fi plătită, ar priva economia internă de două treimi din investițiile anuale.

Încercarea lui Trump de a impune un regim de protecție, solicitând plata pentru angajamentele de apărare – este la fel de periculoasă. Se pare că el consideră că SUA câștigă puțin sau nimic din capacitatea de a disloca trupe pe insula Okinawa din Japonia și în Coreea de Sud, precum și din construirea de facilități navale, aeriene și militare pe insula Luzon din Filipine, cu vedere spre Marea Chinei de Sud și Strâmtoarea Taiwan. Se pare că administrația actuală a

SUA nu este afectată de eforturile președintelui chinez Xi Jinping de a transforma acea mare într-un lac chinezesc.

În propriile noastre mâini

Asiaticii, bineînțeles, nu sunt străini de presiunea exercitată de Statele Unite. Lyndon Johnson a presat Australia și Coreea de Sud să trimită trupe în Vietnam, iar Ronald Reagan l-a constrâns pe prim-ministrul japonez Yasuhiro Nakasone să semneze Acordul Plaza, un pas esențial pe calea celor două decenii pierdute ale creșterii economice a Japoniei. Liderii de astăzi înțeleg că trebuie să ia măsuri pentru a-și promova propria securitate și a-și proteja prosperitatea economică, așa cum au făcut și acum 50 de ani.

După retragerea SUA din Vietnam, a urmat o lungă perioadă de incertitudine și insecuritate economică. Însă multe țări asiatică au reușit să-și stabilizeze pozițiile prin adoptarea unor politici care nu doar au stimulat un boom economic regional, ci au instituit și noi mecanisme pentru a-și consolida securitatea.

La nivel regional, guvernele au recunoscut că încrederea totală în SUA nu mai reprezenta o strategie viabilă. Guvernele din Asia de Sud-Est, probabil pentru că se simțeau cele mai vulnerabile în vidul de securitate

lăsat de retragerea americană, au început să-și întărească modelul de dezvoltare orientat spre export, pe care îl adoptaseră sub umbrela protecției americane.

Dacă guvernul SUA nu s-ar angaja ferm în asigurarea securității regiunii, guvernele asiatică ar urmări să obțină noi angajamente din partea sectorului privat american. Sectorul corporatist din Statele Unite urma să devină aliatul lor în dezbaterile din SUA privind securitatea asiatică. În cele din urmă, aceste inițiative s-au dovedit a avea succes dincolo de cele mai optimiste așteptări ale liderilor politici. Până spre sfârșitul primilor ani ai acestui secol, investițiile directe străine din SUA reprezentau sursa principală de investiții în regiune.

Liderii asiatici adoptă astăzi strategii similare de autosuficiență. Să luăm în considerare Japonia, care a fost deosebit de activă. Când Trump s-a retras din Parteneriatul Trans-Pacific în primul său mandat, prim-ministrul japonez Abe Shinzō, anticipând în mod caracteristic evoluțiile înaintea tuturor celorlalți, a salvat inițiativa și a reunit 12 economii dinamice sub Acordul Cuprinzător și Progresiv pentru Parteneriatul Trans-Pacific.

În mod similar, sub conducerea prim-ministrului Malaysiei Anwar Ibrahim, cele 11 țări care alcătuiesc Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est au eliminat barierele în calea comerțului și investițiilor transfrontaliere. De asemenea, India, pe care Trump a lovit-o cu o taxă vamală de 50% în august, a început să-și reorienteze comerțul către noi parteneri regionali.

Însă guvernele asiatică au făcut cele mai importante progrese în domeniul securității. Din nou, Japonia a preluat un rol de conducere, promovând o cooperare mai strânsă în cadrul Quad (Japonia, Australia, SUA și India). Mai mult, bugetul de apărare al Japoniei, care era deja în creștere înainte ca Trump să se întoarcă la Casa Albă, este acum preconizat să crească și mai rapid. Nimeni nu ar trebui să se lase păcălit de cifra de 2% din PIB, care este frecvent invocată; sume considerabile sunt alocate, de asemenea, și altor sectoare, care vor consolida capacitățile militare ale Japoniei.

Japonia ar trebui să considere momentul actual ca pe o oportunitate de a aborda vulnerabilitățile structurale de lungă durată, generate de o dependență excesivă față de SUA, și să-și asume un rol mai activ în promovarea securității regionale. Am asistat deja la câțiva pași esențiali în această direcție, începând cu o creștere masivă a schimbului de informații între democrațiile din Asia. Revigorarea unui acord privind astfel de schimburi între Japonia și Coreea de Sud este deosebit de importantă.

Notabil este faptul că noul președinte al Coreei de Sud, Lee Jae-myung, și-a angajat guvernul să respecte acordul cu Japonia, finalizat de predecesorul său demis. Acesta reprezintă un progres important pentru relația japonezo-coreeană, care a fost mult timp supusă unor fluctuații marcate în funcție de aliniamentele partizane interne.

Susținătorii lui Lee, cu tendințe mai de stânga, ar fi, în mod obișnuit, antagonici față de un astfel de acord. Totuși, condițiile regionale și geopolitice par să fi determinat o înțelegere unanimă că diviziunile partizane privind apărarea trebuie acum să se oprească la limita apelor teritoriale. Lee își susține cu fapte guvernul sud-coreean, anunțând că intenționează să crească cheltuielile pentru apărare mult mai mult decât se anticipase. El dorește ca Coreea de Sud să devină a patra cea mai mare industrie de apărare din lume până în 2030.

➤ PUȘCAȘI MARINI AUSTRALIENI ȘI FILIPINEZI ÎN TIMPUL EXERCITIILOR MILITARE MULTINAȚIONALE.

După pacifism

Privind înainte, politica de securitate a Japoniei va urmări principiul unei „Contribuții proactive la pacea internațională”, care reprezintă antiteza atitudinii pacifiste în cadrul unei singure țări ce a dominat politica sa externă în trecut. Această schimbare de strategie a început să se contureze încă din timpul guvernului Abe. Caracteristicile principale ale acesteia sunt creșterea cheltuielilor pentru apărare; dobândirea capacităților de lovitură de represalii; relaxarea restricțiilor privind exporturile de apărare; stabilirea unui cadru oficial de asistență pentru securitate cu vecini precum Indonezia, Filipinele și Vietnamul; și reconsiderarea celor Trei Principii Non-Nucleare (a nu deține, a nu produce și a nu permite introducerea armelor nucleare).

Pentru a realiza această strategie, Japonia trebuie să înființeze o agenție națională de informații similară celor pe care le dețin marile puteri mondiale. Din fericire, noile inițiative ale Japoniei în domeniul securității militare și economice, care se concentrează pe dezvoltarea capacităților interne în semiconductori, construcții navale, explorare spațială, calcul cuantic, inteligență artificială, minerale critice și energie nucleară de ultimă generație, contribuie deja la conturarea unei arhitecturi de securitate indo-pacifică

mai bine interconectate.

Prin colaborarea aprofundată cu parteneri precum Coreea de Sud, Australia, India și membrii ASEAN, eforturile Japoniei pot completa și consolida poziția din ce în ce mai ambiguă a SUA privind angajamentele sale istorice de securitate. O astfel de cooperare poate face prezența SUA în regiune mai sustenabilă prin diminuarea poverii strategice, unul dintre cele mai clar exprimate obiective ale administrației Trump. Acest ultim aspect este esențial, deoarece SUA rămâne singura putere capabilă să ofere nivelul de descurajare și forța de compensare necesare pentru gestionarea ascensiunii Chinei.

Dar realitatea este că sarcina monumentală de a stabili ceea ce este, fără îndoială, cel mai tensionat și complex mediu strategic de la al Doilea Război Mondial încoace, nu poate fi susținută doar de SUA. O coordonare strânsă între statele cu viziuni similare din regiune, începând cu Japonia, care recunoaște necesitatea de a juca un rol conducător, este indispensabilă pentru construirea unei structuri cu adevărat stabile, sigure și viabile a păcii pentru toată Asia. **IB**

Akihisa Nagashima, un fost consilier pentru securitate națională al fostului prim-ministru japonez Shigeru Ishiba, este membru al Camerei Inferioare a Dietei Japoniei.

Multilateralismul nu a murit încă

GORDON BROWN

Prim-ministrul Regatului Unit (2007-2010)

Cu conflicte active în aproximativ 50 de țări, războaie tarifare care devin noua normă (anormală) și o creștere economică globală ce scade la cel mai lent ritm din ultimele generații, există puține motive de optimism odată cu intrarea în 2026. Singura certitudine este că trăim într-o incertitudine tot mai accentuată. Singura predicție realistă ar putea fi continuarea imprevizibilității.

ÎN SPATELE TENSIUNILOR ȘI TULBURĂRILOR epocii noastre se află trei schimbări incontestabile care conturează un teren nou, dar încă instabil: de la o lume unipolară la una multipolară; de la un sistem bazat pe reguli la unul bazat pe putere; și de la o politică guvernată de deschiderea economică la una care insistă asupra protecționismului, mercantilismului și politicilor industriale ce pun accent pe securitatea internă. Politica conduce acum economia și nu invers.

Există opinii divergente privind modul în care lumea se va transforma în 2026 și în anii ce vor urma. Pe măsură ce ne îndepărtăm de certitudinile unei lumi unipolare, vom asista la o revenire a competiției marilor puteri și a sferei de influență, la apariția unui aranjament „o lume, două sisteme” dominat de China și Statele Unite sau pur și simplu la o perioadă de dezordine haotică?

Este clar că fiecare pilon al ordinii mondiale pe care am cunoscut-o de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial se prăbușește. Aceasta include respectarea statului de drept, a drepturilor omului și a democrației (există în prezent 91 de autocrații în lume, dar doar 88 de democrații), precum și cooperarea multilaterală, ajutorul umanitar și gestionarea responsabilă a mediului.

Aceste schimbări seismice au generat o formă agresivă și din ce în ce mai autoritară de naționalism, care a înlocuit neoliberalismul ca ideologie dominantă a epocii noastre. Șovinismul etnic a dus la încălcări tot mai flagrante ale dreptului umanitar și ale drepturilor omului, nu doar în războiul Rusiei împotriva Ucrainei, ci și în numărul tot mai mare de războaie civile (în Sudan și Etiopia, pentru a numi doar două) și conflicte transfrontaliere în alte regiuni. Astfel, din perspectiva finalului anului 2025, se pare că acest deceniu va intra în istorie cu o pandemie globală, primul război purtat de o mare putere în Europa după al Doilea Război Mondial, carnagiul din Orientul Mijlociu, o criză climatică profundă și dezordine.

Dar să ne amintim că în 1941, când ascensiunea fascismului a aruncat lumea într-un război și o disperare și mai larg răspândite, s-a întâmplat ceva neașteptat. America și Marea Britanie au stabilit principiile ce urmau să ghideze o nouă ordine mondială postbelică. Peste douăzeci de alte țări și-au exprimat curând sprijinul pentru Carta Atlanticului, care a pus bazele nașterii Organizației Națiunilor Unite, creării instituțiilor Bretton Woods,

Declarației Universale a Drepturilor Omului și Planului Marshall. Ar putea ceva similar să se întâmple acum?

Într-o lume fracturată, nu este surprinzător că cetățenii devin tot mai preocupați de supraviețuirea și securitatea lor zilnică. Însă ceea ce este izbitor este că, în ciuda acestei orientări, înțeleg totodată că dinamica internațională mai largă le influențează viața într-un mod tot mai evident. Aceștia sunt mult mai conștienți ca niciodată de legătura dintre ceea ce se întâmplă în comunitățile lor locale și ceea ce se petrece la nivel global, iar cei mai mulți dintre ei consideră că, în condițiile potrivite, ajutând pe alții se pot ajuta în mod sigur pe sine.

Poziția cetățenilor

Acestea și alte perspective pot fi regăsite într-un sondaj recent realizat de FocaldData, care a intervievat aproximativ 36.000 de adulți din 34 de țări. Desigur, având în vedere titlurile zilnice de la începutul lunii ianuarie, în special acoperirea continuă a războaielor comerciale, este de înțeles că două treimi dintre respondenți recunosc felul în care decizii luate în alte părți le afectează viața. De asemenea, întrucât au trecut doar aproape trei ani de la încheierea pandemiei de COVID-19, aproximativ 77% sunt încă atenți la ceea ce se întâmplă în domeniul sănătății globale. Dar majorități clare sunt conștiente și de consecințele schimbărilor climatice asupra lor (58%, procent care crește la 63% în rândul respondenților mai tineri) și ale perturbărilor în

aprovizionarea cu alimente (55%).

Aceste sentimente nu provin neapărat dintr-un idealism cosmopolit naiv; mai degrabă, ele reflectă realități practice. Ceea ce contează cel mai mult pentru oameni este dacă nevoile lor fundamentale sunt satisfăcute. Ei sunt conștienți de securitatea oferită de colaborare, precum în asigurarea hranei și apei (prioritatea principală pentru 40% dintre respondenți), sau în reducerea sărăciei și inegalității (aleasă de 38%, cu sprijin majoritar în Africa Subsahariană). De asemenea, sunt conștienți că este necesar să se protejeze drepturile omului (37%), să se sprijine ocuparea forței de muncă (36%) și să se promoveze sănătatea, precum și răspunsuri eficiente la schimbările climatice (priorități majore în Sudul Global, în special în Asia).

Deși unii comentatori au descris lumea contemporană ca fiind divizată între localiști și globaliști, între persoane atașate de „Undeva” și persoane atașate de „Oriunde”, majoritatea opiniei publice nu percepe astfel realitatea. Majoritatea susține cooperarea în abordarea provocărilor globale, chiar dacă aceasta implică compromisuri în privința unor interese strict naționale.

Sprijinul pentru cooperare în atingerea prosperității comune, păcii și stabilității este cel mai pronunțat în Africa Subsahariană (68%) și în Asia de Est și de Sud (64%), regiuni unde aceste obiective sunt cele mai expuse riscurilor. În schimb, în Europa de Nord, unde naționalismul populist a propulsat partidele de extremă dreapta pe primele

60%

PROPORTIA
RESPONDENȚILOR LA
SONDAJUL GLOBAL CARE AU
ÎNCREDERE ÎN ORGANIZAȚIA
MONDIALĂ A SĂNĂTĂȚII.

58%

PROPORTIA
RESPONDENȚILOR LA
SONDAJUL GLOBAL
CARE AU ÎNCREDERE ÎN
NAȚIUNILE UNITE.

ADĂPOSTURI
IMPROVIZATE RIDICARE
DE REFUGIAȚII SUDANEZE.

poziții în numeroase sondaje de opinie, doar 57% afirmă că sunt dispuși să sacrifice interesele naționale în favoarea beneficiilor cooperării globale.

Însă, chiar și în America președintelui Donald Trump, precum și în țările europene unde partidele naționaliste populiste conduc sondajele de opinie, mai mulți cetățeni tind să susțină colaborarea cu alte state, spre deosebire de opțiunea izolării. Doar naționaliștii dogmatici adoptă o viziune de tip sumă zero, potrivit căreia succesul lor și al țării lor trebuie să se realizeze pe seama celorlalți. Această cohortă reprezintă doar 16% din populația globală, deși 25% dintre americani.

Internaționaliștii angajați, 21% dintre ei fiind ceea ce filozoful Kwame Anthony Appiah numește „cosmopoliți înrădăcinați”, privesc cooperarea transfrontalieră prin comerț deschis ca pe un joc cu sumă pozitivă. Marea majoritate se situează undeva la mijloc, nici naționaliști cu viziune restrânsă, nici cosmopoliți angajați deplin. Sunt patrioți, însă nu se percep ca fiind parte a unei lupte nesfârșite între „noi” și „ei”.

Majoritatea tăcută a multilateralismului

Așadar, cât de mare este sprijinul pentru cooperarea internațională? Preferă majoritatea din mijloc o lume fără taxe vamale sau una responsabilă? Ce fel de obligații dincolo de gardul propriu, zidul orașului sau granița națională sunt dispuși să accepte? O cohortă, reprezentând 22%, susține acțiuni umanitare pentru a atenua suferința și este pregătită să acționeze din altruism, sprijinind ajutorul de urgență în zonele afectate de dezastre. Ei sunt ceea ce am putea numi adepți ai multilateralismului „cu cauză bună”, care simt durerea celorlalți și cred în ceva mai mare decât ei înșiși.

Un al doilea grup, reprezentând tot 22% din total, reunește adepți pragmatici ai multilateralismului care doresc să știe că orice taxe plătite pentru dezvoltarea internațională vor fi cheltuite eficient. Liderii trebuie să demonstreze rezultate; în caz contrar, cooperarea va fi considerată un eșec și va fi respinsă. Un al treilea grup (reprezentând 21%) este compus din adepți ai multilateralismului preocupați de propriile interese, care vor susține cooperarea dacă pot vedea că aceasta le aduce beneficii lor și comunităților lor, prin garantarea fie a hranei, fie a păcii și securității.

Implicația este că rădăcinile cooperării trebuie să existe în viața cotidiană. Dacă liderii politici

demonstrează că oamenii de la nivel local au beneficii prin prisma cooperării la nivel global, cetățenii vor susține eforturile multilaterale. Însă procesul nu poate începe la nivel global și să coboare spre cel local; mai degrabă, trebuie să înceapă cu oamenii care se întreabă ce înseamnă evenimentele globale pentru viața lor de zi cu zi.

Dificultățile cotidiene, produse esențiale inaccesibile, locuri de muncă nesigure, starea precară a sănătății, insecuritatea alimentară, amenințările la adresa siguranței personale, definesc agenda publică pretutindeni. Sprijinul pentru cooperarea internațională se va evapora dacă aceasta nu reușește să amelioreze aceste poveri.

Cooperarea multilaterală poate fi revigorată chiar și fără o susținere necondiționată a instituțiilor multilaterale. Dar, contrar criticii multilateralismului „America First”, încrederea în Organizația Mondială a Sănătății este de 60% la nivel global (71% în Africa), iar 58% au încredere în Organizația Națiunilor Unite, un nivel mai ridicat decât majoritatea guvernelor naționale. În sondajul nostru, nicio putere majoră, nici Statele Unite, nici Uniunea Europeană, nici China, nici Rusia, nu a câștigat încrederea a mai mult de trei din zece persoane la nivel global. Cu toate acestea, încrederea în instituțiile financiare internaționale, care au susținut pentru mult timp globalizarea, este mult mai scăzută, reflectând ascensiunea unui naționalism populist în Europa, Marea Britanie și America, care consideră cu tărie că, deși globalizarea a fost accesibilă pentru toți, nu a fost echitabilă pentru toți.

Deci, ce concluzie ar trebui să tragem? În primul rând, există o majoritate clară care poate fi mobilizată nu doar pentru ajutor umanitar (atât timp cât banii sunt cheltuiți eficient), ci și pentru acțiune globală în vederea abordării unor probleme precum schimbările climatice și prevenirea pandemii. Cheia constă în formularea politicilor în termeni de interes propriu luminat, ca mijloc de a debloca beneficii reciproce și mutuale.

Dar, după cum s-a menționat anterior, situația este fragilă. Sprijinul pentru cooperarea multilaterală ar putea dispărea peste noapte dacă oamenii ajung să considere o astfel de cooperare o risipă a resurselor limitate. Avem nevoie de „victorii” vizibile care să facă viața de zi cu zi mai bună sau mai sigură. Și dacă o majoritate covârșitoare este de acord că nicio

➔ UN COPIL PRIMEȘTE TRATAMENT LA CENTRUL MEDICAL NASIR DIN KHAN YUNIS, GAZA.

țară nu poate aborda singură cele mai mari provocări, acest fapt ar trebui să ofere liderilor actuali un mandat pentru a urmări acțiuni colective.

La baza acestuia se află necesitatea unei noi ordini mondiale globale, bazate pe valori, care, în maniera Cartei Atlanticului, să stabilească obiective internaționale și interne. Chiar dacă „tribul meu mai întâi” nu rezonază cu majoritatea oamenilor atunci când înseamnă izolare și nu cooperare, trebuie totuși să oferim o alternativă puternică prin realizarea a ceea ce contează cel mai mult pentru oameni. Putem începe astfel procesul de reconstruire a ordinii mondiale pe o fundație de drepturi (politice, economice, civile), stat de drept, democrație, durabilitate ecologică și pace.

Și, pe măsură ce ne croim drumul prin turbulențele actuale, un semnal din cele mai recente sondaje iese în evidență. În ciuda zgomotului conflictelor și rivalităților, oamenii nu cer retragere; ei cer speranță. În cele 18 dintre cele mai mari economii ale lumii, cel mai clar indicator al cooperării internaționale eficiente nu este puterea sau interesul propriu, ci viziunea: aproape patru din zece afirmă că a coopera înseamnă a conveni asupra unui plan pe termen lung pentru pace și progres. Aceeași proporție dorește ca cooperarea să fie ghidată de valori bazate pe construirea încrederii și pe pace. Chiar și într-o eră adesea caracterizată prin politici cu sumă zero, oamenii încă doresc ca liderii lor să exprime o viziune comună a ceea ce putem realiza împreună. **18**

Gordon Brown, fost prim-ministru al Regatului Unit, este Emisar Special al ONU pentru Educația Globală și Ambasador al Organizației Mondiale a Sănătății pentru finanțarea sănătății globale.

Israelul nesanctionat

VALI NASR

profesor de studii asupra
Orientului Mijlociu și afaceri internaționale
la Universitatea Johns Hopkins

De la atacul Hamas asupra Israelului din 7 octombrie 2023, Orientul Mijlociu s-a confruntat cu cea mai severă și consecventă criză din ultimele decenii. Acțiunea flagrantă a Hamas a demonstrat că organizația reprezintă în continuare o amenințare serioasă la adresa securității Israelului, iar reacția guvernului israelian a declanșat o serie de conflicte care au tulburat regiunea.

ULTIMUL RĂZBOI DIN GAZA A GENERAT O catastrofă umanitară profundă, al cărei impact va fi resimțit mult după încheierea confruntărilor armate. Conflictul s-a extins rapid într-un război mai larg între Israel și „Axa Rezistenței”, ancorată în Iran, transformând Libanul, Siria, Yemenul, Iranul și chiar Qatarul în fronturi de luptă. Israelul a obținut victorii importante în fiecare dintre acestea, distrugând Hamas, înfrângând Hezbollah (prin eliminarea conducerii sale), reducând substanțial influența Iranului în Levant și provocând daune semnificative infrastructurii militare și nucleare a Republicii Islamice.

În urma loviturilor Israelului asupra Țintelor Hamas din Qatar, în septembrie, Statele Unite au început să promoveze un armistițiu în Gaza. Totuși, cu sau fără un astfel de acord, Israelul va continua să urmărească obiective extinse, redesenând granițele în Cisiordania, sudul Libanului și sud-vestul Siriei într-un mod care ar putea fragmenta și mai mult vecinii săi. Axa Rezistenței nu mai reprezintă, în toate privințele, amenințarea gravă de odinioară. În absența sa, Levantul este fragmentat într-o „axă a minorităților” flexibilă, în care taberele alawiților, druzilor, maroniților, șiiților și suniților concurează între ele în cadrul unei sfere de influență israeliană în expansiune.

Astfel, echilibrul regional al puterii, existent înainte de 2023,

s-a modificat profund. Războiul nu doar că a consolidat Israelul și a slăbit Iranul, ci a diminuat și rolurile atât ale SUA, cât și ale actorilor arabi de putere din regiune. Deși SUA și aliații săi au condus în cele din urmă o inițiativă pentru a pune capăt războiului din Gaza, nu este clar că un armistițiu și un schimb de prizonieri vor genera un acord de pace viabil și, în absența acestuia, cum va fi restabilită stabilitatea regională sau cum va arăta o nouă ordine regională. În viitorul apropiat, Orientul Mijlociu se va pregăti pentru un conflict prelungit și un haos mocnit.

Israelul pe primul loc

Activitatea militară a Israelului nu a servit niciunui scop politic care să unească regiunea sau să stimuleze alianțe. Definiția sa privind stabilitatea regională este strâns legată de propria supremație militară. Totuși, este o eroare să se considere că inegalabilele sale capacități vor constitui o bază viabilă pentru ordinea regională. Este mai probabil ca tendința Israelului spre supremație să întâmpine forme noi și diverse de rezistență, alimentând un conflict prelungit.

Rolul Statelor Unite în Orientul Mijlociu, după atacul Hamas, a fost sporadic și în mare parte reactiv. Viziunea sa asupra regiunii nu a ținut pasul cu evoluția dinamică. În primul mandat al președintelui Donald Trump, Statele Unite considerau că stabilitatea regională

➤ PRIM-MINISTRUL ISRAELIAN BENJAMIN NETANYAHU LA O CONFERINȚĂ DE PRESĂ COMUNĂ CU SECRETARUL DE STAT AL SUA LA IERUSALIM.

Israelul a demonstrat o capacitate de a-și impune superioritatea militară pentru a-și asigura propriile obiective strategice, însă nu este înclinat să utilizeze acest moment pentru a angaja actorii regionali în conturarea unei noi ordini politice, nici nu va putea susține la nesfârșit strategia sa actuală.

poate fi ancorată în monarhiile din Golf, datorită potențialului lor economic vast. Ulterior, administrația Biden a extins această viziune, susținând că dacă Acordurile Abraham, care normalizau relațiile dintre Israel și mai multe state arabe, ar putea fi extinse pentru a include Arabia Saudită și alți actori, regiunea s-ar integra prin coridoare comerciale ce leagă Asia de Europa. Economiiile arabe ar fi accelerate, în timp ce Iranul și aliații săi ar fi marginalizați.

Oficialii SUA continuă să invoce această viziune, deși a fost o victimă timpurie a războiului din Gaza. Israelul nu percepe interdependența economică și integrarea regională ca pe un garant al securității sale și nu acordă multă încredere potențialului unui acord politic negociat cu alți actori regionali. Scopul său este să valorifice avantajul militar pentru a elimina toate amenințările.

Această poziție îngrijorează pe bună dreptate restul regiunii, care se teme că, în absența unei intervenții a SUA, Israelul va continua să urmărească obiective maxime. Principalul dintre acestea ar putea fi să „rezolve” unilateral problema palestiniană de decenii prin anexarea Cisiordaniei și Fâșiei Gaza, forțând astfel un număr mare de palestinieni care locuiesc în aceste teritorii să intre în exil. Însă o astfel de strategie nu ar aborda în mod real preocupările pe termen lung legate de securitatea Israelului. Deși Israelul

nu ar conduce populații palestiniene neliniștite, ar fi învecinat cu o lume arabă mai instabilă și ostilă.

Printre altele, expulzarea palestinienilor și anexarea Fâșiei Gaza și Cisiordaniei ar pune în pericol tratatele de pace ale Israelului cu diverse state arabe și ar genera o instabilitate politică sporită în Egipt și Iordania, ambele fiind cruciale pentru strategia de securitate a Israelului de decenii. Undele de șoc provenite din Fâșia Gaza și Cisiordania s-ar răspândi în regiune, aruncând-o într-o stare de incertitudine.

În locul calmului relativ actual, în mare parte a lumii arabe s-ar manifesta o neliniște socială persistentă, o criză politică și violență extremistă. Supremația militară a Israelului nu ar oferi o soluție pentru aceste probleme. Dimpotrivă, folosirea puterii sale de foc ar alimenta doar indignarea poporului și ar slăbi regimurile locale care încearcă să o țină sub control.

Evoluțiile din Liban și Siria oferă o perspectivă asupra instabilității care afectează întreaga regiune. De la înfrângerea Hezbollahului și prăbușirea regimului Assad, Libanul și Siria s-au fragmentat în regiuni minoritare care caută autonomie, unele dintre acestea fiind ocupate de Israel (și de Turcia, în cazul Siriei), posibil în mod permanent.

În Siria, alawiții, druzii și kurzii opun rezistență consolidării puterii de către noul guvern. ➔

➔ PALESTINIENI MSTRĂMUTAȚI SE ÎNDREAPTĂ SPRE ZONA TABEREI DE REFUGIAȚI NUSEIRAT DIN CENTRUL FÂȘIEI GAZA.

➔ UN PORTRET SPART AL FOSTULUI PREȘEDINTE SIRIAN BASHAR AL-ASSAD.

Având încă întipărite în minte amintirile cruzimii Statului Islamic, aceste comunități minoritare se tem că foștii rebeli care acum guvernează la Damasc rămân jihadiști suniți înverșunați, care vor reveni la practicile lor anterioare după ce își vor consolida controlul. Această teamă răsună chiar și în politica irakiană, unde milițiile šiite care anterior au luptat împotriva Statului Islamic sunt acum în stare de alertă maximă față de ascensiunea suniților în Siria.

Aceleași îngrijorări sunt luate în calcul și de Hezbollah. Miliția, devenită partid politic, este precaută față de Israel, dar este totodată din ce în ce mai preocupată de războiul civil din Liban și de o posibilă intervenție a forțelor sunitice din Siria. Astfel, Levantul se confruntă cu un nou val de politici sectare. Nu doar că extinderea războiului din Fâșia Gaza a deschis calea către această fracturare, Israelul vede și beneficii în amplificarea ei, mizând pe posibila amenințare redusă reprezentată de comunitățile sectare și etnice aflate în conflict. Dar aceasta este o miză riscantă. Haosul din Levant poate oferi Israelului un oarecare răgaz pe termen scurt, însă ar putea amenința stabilitatea în restul regiunii, cu consecințe pentru Turcia, Europa și, în ultimă instanță, chiar pentru Israel.

Problema-caracatiță

Israelul a perceput dintotdeauna Iranul ca fiind principala amenințare la adresa securității sale, capul caracatiței ale cărei tentacule se strângeau în jurul său. Astfel, israelienii au luat decizia calculată de a-și extinde ofensiva de la Hezbollah către Iran. În iunie, o campanie de bombardamente israeliene a ucis zeci de lideri militari iranieni și a cauzat pagube importante instalațiilor sale militare și nucleare. Statele Unite au bombardat ulterior locațiile nucleare fortificate ale Iranului, sperând să pună capăt definitiv programului său nuclear.

Cu toate acestea, Republica Islamică nu s-a prăbușit în urma acestor atacuri, iar soarta programului său nuclear rămâne neclară. În timpul acestui conflict scurt, Iranul a reușit să cauzeze daune notabile în interiorul Israelului prin rafale de rachete de croazieră, înainte ca SUA să intervină pentru a solicita un armistițiu fragil. În cele din urmă, Iranul a fost slăbit, însă conflictul nu a satisfăcut așteptările Israelului. Israelul rămâne dornic să își îndeplinească obiectivele militare, iar

Iranul are imperativul de a-și restabili capacitatea de descurajare. Aceasta oferă temeiuri suficiente pentru un conflict reînnoit în anul ce urmează.

Conștient că nu se poate baza exclusiv pe rachetele sale pentru a descuraja viitoarele atacuri israeliene, Iranul va urmări îmbunătățirea relațiilor diplomatice cu vecinii săi arabi; dar ar putea, de asemenea, să încerce să exploateze haosul pe care politica israeliană îl generează în Levant. Israelul s-ar putea confrunta cu dificultăți în izolarea Iranului în timp ce își urmărește obiectivele militare în Fâșia Gaza și Levant. Și, bineînțeles, schimburile militare continue între Israel și Iran riscă să submineze stabilitatea regională de care economiile din Golf au nevoie pentru a prospera.

Toate acestea se vor desfășura pe fundalul unei confruntări tensionate privind programul nuclear al Iranului. În septembrie, puterile europene au reimpus sancțiuni împotriva Iranului, sancțiuni care fuseseră suspendate odată cu adoptarea acordului nuclear iranian în 2015. Această evoluție schimbă drastic contextul în care SUA și Iranul au gestionat impasul nuclear în trecut. Fără o cale diplomatică de a inversa cursul, există o probabilitate crescută a unui nou război între Iran și Israel sau chiar între Iran și SUA în Golf.

Realinieri

Orientul Mijlociu intră astfel într-o perioadă de mare incertitudine. Israelul a demonstrat o capacitate de a-și impune superioritatea militară pentru a-și asigura propriile obiective strategice, însă nu este înclinat să utilizeze acest moment pentru a angaja actorii regionali în conturarea unei noi ordini politice, nici nu va putea susține la nesfârșit strategia sa actuală. Agenda sa nu este susținută de niciun aliat regional și deja luptă pe prea multe fronturi, generând o instabilitate mai mare decât poate gestiona singur.

De fapt, în perspectiva anului 2026, strategia Israelului a determinat restul regiunii să se coaguleze pentru a-i frâna planurile, mulți în lumea arabă percepend Iranul ca o amenințare mai puțin urgentă. Problemele care apasă cel mai mult asupra strategilor regionali sunt soarta palestinienilor, instabilitatea din Levant și disponibilitatea Israelului de a folosi forța militară chiar și împotriva țărilor prietene din Golf.

Statele Unite au permis, în general, Israelului să-și conducă războaiele după cum consideră necesar. Însă lovitura asupra țintelor Hamas din Qatar a generat îndoieli cu privire la angajamentele americane de a-și apăra aliații regionali, cel puțin dacă aceștia intră în raza de acțiune a Israelului. Garanția de securitate oferită Qatarului de administrația Trump este probabil să fi făcut puțin pentru a atenua aceste temeri, având în vedere disprețul manifestat de Trump față de garanțiile de securitate pe care SUA le-au oferit altor aliați.

Această conștientizare îi determină pe aliații arabi ai Americii să-și diversifice opțiunile strategice. De exemplu, Arabia Saudită a reacționat prin încheierea unui parteneriat de securitate cu Pakistanul, care ar putea fi replicat de alți actori regionali (de la Iran la Turcia) care caută, de asemenea, alternative strategice.

Aliații arabi ai Americii speră ca guvernul SUA să fie conștient de pericolele inerente ordinii regionale dictate de Israel. Aceștia vor încerca să-l convingă pe Trump să susțină propria lor viziune asupra unei ordini regionale bazate pe acorduri diplomatice și economice incluzive. Inițiativa lui Trump pentru un armistițiu în Fâșia Gaza reprezintă o victorie importantă, însă rămâne totuși insuficientă pentru a semna un angajament american credibil în vederea restabilirii ordinii în regiune. În prezent, regiunea caută mijloace de a contrabalansa influența Israelului prin formarea de alianțe ce traversează diviziunile politice și ideologice, precum și prin apelarea la sprijinul Chinei și Rusiei.

Conflictul care a început la 7 octombrie 2023 a modificat și continuă să modifice Orientul Mijlociu în moduri profunde. Totuși, este posibil să treacă ani până când se vor cunoaște rezultatul final și costurile complete. **IS**

Vali Nasr, profesor de studii asupra Orientului Mijlociu și afaceri internaționale la Școala de Studii Internaționale Avansate a Universității Johns Hopkins, este autorul recentei lucrări Iran's Grand Strategy: A Political History (Princeton University Press, 2025).

PROTESTATARI IRANIEȚI ÎN PIAȚA REVOLUȚIEI DIN TEHERAN.

O nouă eră a

proliferării nucleare?

MOHAMED ELBARADEI

Laureat al Premiului Nobel pentru Pace

Amenințarea reprezentată de armele nucleare nu mai este nici măcar vag ținută sub control prin reguli reciproc convenite și norme acceptate. În schimb, revine cu o intensitate crescută, împingându-ne pe toți pe marginea prăpastiei.

PENTRU PRIMA DATĂ DE LA SFÂRȘITUL Războiului Rece, arsenalurile nucleare cresc, iar armele în sine devin mai letale, mai diverse și mai vulnerabile. Negocierile privind controlul armamentului s-au blocat, iar majoritatea acordurilor au expirat sau și-au pierdut atât de mult substanța, încât nu mai au niciun fel de credibilitate. Mai grav, retorica nucleară devine tot mai amenințătoare, iar statele care dispun de arme nucleare se manifestă într-un mod din ce în ce mai provocator.

Să luăm în considerare câteva evoluții îngrijorătoare din 2025: amenințările nucleare ale președintelui Rusiei, Vladimir Putin, în legătură cu Ucraina; amenințarea președintelui SUA, Donald Trump, de a relua testele cu arme nucleare și amplificarea strategică a rachetelor nucleare chinezești, cea mai mare de după anii 1960. Și, cel mai neliniștitor, în luna mai războiul a fost aproape să izbucnească între două state cu arme nucleare, India și Pakistan.

Aceste tendințe sunt complet în afara direcției Tratatului de Neproliferare Nucleară din 1968, al cărei obiectiv era să elibereze lumea de amenințarea constantă a autoanihilării. TNP impune tuturor părților să renunțe la armele nucleare și să supună activitățile nucleare inspecțiilor Agenției Internaționale pentru Energie Atomică (AIEA). De asemenea, obligă cele cinci state recunoscute cu arme nucleare la data semnării, China, Franța, Rusia, Regatul Unit și Statele Unite, să elimine armele și să realizeze dezarmarea nucleară.

Cu 191 de state semnatare, TNP este aproape universal. Însă patru dintre cele cinci excepții, India, Pakistan, Israel și Coreea de Nord, sunt state cu arme nucleare (a cincea excepție este Sudanul de Sud). Primele trei au refuzat să adere înainte de a dezvolta arme nucleare; Coreea de Nord a aderat inițial, dar ulterior s-a retras, în urma acuzațiilor că a încălcat tratatul, iar acum proclamă deschis creșterea ambițiilor sale nucleare.

TNP trebuia să fie consolidat prin alte acorduri, însă lucrurile nu au decurs conform planului. Tratatul pentru interzicerea totală a experiențelor nucleare, de exemplu, nu a intrat niciodată în vigoare din cauza lipsei ratificărilor, deși un

moratoriu asupra testelor nucleare a fost respectat timp de peste trei decenii (cu excepția Coreei de Nord). Același lucru este valabil și pentru tratatul care interzice producerea materialelor nucleare în scopuri militare (și care prevede eliminarea stocurilor existente), care a rămas blocat în cadrul Conferinței de Dezarmare de la Geneva din 1993.

Au fost, de asemenea, propuneri de a plasa părțile sensibile ale ciclului combustibilului nuclear sub control multinațional, unele dintre acestea câpătând avânt după dezvăluirile privind programul iranian de îmbogățire din 2023. Însă și aceste eforturi s-au stins.

Din 1972 încoace, cele două mari state cu arme nucleare, Rusia (și Uniunea Sovietică anterior) și SUA, care dețin împreună aproape 90% din arsenalul nuclear global, au încheiat o serie de acorduri bilaterale pentru a limita numărul și tipurile de focoaase nucleare și sistemele de lansare. Dar doar unul dintre acestea, Tratatul New START din 2010, este încă în vigoare și urmează să expire în februarie.

Departate de a se fi dezarmat, statele cu arme nucleare posedă peste 12.000 de focoaase nucleare. Aproximativ 4.000 sunt amplasate pe rachete și aeronave, dintre care circa 2.000 se află în alertă ridicată și sunt gata de lansare în doar câteva minute. Mai grav, toate cele nouă state cu arme nucleare își intensifică eforturile prin „modernizarea” arsenalelor lor pentru a valorifica tehnologiile emergente.

În 2020, fostul secretar american al Apărării, William J. Perry, și Tom Z. Collina au rezumat situația astfel: „Domnul Trump deține autoritatea absolută de a declanșa un război nuclear. În câteva minute, președintele ar putea lansa echivalentul a peste 10.000 de bombe Hiroshima. Nu are nevoie de o a doua opinie... Totuși, asta ar reprezenta sfârșitul civilizației așa cum o cunoaștem”.

Frustrați de lipsa progreselor în direcția dezarmării nucleare în cadrul TNP, majoritatea statelor fără arme nucleare au adoptat Tratatul privind interzicerea armelor nucleare (TPNW), care a intrat în vigoare în 2021. TPNW are ca scop interzicerea armelor nucleare și impune statelor distrugerea oricăror arme nucleare existente. Deși 74 de

12,000

FOCOASE DEȚIN ÎN
PREZENT STATELE CU
ARME NUCLEARE.

țări au ratificat tratatul, niciunul dintre cele nouă state cu arme nucleare nu le-a urmat exemplul.

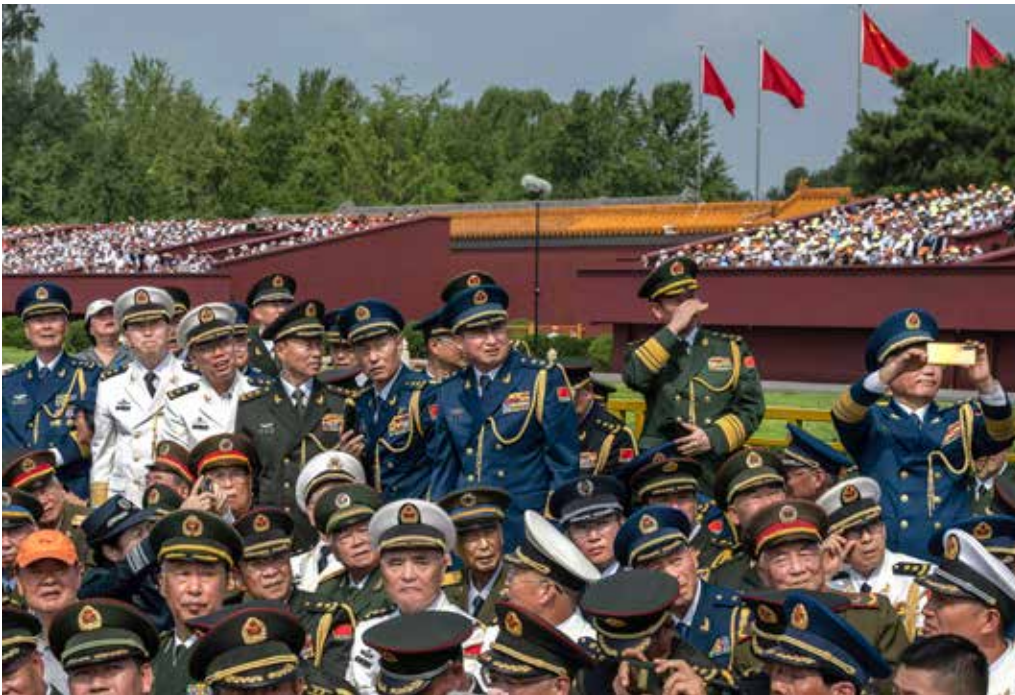
De fapt, SUA, Marea Britanie și Franța au răspuns la adoptarea TPNW argumentând că descurajarea nucleară „a fost esențială pentru menținerea păcii în Europa și Asia de Nord timp de peste 70 de ani”. Cu toate acestea, și-au reiterat cel puțin angajamentul, în cadrul TNP, față de dezarmare, precizând că „cred cu tărie că răspândirea ulterioară a armelor [nucleare] trebuie prevenită”.

În trecutul nu foarte îndepărtat, cele cinci state deținătoare inițiale de arme nucleare au colaborat pentru a împiedica răspândirea armelor nucleare în cazurile Coreea de Nord, Irak și Iran. Totuși, Coreea de Nord s-a retras din TNP, iar Irak a fost invadat de o „coalitie a celor dispuși” condusă de SUA și Regatul Unit, pe baza pretextului fals că Saddam Hussein deținea arme de distrugere în masă nedecarate.

În cazul Iranului, un acord între această țară și cele cinci state deținătoare de arme nucleare a avut ca scop consolidarea încrederii prin cooperare și transparență sporită, însă s-a destrămat când prima administrație Trump s-a retras din acordul cunoscut ca Planul Comun și Cuprinzător de Acțiune, în 2018. Apoi, deși AIEA a raportat că „nu există indicații credibile privind un program nuclear structurat în desfășurare și nedecarat” în Iran,

↓ CONSTRUCȚIA UNUI
SILOZ DE RACHETE ÎN
JILANTAI, CHINA.

❶ OFIȚERI MILITARI CHINEZI ASISTĂ LA O DEMONSTRATIE A NOII RACHETE STRATEGICE DF-5C CU CAPACITATE NUCLEARĂ.

Israel și cea de-a doua administrație Trump au inițiat lovituri aeriene împotriva infrastructurii ciclului combustibilului nuclear din Iran, asasinând în acest proces oameni de știință iranieni din domeniul nuclear.

Reacție în lanț

În pofida declarațiilor și asigurărilor formulate de cei cinci state deținătoare inițiale de arme nucleare potrivit cărora arsenalul lor este exclusiv în scopuri defensive și că „un război nuclear nu poate fi câștigat și nu trebuie niciodată purtat”, unii au început să pună accent pe valoarea armelor nucleare și să susțină principiul „forța face

dreptatea”. Fostul președinte rus Dmitri Medvedev, de exemplu, avertizează că „înfrângerea unei puteri nucleare într-un război convențional poate declanșa un război nuclear”, adăugând că „puterile nucleare nu au pierdut niciodată conflicte majore cu impact decisiv pentru soarta acestora”.

În mod similar, secretarul american al Apărării, Pete Hegseth, a declarat recent că „nu ne pregătim pentru pace; ci pivotăm Pentagonul și baza industrială înspre modul de funcționare în timp de război”. Administrația Trump a asociat această retorică cu amenințări sau cu utilizarea efectivă a forței (sau a armelor americane) împotriva unui spectru larg de țări și teritorii, inclusiv Iran, enclavale palestiniene ocupate, Danemarca, Canada, Venezuela și Nigeria.

În acest nou context tensionat, unii aliați ai SUA încep să pună la îndoială fiabilitatea umbrelei nucleare americane. Deși Japonia a susținut de multă vreme poziția că nu va deține arme nucleare, există o dezbatere tot mai intensă cu privire la modul în care se poate apăra într-o lume mai periculoasă. Locuitorii Coreei de Sud poartă o dezbatere similară, iar sondajele indică faptul că mulți ar susține ca țara să dobândească propria capacitate nucleară. În Germania, cancelarul Friedrich Merz a declarat anterior deschis că este dispus să poarte discuții cu Franța și Regatul Unit privind „împărțirea” armelor

nucleare în Europa, pentru a consolida „scutul american” (deși guvernul său a afirmat ulterior că „nu are planuri imediate de a dobândi arme nucleare”).

Astfel, dezvoltările geopolitice conduc la degradarea constantă, dacă nu chiar la demolarea completă, a arhitecturii internaționale pentru menținerea păcii și securității. Marile state deținătoare de arme nucleare renunță la dreptul internațional și umanitar, la valorile democratice și la instituțiile internaționale, pe măsură ce urmăresc acțiuni unilaterale.

Puterea conferită de armele care ar putea șterge civilizația devine arbitru suprem în arta conducerii statelor și în afacerile internaționale.

Mesajul este, așadar, că, dacă dorești garanția supremă de securitate, trebuie să deții bomba; și că, dacă o deții, poți să scapi nepedepsit. Ucraina, o țară care a acceptat să renunțe la armele sale nucleare în schimbul unor garanții de securitate, înțelege acest lucru prea bine.

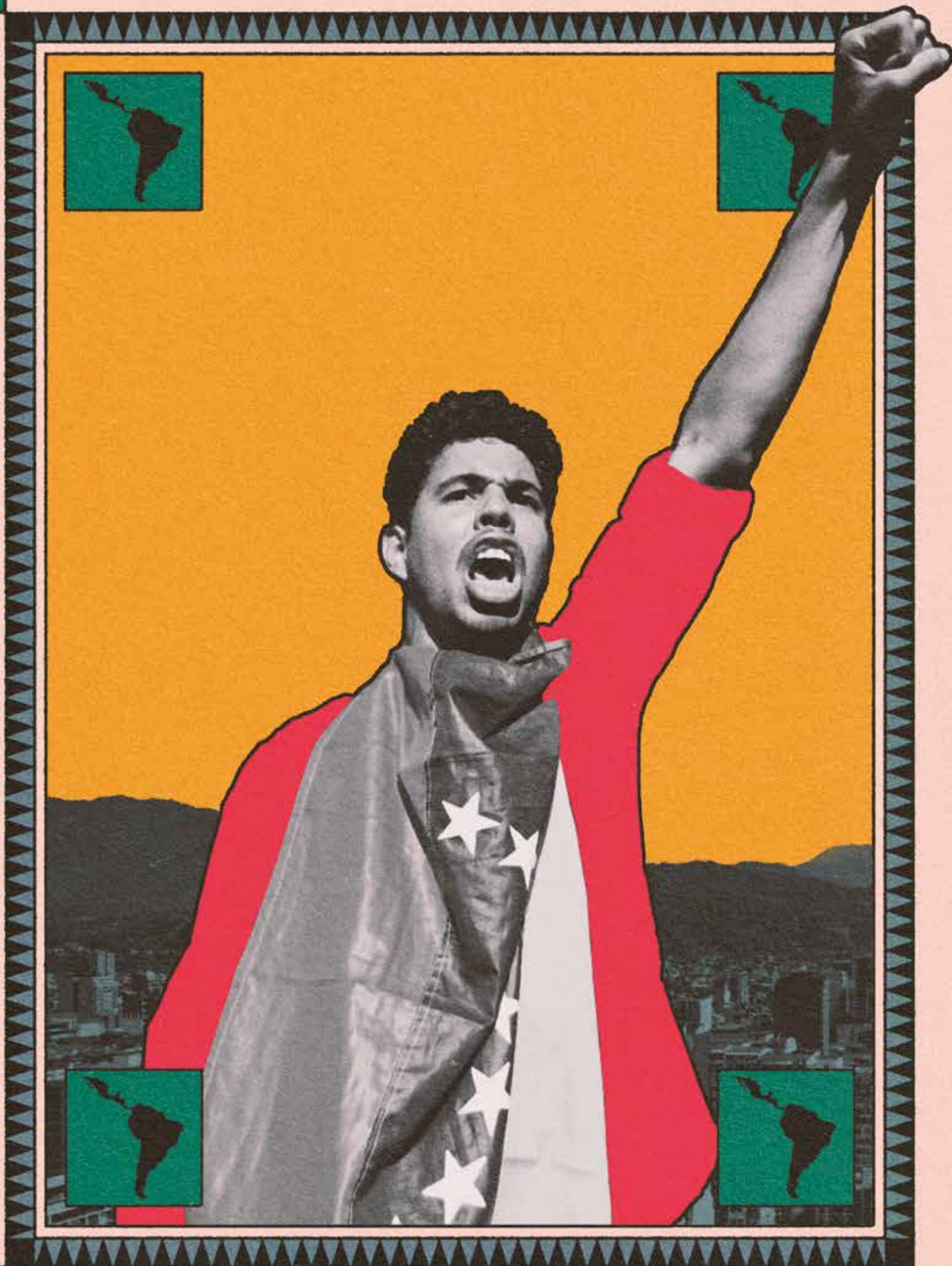
Indiferent ce ar spune, statele care dețin arme nucleare și-au încălcat clar angajamentul față de dezarmarea nucleară și acum se îndreaptă cu repeziciune în direcția opusă. Tehnologiile sofisticate, inclusiv armele autonome, și tensiunile globale au plasat lumea într-o situație excepțional de periculoasă. Regimul actual de control al armelor nucleare a fost nevoit întotdeauna să îi trateze pe unii ca fiind mai egali decât alții. Dar situația aceasta nu mai poate continua. În curând, alții își vor scutura jugul și își vor dezvolta propria „rezistență”.

Un număr mai mare de arme nucleare va genera vulnerabilități sporite, din cauza capacităților cibernetice tot mai avansate, a sistemelor precare de comandă și control și a riscului deja consacrat al unui conflict neintenționat. Nu a existat niciodată o nevoie mai mare și mai urgentă de dialog, consolidare a încrederii între marile puteri, un sistem bazat pe reguli și noi eforturi în materie de dezarmare. **IS**

Mohamed ElBaradei, fost vicepreședinte al Egiptului și director general al Agenției Internaționale pentru Energie Atomică, este laureat al Premiului Nobel pentru Pace.

❷ SECRETARUL AMERICAN AL APĂRĂRII, PETE HEGSETH.

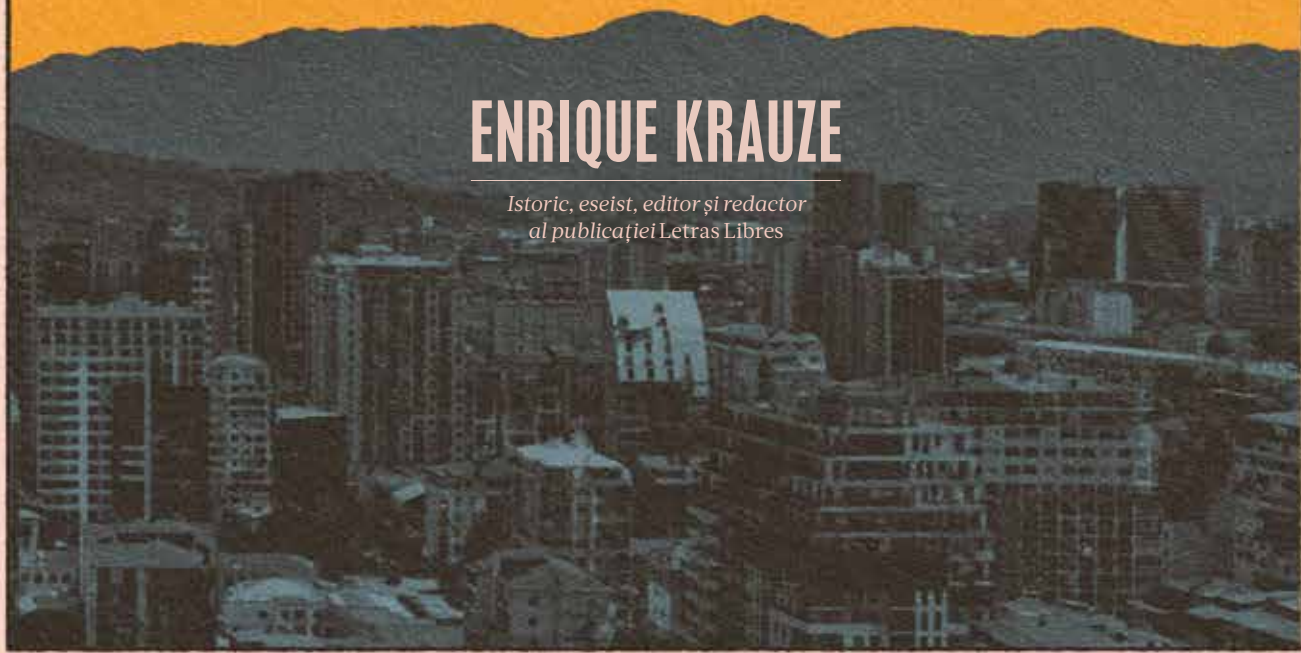

Noul început al democrației în America Latină

ENRIQUE KRAUZE

*Istoric, eseist, editor și redactor
al publicației Letras Libres*

A imagina toate țările din America Latină guvernate de un regim republican care să dovedească respect față de libertate și democrație pare utopic. Nu ar trebui să fie. Sud-americii au stabilit o astfel de ordine pentru ei înșiși acum 200 de ani, după ce și-au obținut independența față de Spania și Portugalia.

▼ **LIDERUL REVOLUȚIONAR
SUD-AMERICAN SIMÓN BOLÍVAR.**

PĂRINȚII FONDATORI AI CONTINENTULUI, inclusiv Andrés Bello, Simón Bolívar, Juan Bautista Alberdi, Domingo Faustino Sarmiento și José María Luis Mora, s-au inspirat de la cei ai Statelor Unite. John Adams și Thomas Jefferson erau încă în viață când latino-americii și-au dobândit independența față de Spania, iar primele constituții din regiune au recunoscut în mod corespunzător elementele esențiale ale oricărei republici: separația puterilor, supremația legii, libertățile civile, o presă liberă și alegeri periodice.

În timp ce unele dintre aceste republici au fost mai durabile și mai de succes decât altele (cele din Chile, Uruguay, Columbia, Costa Rica și, pentru perioade lungi, Argentina), toate s-au dovedit în cele din urmă instabile și fragile. Au existat multe rupturi, nu atât din cauza abandonării idealurilor fondatoare, cât din pricina prevalenței a trei alte influențe nefaste.

Primul factor a fost dorința liderilor politici de a dobândi putere personală. Războaiele de independență au lăsat America Latină cu diverși caudillo, care exercitau atât puterea politică, cât și pe cea militară. Ulterior, a urmat o serie de dictatori declarați (Juan Manuel de Rosas, José Antonio Páez, José Gaspar Rodríguez de Francia și Gabriel García Moreno), cărora le-au urmat de o serie de cezari (Porfirio Díaz și Juan Vicente Gómez) spre sfârșitul secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului al XX-lea. Doar câțiva dintre acești conducători au fost iluminați, majoritatea au manifestat un comportament tiranic. În cele din urmă, în secolul al XX-lea, militarismul s-a consolidat în întreaga regiune, regimul lui Juan Perón în Argentina aplicând metode fasciste de control.

Al doilea factor a fost reprezentat de violența socială și politică. Deși nu au existat numeroase războaie între statele din America Latină, loviturile de stat, insurecțiile, revoltele, rebeliunile și revoluțiile au fost excesiv de frecvente. În loc să renunțe la constituționalism, învingătorii au căutat adesea să ducă mai departe moștenirea republicană, cel puțin în sens formal, așa cum s-a întâmplat în cazul Revoluției Mexicane din 1910.

Însă lucrurile s-au schimbat odată cu Revoluția Cubaneză din 1959. Regimul lui Fidel Castro a inaugurat prima dictatură pură și fără rezerve de pe continent, inspirând un val de mișcări comuniste și de gherilă

de stânga în întreaga regiune.

Indiferent de diferențele lor, toți se opuneau democrației.

Poate că daunele produse politicii regionale nu ar fi fost atât de profunde dacă nu ar fi intervenit și un al treilea factor extern: imperialismul american. Nemulțumirile istorice ale Americii Latine față de Statele Unite sunt aproape interminabile. De exemplu, în Războiul Mexicano-American din 1846-1848, ceea ce acum cunoaștem sub numele de California, Nevada, Utah, New Mexico, cea mai mare parte a Arizonei și Colorado, precum și părți din Oklahoma, Kansas și Wyoming au fost ocupate și, în cele din urmă, anexate de Statele Unite. În 1973, președintele Chilelui, Salvador Allende, a fost dat jos și înlocuit cu dictatura militară susținută de Statele Unite, condusă de generalul Augusto Pinochet. O listă exhaustivă a faptelor reprobabile ale Statelor Unite ar include aproape toate țările din regiune.

Diplomația americană, oarbă față de propriile interese pe termen lung, preocupată doar de câștigul comercial și de un concept al securității „America First”, adesea ignorantă, disprețuitoare și rasistă, nu a acomodat niciodată și, în unele cazuri, a trădat deschis liberalii și tradițiile liberale din regiune. În schimb, America a preferat să susțină dictatori. După cum președintele Franklin D. Roosevelt ar fi spus despre liderul nicaraguan Anastasio Somoza: „Este posibil să fie un nemernic, dar este nemernicul nostru”.

Având în vedere această istorie, este aproape miraculos că multe administrații liberale au avut longevitate în regiune. Însă valorile liberale au rămas puternice. În ciuda dictatorilor din secolul al XIX-lea, presa a răspuns întotdeauna prin caricaturi vehemente, versuri satirice, articole incendiare și prozatori talentați.

Mulți au îndurat închisoarea și ostracizarea, iar alții au murit.

În secolul al XX-lea, libertatea de exprimare a avut mari exponenți intelectuali în personalități precum Daniel Cosío Villegas, Octavio Paz și Mario Vargas Llosa. Unele ziare din America Latină au funcționat timp de până la o sută cincizeci de ani neîntrerupt, devenind monumente vii ale libertății de gândire și ale libertății însăși.

Primele semne de îmbunătățire

Începând cu anii 1980 și mai ales după căderea Zidului Berlinului, în America Latină părea să aibă loc un miracol: aproape fiecare țară a făcut o tranziție pașnică înapoi către rădăcinile sale democratice și republicane, în timp ce forțele militare din întregul Con Sudic s-au retras în cazărmi.

În Argentina, generalii criminali au fost trimiși în judecată; în Chile, Pinochet a părăsit puterea nu printr-o lovitură de stat, ci printr-un plebiscit. Nicaragua s-a îndepărtat de calea revoluționară a comandanților sandiniști și a ales ca președinte pe Violeta Chamorro, văduva bărbatului care a condus lupta pentru libertate împotriva dictaturii Somoza. El Salvador a organizat conferințe de pace. Chiar și Partidul Revoluționar Instituțional (PRI) din Mexic, care a dominat politica țării timp de trei sferturi de secol și pe care Vargas Llosa l-a numit „dictatura perfectă”, a cedat locul unui regim democratic în anul 2000. Doar Cuba a rămas subjugată.

Acest val democratic părea un nou început, dar s-a dovedit a fi o himeră. Curând, primele două fenomene menționate anterior, megalomania și conflictul social, s-au contopit în figura unui conducător populist înzestrat cu bogăție petrolieră. Poporul venezuelean a încredințat puterea unui caudillo, Hugo Chávez. Un colonel militar, inițial inspirat de Che Guevara, Chávez a ales să-l urmeze pe tatăl spiritual al lui Che, Castro, în construirea unui „socialism al secolului XXI”. În practică, aceasta a însemnat utilizarea veniturilor industriei petroliere din Venezuela pentru a subvenționa economia în declin a Cubei. Succesorul desemnat al lui Chávez, Nicolás Maduro, este un despot violent care a condus la cea mai gravă implozie economică din istoria Americii Latine.

Între timp, un nou val populist a cuprins Ecuador, Bolivia, Peru, Columbia și Mexic. Totuși, se pare că situația începe să se schimbe din nou.

Mai întâi în Peru și Ecuador, iar acum în Bolivia, cetățenii încep să demaște minciunile și abuzurile conducătorilor populiști. Este important de subliniat că acest lucru nu implică o înfrângere a ideologiei de stânga în țările care au fost ferite de regimuri populiste. Statul de drept încă prevalează în acele regiuni, beneficiind de un sprijin solid din partea unei stângi ferm dedicate democrației. Aceasta este situația

↑ LIDERUL OPOZIȚIEI VENEZUELANE ȘI LAUREATA PREMIULUI NOBEL PENTRU PACE DIN 2025, MARÍA CORINA MACHADO.

nu doar în Brazilia, ci, într-o măsură și mai mare, în Chile și Uruguay.

Acest aparent declin al populismului reflectă o conștientizare tot mai profundă a suferințelor cauzate de regimurile cubaneze și venezuelean, ambele fiind ireversibil discreditate. În ciuda prezenței agenților serviciilor de informații cubaneze pe întreg continentul (și a dominației acestora în Venezuela), recucerirea libertății este acum mai realizabilă decât în ultimele decenii.

Pentru ca libertatea în Americi să devină o realitate, Venezuela trebuie să restabilească democrația prin punerea în funcție a lui Edmundo González, președintele său legitim. Aceasta ar consacra lidera opoziției, María Corina Machado, drept arhitecta unei realizări extraordinare de eliberare. Din fericire, autocrația criminală care guvernează în prezent Venezuela, unde traficanții de droguri au preluat puterea, ar putea fi în curând înlăturată, datorită unei presiuni extraordinare exercitate atât din interiorul, cât și din afara țării.

Deși este bogată în petrol, societatea venezueleană este și mai bogată în termeni de curaj și reziliență. După ani de represiune, poporul său rămâne hotărât să se elibereze de conducătorii săi criminali. Odată cu căderea lui Maduro, milioane de venezueleni se vor întoarce în țara lor pentru a o reconstrui. Familiile se vor reuni.

Oamenii din Venezuela și-au învățat lecția. Ei cunosc acum adevăratul sens și prețul libertății,

deoarece au experimentat realitatea pierderii acesteia. Mai mult, exemplul lor ar stimula schimbări similare în Nicaragua și Cuba și ar împiedica guvernele populiste rămase în America Latină, de la Columbia și Mexic până la El Salvador, să slăbească autoritatea statului de drept, să încalce libertățile civile și să submineze alegerile libere.

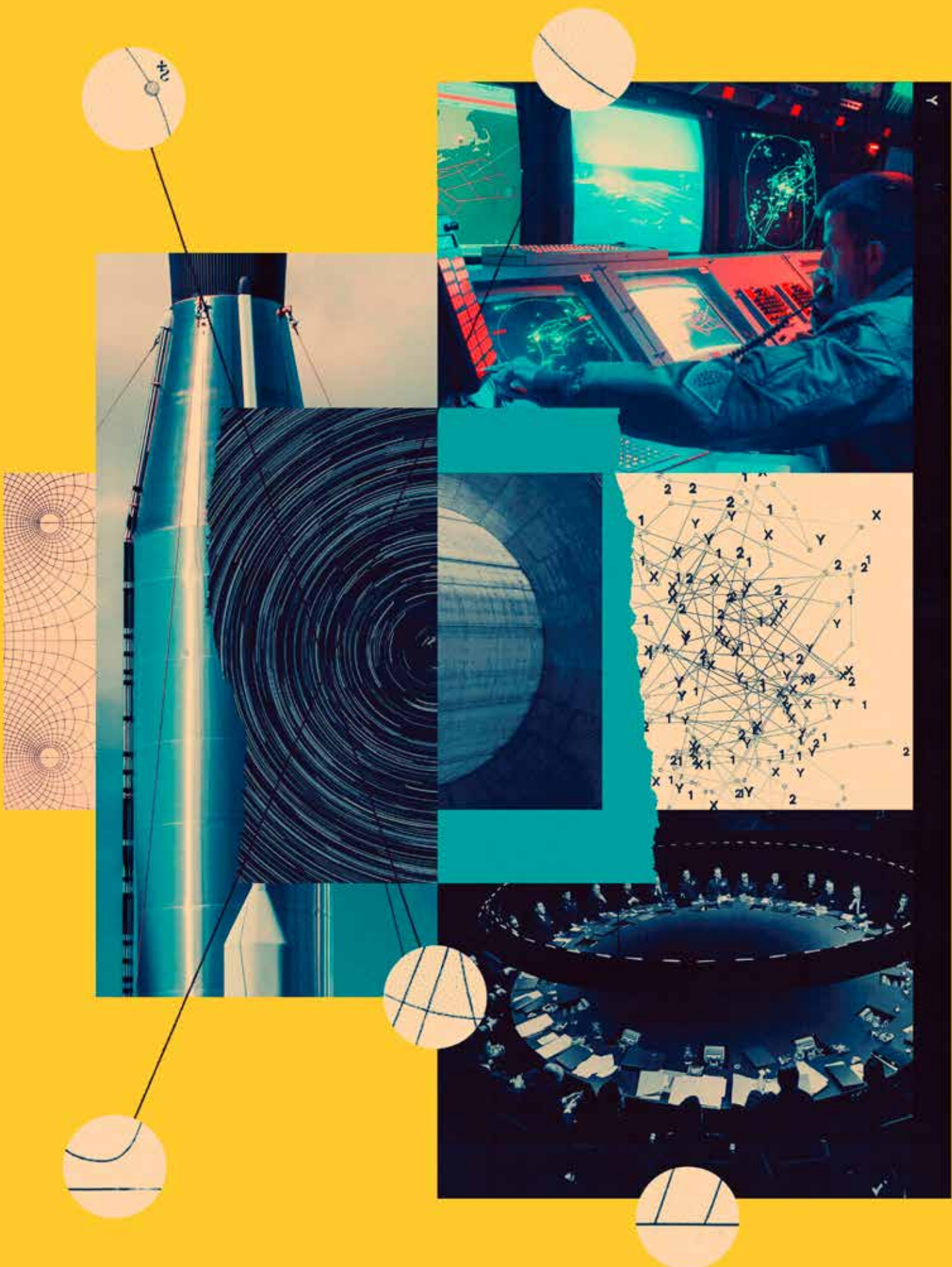
Declararea independenței. Desigur, numeroasele nemulțumiri ale Americii Latine față de SUA vor complica cu siguranță eforturile de restaurare a democrației. Președintele Donald Trump sporește aceste nemulțumiri prin intimidările sale, amenințările de a recuceri Canalul Panama și disponibilitatea sa de a desfășura unilateral forțele militare americane împotriva membrilor suspecți ai cartelurilor din regiune. Mai rău, lui Trump însuși nu îi pasă de democrație.

Din contră, el încearcă să desființeze instituțiile democratice și statul de drept în Brazilia, ca represalii pentru urmărirea penală și condamnarea sufletului său pereche ideologic, fostul președinte Jair Bolsonaro, care a conspirat la o lovitură de stat după ce a pierdut alegerile din 2022.

Dar autocrații joacă întotdeauna propriile jocuri. Simbioza regimului Maduro cu traficul de droguri a determinat administrația Trump să aplice o presiune mai mare asupra acestuia, ceea ce ar putea contribui la eliberarea poporului venezuelean. Scopul ar trebui să fie înlăturarea pașnică a regimului și o tranziție ordonată, lipsită de răzbunare sau resentimente, către un sistem politic și economic pe care întreaga regiune emisferică să îl poată susține.

Este greu de imaginat că americanii, sub conducerea lui Trump, vor găsi un teren comun pentru a sărbători împreună, anul viitor, cea de-a 250-a aniversare a Declarației de Independență a SUA. Întoarcerea democrației în America Latină, însă, ar putea să ne inspire pe toți să susținem idealurile comune ale părinților fondatori din întreaga America. **PS**

Enrique Krauze este istoric, eseist, editor și director al revistei culturale Letras Libres. Printre cărțile sale se numără Mexico: Biography of Power (Harper Perennial, 1997) și Redeemers: Ideas and Power in Latin America (Penguin Random House, 2011).

China și America trebuie să ia în serios riscurile generate de inteligența artificială

JAKE SULLIVAN

*Profesor practicant în arta guvernării și
ordinii mondiale în cadrul Harvard Kennedy School*

În noiembrie 2024, președintele SUA, Joe Biden, și președintele chinez, Xi Jinping, au emis prima declarație comună substanțială privind riscurile pentru securitatea națională generate de inteligența artificială. Ei au remarcat în mod expres că atât Statele Unite, cât și China consideră necesar „să se mențină controlul uman asupra deciziei de a folosi arme nucleare”.

ACEASTA POATE PĂREA O CONCESIE diplomatică simplă, întrucât ar fi dificil să găsești o persoană rezonabilă dispusă să susțină cedarea controlului asupra armelor nucleare în beneficiul inteligenței artificiale. Cu toate acestea, în cazul guvernului chinez, nu există astfel de concesiuni simple, mai ales în chestiuni de o importanță majoră pentru securitate. China este în mod inerent sceptică față de propunerile SUA privind reducerea riscurilor, iar Rusia s-a opus unui limbaj similar în organisme multilaterale. Întrucât discuțiile bilaterale cu SUA privind inteligența artificială și securitatea nucleară ar fi putut produce divergențe între Rusia și China, avansul în această privință nu era deloc garantat.

În cele din urmă, a fost nevoie de mai mult de un an de negocieri pentru a se ajunge la acea declarație comună simplă. Deși pare simplu, rezultatul a fost semnificativ, deoarece a demonstrat că cele două superputeri în domeniul inteligenței artificiale pot implementa un management constructiv al riscurilor chiar și în contextul unei competiții acerbe pentru supremația în acest domeniu.

Mai mult, diplomați și experți din cele două țări ale noastre s-au întâlnit anterior, în 2024, la Geneva, pentru o sesiune amplă dedicată riscurilor asociate inteligenței artificiale. A fost prima întâlnire de acest fel și, deși nu a generat rezultate semnificative, însăși organizarea ei a reprezentat un pas important, iar ambele părți au reușit să identifice domenii critice de risc

care necesitau o analiză suplimentară.

Acum, pe măsură ce ritmul dezvoltării și implementării inteligenței artificiale este accelerat, atât în plan civil, cât și militar, SUA și China trebuie să consolideze această bază printr-o diplomatie susținută la nivel înalt privind riscurile aferente inteligenței artificiale, chiar dacă fiecare urmărește să preia conducerea în această cursă. Trebuie să facă acest lucru pentru că riscurile asociate inteligenței artificiale sunt reale și în continuă creștere.

De exemplu, pe măsură ce capacitățile inteligenței artificiale avansează și se multiplică, actorii non-statali, precum organizațiile teroriste, ar putea să le exploateze pentru a amenința atât SUA, cât și China și restul lumii. Astfel de amenințări se pot manifesta în multiple forme, inclusiv atacuri cibernetice care paralizază infrastructura critică, arme biologice inovatoare care eludează detecția sau tratamentul, campanii de dezinformare ce destabilizează guverne și societăți, precum și drone letale asistate de inteligență artificială, capabile să lovească oriunde, aproape fără niciun avertisment.

Riscurile nu se opresc însă aici. Pe măsură ce forțele militare ale SUA și Chinei intensifică utilizarea inteligenței artificiale, scurtând ciclurile decizionale și modificând cadrele de descurajare, riscul ca sistemele bazate pe inteligență artificială să declanșeze accidental un conflict sau o escaladare catastrofică va crește. Pe măsură ce inteligența artificială devine tot mai centrală în sistemul bancar global, tranzacționarea asistată de inteligență artificială ar putea provoca o prăbușire a pieței în lipsa unor mecanisme de protecție adecvate. Privind mai departe în perspectivă, se poate concepe un sistem puternic de inteligență artificială, nealinat (urmărind scopuri diferite de cele intenționate de creatorii săi), care să reprezinte o amenințare gravă pentru umanitate. Fiind singurele superputeri în domeniul inteligenței artificiale, SUA și China trebuie să se angajeze direct pentru a aborda atât aceste pericole, precum și altele.

Competiție gestionată

Angajamentul nu înseamnă că SUA și China vor înceta să concureze cu fermitate. Toamna aceasta, China a demonstrat cât de acerbă a

devenit competiția prin impunerea unor noi controale stricte asupra exporturilor de pământuri rare, esențiale pentru producția de microcipuri și alte componente ale sistemelor de inteligență artificială.

În calitate de consilier pentru securitate națională în administrația Biden, am depus eforturi considerabile pentru a asigura menținerea avantajului SUA în domeniul inteligenței artificiale, astfel încât tehnologia să servească intereselor noastre și nu să fie împotriva noastră. Am anticipat intensificarea continuă a cursei pentru leadership în aplicațiile militare, de informații și comerciale, precum și pentru adoptarea modelelor și aplicațiilor americane și chineze de inteligență artificială de către țări din întreaga lume.

Dar tocmai din cauza acestei competiții acerbe, diplomația rămâne esențială, chiar și în această perioadă de tensiuni sporite. Ar fi profund iresponsabil ca SUA și China să avanseze în forță fără a purta un dialog asupra riscurilor sau fără a discuta despre oportunitățile imense oferite de inteligența artificială pentru a aborda provocările transnaționale, de la criza climatică la sănătatea publică.

Pentru a fi siguri, lideri de opinie din ambele țări au participat la eforturi diplomatice de tip Track 2, discuții care au loc în afara guvernelor, implicând de regulă universități, lideri de afaceri și organizații ale societății civile. Astfel de discuții sunt valoroase și trebuie să continue. În cele din urmă, nu există, însă, un substitut pentru angajamentul direct între guverne, chiar dacă acesta este la început destul de modest.

Nici angajamentul nu poate fi amânat, având în vedere ritmul amețitor al progreselor tehnologice și dificultățile anticipate în obținerea unor avansuri diplomatice pe măsura importanței momentului. Gestionarea riscurilor asociate inteligenței artificiale este un teritoriu necunoscut, astfel încât progresul nu va fi nici rapid, nici facil. SUA și China trebuie să înceapă acum.

Mulți comentatori au evidențiat asemănări cu controlul armamentului nuclear așa cum s-a dezvoltat acesta de-a lungul deceniilor, iar această analogie are

+ SUMMITUL „AI FOR GOOD” DIN 2025 DE LA GENEVA.

un anumit temei. Superputerile poartă responsabilitatea gestionării riscurilor asociate tehnologiilor puternice, iar noi am îndeplinit cu succes această responsabilitate în trecut prin acorduri de control al armamentului, inclusiv în perioada de apogeu a Războiului Rece. Totuși, inteligența artificială prezintă și provocări diferite, necesitând abordări mai inovatoare decât controlul armamentului.

Există mai multe motive pentru aceasta. În primul rând, verificarea este mai complicată. Numărarea rachetelor și a focoarelor, cu semăturile lor detectabile, este un lucru; numărarea algoritmilor, cu atât mai mult identificarea tuturor capabilităților și aplicațiilor unui anumit algoritm, este cu totul altceva.

În al doilea rând, provocarea utilizării duale se manifestă diferit în cazul inteligenței artificiale. Da, divizarea atomului are atât utilizări civile, cât și militare, însă există o distincție clară între energia nucleară pașnică și arme nucleare, iar Agenția Internațională pentru Energie Atomică are o vastă experiență în supravegherea acestei delimitări. În schimb, același model de inteligență artificială care poate sprijini cercetarea științifică și genera creștere economică poate, de asemenea, să producă efecte letale înfricoșătoare. Aceasta face dinamica competitivă dintre SUA și China mult mai dificil de gestionat, iar granița dintre oportunitate și risc mult mai greu de distins.

În al treilea rând, discuțiile privind controlul armamentului s-au concentrat în principal pe state care amenință alte state, în timp ce riscurile inteligenței artificiale implică amenințări

atât între state, cât și nonstatele, precum și riscuri asociate nealinerii inteligenței artificiale. Aceasta aduce provocări și oportunități diferite pentru diplomație.

În al patrulea rând, cel puțin în SUA, dezvoltarea inteligenței artificiale nu este condusă de guvern, ci de sectorul privat și nu de o singură companie, ci de numeroase companii aflate în competiție. Aceasta înseamnă că un spectru larg de actori trebuie implicat în discuțiile care vizează reducerea riscurilor pe care le prezintă această tehnologie.

În cele din urmă, există un vast spectru de opinii cu privire la viteza și amploarea progresului capacităților inteligenței artificiale. Unii o percep ca pe o tehnologie „normală”, a cărei implementare completă va dura decenii, în timp ce alții susțin că o explozie de superinteligență este la doar câțiva ani distanță. În cazul armelor nucleare, puteai avea o detonare puțin mai mare sau mai mică sau un vehicul de lansare mai rapid ori mai manevrabil, însă, în esență, știai cu ce ai de-a face. Evoluția și impactul capacităților inteligenței artificiale sunt mult mai puțin clare.

Când am fost consilier pentru securitate națională, am lucrat pentru a mă asigura că guvernul SUA era pregătit pentru fiecare scenariu din spectrul incertitudinii. A face acest lucru necesită un nivel suplimentar de flexibilitate, subtilitate și stabilitate. Cadrul de control al armamentului nuclear nu s-a construit peste noapte. Au fost necesari ani pentru a elabora controalele relevante privind exporturile, schemele de testare, protocoalele de verificare și măsurile de siguranță și decenii de diplomație pentru a le menține. În cazul inteligenței artificiale, suntem în fazele incipiente ale unei inițiative similare ca ambiție, dar diferită prin substanță și complexitate. Acest fapt face ca demararea imediată a eforturilor de diminuare a riscurilor să fie mult mai importantă. **PS**

Jake Sullivan, consilier pentru securitate națională al SUA (2021-2025) în timpul mandatului președintelui Joe Biden, este profesor practicant în arta guvernării și ordinii mondiale în cadrul Harvard Kennedy School.

Jucând la ruletă viitorul dolarului

CARMEN M. REINHART

*Profesor pentru sistemul financiar internațional
în cadrul Harvard Kennedy School*

În ciuda unor suișuri și coborâșuri, dolarul american a fost moneda de rezervă globală incontestabilă de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Acest statut a permis guvernului american să se împrumute la dobânzi mai scăzute decât ar fi fost posibil dacă băncile centrale și investitorii privați nu ar fi perceput titlurile de valoare emise de Trezoreria SUA drept „activul sigur” prin excelență.

ÎN ANII '60, VALÉRY GISCARD D'ESTAING, ministrul francez al finanțelor din acea vreme, a descris în mod celebru această consecință a monopolului american asupra monedei de rezervă mondiale ca un „privilegiu exorbitant”. Totuși, în timp, acest privilegiu, susținut de cererea constantă pentru titluri de Trezorerie, a alimentat generații de politicieni și factori de decizie americani care nu țin cont de riscurile reprezentate de creșterea deficitelor contului curent și deficitelor fiscale ale SUA.

Mai mult, Rezerva Federală a SUA a alimentat acest ciclu menținând dobânda de politică monetară „scăzută pentru perioade îndelungate” după criza financiară globală din 2008. Pentru prea mulți, „perioade îndelungate” a fost interpretat ca „pentru totdeauna”. Aceștia au considerat pur și simplu că economia SUA va crește în mod constant mai mult decât rata reală a dobânzii pentru datoria guvernamentală, care, la rândul său, urma să rămână excepțional de scăzută în raport cu standardele istorice. Până la urmă, în pofida creșterii considerabile a stocului de titluri de creanță, Biroul Bugetar al Congresului (CBO) a constatat că plățile nete de dobândă ale guvernului ca procent din PIB au fost mai scăzute în 2021 decât cu două decenii în urmă.

Însă va continua restul lumii să permită dependența politicienilor americani de acest privilegiu exorbitant? Deținerile externe de titluri de creanță ale Trezoreriei SUA reprezentau aproximativ 13%

din stocul total la începutul anilor 2000, iar această pondere a crescut până la aproximativ 37% la începutul lui 2013, ca urmare a acumulării spectaculoase a rezervelor valutare externe de către China în perioada sa de creștere cu două cifre.

Însă acesta a fost punctul maxim, iar ponderea a scăzut constant de atunci, ajungând la aproximativ 22% la sfârșitul anului 2024.

Dolarul american s-a apreciat pe parcursul celei mai mari părți a acelei perioade, astfel încât inversarea tendinței nu poate fi explicată doar

prin efecte de evaluare. Mai degrabă, creșterea deficitelor fiscale americane și explozia emisiunilor noi de titluri de creanță au depășit semnificativ apetitul investitorilor străini pentru titlurile de stat americane (iar creșterea achizițiilor străine a fost departe de a fi constantă în ultimii ani).

Cu certitudine, diversificarea portofoliilor străine în afara dolarului nu a generat încă scenariul catastrofal adesea menționat: o vânzare masivă de titluri de stat care ar paraliza piețele globale de capital și ar declanșa un nou val de falimente

SECRETARUL
TREZORERIEI SUA,
SCOTT BESSANT.

“
**Deși nu există un candidat imediat
 care să înlocuiască dolarul american,
 inflația ridicată din SUA rămâne o
 amenințare, iar comerțul global cu
 SUA devine tot mai fragmentat.**
 ”

13%

DEȚINERILE STRĂINE ALE
DATORIEI TREZORERIEI SUA LA
ÎNCEPUTUL ANILOR 2000.

37%

DEȚINERILE STRĂINE ALE DATORIEI
TREZORERIEI SUA ÎN 2013.

22%

DEȚINERILE STRĂINE ALE DATORIEI
TREZORERIEI SUA ÎN 2024.

și crize financiare. Cu toate acestea, diversificarea în afara dolarului continuă să avanseze.

În timpul pandemiei de COVID-19, reducerea achizițiilor străine de titluri de stat americane a fost compensată de programul agresiv de relaxare cantitativă al Sistemului Rezervelor Federale, care a condus la o scădere semnificativă a ratelor dobânzilor pe întreg spectrul de scadențe, așa cum s-a intenționat. Pe măsură ce pandemia a început să se diminueze, inflația a crescut însă până la un nivel record în ultimii 40 de ani, determinând Sistemul Rezervelor Federale și băncile centrale din întreaga lume să majoreze ratele dobânzilor abrupt și în succesiune rapidă. Această schimbare radicală de politică a marcat sfârșitul erei ratelor scăzute pe perioade îndelungate.

Deși costurile serviciului datoriei au crescut pentru piețele emergente încă de la începutul anului 2022 (reflectând atât niveluri mai ridicate ale datoriei, cât și creșterea primelor de risc), realitatea a fost cu totul diferită pentru Statele Unite și alte economii avansate. Dar nu mai este cazul. Potrivit CBO, plățile nete ale dobânzilor federale în 2024, de 3,1% din PIB, au fost mai mult decât duble față de nivelul din 2021.

Anunțul președintelui american Donald Trump privind tarife punitive la 2 aprilie 2025 („Ziua Eliberării”) și politica imprevizibilă ulterioară pe care a generat-o au slăbit și mai mult legăturile globale care începuseră să se destrame odată cu Brexit și agravarea tensiunilor SUA-China. Având în vedere incertitudinile legate de viitoarele relații comerciale cu Statele Unite, multe țări își acoperă riscurile și și-au intensificat eforturile de diversificare a portofoliilor în afara dolarului american.

Mai mult, investitorii privați, deși încă atrași de dinamismul acțiunilor americane și al investițiilor în tehnologie, și-au exprimat totodată îngrijorări crescânde cu privire la viitorul dolarului american, acoperindu-și din ce în ce mai mult expunerile. Și, întrucât acoperirea riscului este costisitoare, unii pot

fi descurajați să dețină active denuminate în dolari.

Este adevărat, nu există o alternativă unică evidentă pieței titlurilor de stat americane în termeni de lichiditate, care este, probabil, principalul factor ce alimentează complacerea factorilor de decizie din SUA. Băncile centrale și investitorii privați nu achiziționează o monedă; ci active denuminate în acea monedă. Euro este o monedă unică, însă, pe măsură ce se apropie cea de-a 30-a aniversare, aceasta rămâne lipsită de o piață unificată, profundă și lichidă a titlurilor de creanță.

De asemenea, în ciuda amprente semnificative a Chinei în economia globală, renminbi nu dispune de convertibilitate internațională, esențială pentru o monedă de rezervă globală lichidă. Moneda Chinei părea pregătită pentru internaționalizare până în 2015. Totuși, procesul său de liberalizare financiară s-a oprit brusc, deoarece guvernul a consolidat controalele asupra capitalului pentru a frâna pierderile de rezerve și ieșirile de capital.

Deși nu există un candidat imediat care să înlocuiască dolarul american, inflația ridicată din SUA rămâne o amenințare, iar comerțul global cu SUA devine tot mai fragmentat. În acest context, factorii de decizie din Statele Unite nu se pot mulțumi cu menținerea privilegiului exorbitant al Americii. Administrația Trump pare să mizeze pe faptul că economia în creștere va soluționa traiectoria îngrijorătoare a datoriei naționale. Însă erodarea statutului titlurilor de stat americane drept refugiu sigur face această evaluare și mai îndoielnică. Există puține dovezi istorice care să susțină această ipoteză încă de la început, iar tendințele actuale o subminează și mai mult. Chiar și strategia de a amâna problemele inevitabil ajunge la final, așa cum factorii de decizie din Statele Unite ar putea constata. **IS**

Carmen M. Reinhart, fost vicepreședinte executiv și economist-șef al Băncii Mondiale, este profesor pentru sistemul sinanciar internațional în cadrul Harvard Kennedy School.

Va fi lăsat Sistemul Rezervelor Federale să-și îndeplinească rolul?

GARY GENSLER

*Profesor practicant în economie globală, management și finanțe
în cadrul MIT Sloan School of Management*

Pe măsură ce candidații concurează pentru a deveni următorul președinte al Sistemului Rezervelor Federale, ar trebui să țină cont de sfatul legendei hocheiului Wayne Gretzky de a „merge acolo unde merge pucul, nu unde a fost”. Având în vedere multiplele provocări economice, de la inflația persistentă, deficitele în creștere și boomul investițiilor în inteligența artificială până la posibile fragilități financiare și preocupări privind dominația globală a dolarului, o întrebare majoră pentru economia globală este dacă Sistemului Rezervelor Federale i se va permite să facă ceea ce este necesar. Va avea suficientă autonomie și credibilitate pentru a promova stabilitatea prețurilor, ocuparea forței de muncă la capacitate maximă și stabilitatea financiară, în condițiile în care politica, datoria în creștere și exuberanța pieței riscă să meargă în direcția contrară?

CONGRESUL A CONCEPUT SISTEMUL rezervelor federale pentru a lua decizii experte în interesul public, libere de influențe și presiuni politice. Însă cea de-a doua administrație a președintelui Donald Trump are cu totul alte intenții. Unii ar putea considera că „nu este nevoie să ne îngrijorăm”, deoarece Curtea Supremă va proteja independența Sistemului Rezervelor Federale găsim o modalitate de a o diferenția de alte agenții față de care președintele și-a afirmat dreptul de a le înlătura ofițerii „principali” în mod discreționar. Indiferent de rezultatul litigiului privind tentativa de demitere a guvernatorului Sistemului Rezervelor Federale, Lisa Cook, independența băncii centrale a fost deja afectată considerabil.

De exemplu, Trump a susținut că toate interpretările legii și revizuirea cheltuielilor agențiilor, inclusiv cele ale Sistemului Rezervelor Federale, intră sub incidența Casei Albe și a Departamentului de Justiție. Administrația a preluat, de asemenea, controlul asupra întregii politici de reglementare a Sistemului Rezervelor Federale, inclusiv supravegherea capitalului și a gradului de îndatorare al băncilor. Casa Albă poate susține că acest control nu se aplică conduitei instituției în ceea ce privește politica monetară, însă aceasta este o distincție fără diferență semnificativă.

Băncile, prin însăși natura lor, sunt în domeniul creării și evaluării banilor și creditului. Într-un anumit sens, acestea sunt pentru Sistemul Rezervelor Federale ceea ce sunt francizații pentru McDonald's. Reglementările bancare, ratele de îndatorare, cerințele de capital, cerințele de rezervă, sunt toate legate de disponibilitatea banilor și a creditului în economie. Instrumentele cheie din centrul politicii monetare, dobânda la rezerve, rata de creditare primară a facilității de scont și altele, sunt, în general, stabilite prin reguli legale aprobate de consiliul de administrație al Sistemului Rezervelor Federale. Cum va trata Casa Albă alte instrumente, precum liniile internaționale de swap, acordurile reverse repo overnight, aranjamentele cu dealeri primari și disponibilitatea conturilor principale?

Mai mult, într-o evoluție extraordinară, președintele Consiliului Consultativ Economic al Casei Albe, Stephen Miran, a fost confirmat în consiliul de administrație al Sistemului Rezervelor Federale, deși se află în concediu din cadrul echipei președintelui. Trump și consilierii săi de rang înalt cer deja în mod public și în mod regulat scăderea ratelor, iar când următorul președinte va prelua funcția în luna mai, o majoritate a consiliului de administrație va fi fost numită de Trump. În același timp, Departamentul de Justiție a susținut poziția potrivit căreia președinții băncilor regionale de rezervă, care participă alături de cei șapte guvernatori ai Sistemului Rezervelor Federale la Comitetul Federal pentru Operațiuni de Piață Deschisă, își

desfășoară activitatea la discreția consiliului de administrație al Sistemului Rezervelor Federale și, prin urmare, pot fi revocați oricând.

Pe muchie de cuțit

Această erodare a autonomiei Sistemului Rezervelor Federale se lovește de o inflație persistentă, tarife vamale de import mai ridicate și o perspectivă fiscală înrăutățită. Inflația anuală, măsurată prin cheltuielile personale de consum de bază (excluzând alimentele și energia), a rămas la 2,9% până în august 2025, iar tarifele impuse de Trump asupra bunurilor, care au crescut rata tarifară efectivă generală în acest an, de la o medie de 2,4% la 18%, au exercitat o presiune suplimentară ascendentă asupra prețurilor.

Pentru a complica și mai mult situația, în ciuda reducerilor făcute de administrație în personalul federal, cheltuielile guvernamentale au crescut cu 4% în anul fiscal 2025, iar deficitul a fost de 5,9% din PIB. Titlurile de creanță emise de Trezorerie și deținute de public au ajuns la 30,3 trilioane de dolari la 30 septembrie, aproximativ 99% din PIB. Mai mult, legea One Big Beautiful Bill a republicanilor a accelerat creșterea deficitului, Comitetul pentru un Buget Federal Responsabil anticipând că deficitul SUA vor fi în medie 6,1% din PIB până în 2035, împingând datoria la 120% din PIB. Aceasta se adăuga substanțial plăților de dobânzi ale SUA, care au depășit deja 1 trilion de dolari în ultimul exercițiu fiscal, depășind cheltuielile anuale pentru apărare.

În ceea ce privește evaluarea inflației și creșterii economice, factorii de decizie au navigat în ceață. Închiderea guvernamentală și tulburările anterioare de la agențiile statistice au întârziat sau au complicat publicările esențiale, lăsând participanții pe piață și oficialii Sistemului Rezervelor Federale să deducă ce pot din surse private și date parțiale. O preocupare în creștere este că inflația rigidă, incertitudinea generată de tarife și slăbirea poziției fiscale, împreună cu percepția că președintele va influența deciziile Sistemului Rezervelor Federale, ar putea deregla așteptările inflaționiste și ar putea accentua curbele randamentelor.

Între timp, există o atenție tot mai mare asupra direcției către care se îndreaptă pucul pieței stimulate de inteligența artificială. Asistăm la o bulă de evaluare? La 20 octombrie, piețele bursiere americane au atins maxime record, de aproximativ 69 de trilioane de dolari, reprezentând 225% din PIB, respectiv de 30 de ori câștigurile realizate în ultimele 12 luni.

Cele zece mari companii din piețele americane, dintre care opt sunt companii tehnologice, reprezentau 40% din totalul indicelui S&P 500,

2,4%

COTA TARIFARĂ MEDIE EFECTIVĂ
ANTERIOARĂ LA IMPORTURI
ÎN STATELE UNITE.

18%

COTA EFECTIVĂ ÎN CONFORMITATE CU
NOILE TARIFE IMPUSE DE TRUMP.

➊ STEPHEN MIRAN, MEMBRU AL
CONSILIULUI GUVERNATORILOR
REZERVEI FEDERALE.

depășind cu mult nivelurile de concentrare înregistrate în ultimii 40 de ani. Primele patru companii americane, Nvidia, Microsoft, Apple și Alphabet, erau evaluate la aproximativ 15 trilioane de dolari, o valoare comparabilă cu capitalizarea totală de piață a tuturor companiilor tranzacționate public din Uniunea Europeană.

Totodată, am asistat la un val de acorduri de finanțare și colaborări între cei mai mari furnizori de cipuri, servicii în cloud și modele de inteligență artificială generativă. Această rețea de aranjamente este fără precedent prin amploarea, interconectivitatea și dependența față de așteptările privind o creștere dramatică, dar incertă, a veniturilor.

Pentru moment, piețele de capital, stimulate de entuziasmul pentru inteligența artificială sau de posibila frică de a nu rata oportunitatea (FOMO), alături de fluxurile importante de numerar disponibile ale Big Tech, au susținut finanțarea inteligenței artificiale mult peste veniturile realizate. JPMorgan estimează că majorarea cheltuielilor de capital legate de inteligența artificială a contribuit cu 1,1 puncte procentuale la creșterea PIB-ului SUA în prima jumătate a anului 2025, depășind semnificativ aportul consumatorilor americani. Bank of America preconizează că investițiile de capital în domeniul inteligenței artificiale vor depăși 400 de miliarde de dolari în acest an. Totuși, având în vedere că veniturile actuale generate de inteligența artificială rămân modeste în raport cu investițiile, această discrepanță va trebui ajustată în timp.

Șocurile geopolitice sau alte șocuri exogene ar putea însă tempera entuziasmul piețelor de capital care susține nivelurile actuale ale investițiilor în domeniul inteligenței artificiale, aranjamentele financiare interconectate și evaluările. Acest fapt ar putea declanșa corecții sau inversări, în special dacă ritmul de creștere al veniturilor din inteligența artificială nu va corespunde așteptărilor. O astfel de interconectare și fragilitate reprezintă riscuri nu doar pentru ecosistemul inteligenței artificiale, ci posibil pentru întreaga economie și

întregile piețe financiare americane. Subminarea independenței băncii centrale și relaxarea reglementărilor financiare amplifică aceste riscuri.

Lovituri împotriva propriilor interese

Nu ducem lipsă de subiecte geopolitice importante de urmărit. Statele Unite se retrag după opt decenii de furnizare a bunurilor publice globale esențiale prin cadrul ordinii internaționale postbelice. Deși a doua administrație Trump nu a generat fracturile din acest sistem, ea accelerează procesul de dezintegrare prin contestarea alianțelor și relațiilor economice tradiționale.

America rămâne principalul actor pe scena economică, însă rolul său în sistemul global evoluează rapid. În acest context, combinarea războaielor tarifare, a deficitelor fiscale nesustenabile ale SUA, a provocărilor împotriva alianțelor internaționale și a diminuării independenței Sistemului Rezervelor Federale expune dolarul american și sistemul financiar la riscuri pe termen lung. Dominanța globală a dolarului se bazează pe încredere, piețe de capital profunde și lichide, precum și pe un activ sigur (valorile mobiliare ale Trezoreriei SUA), și nu pe tratate. Această încredere izvorăște din instituțiile americane, din respectarea statului de drept și a piețelor de capital bine reglementate, precum și din fiabilitatea Sistemului Rezervelor Federale în asigurarea stabilității prețurilor și a piețelor. Stabilitatea, la rândul său, depinde de încrederea unui spectru larg de participanți.

Încrederea în sistemul global al dolarului se fondează, de asemenea, pe disponibilitatea Sistemului Rezervelor Federale de a furniza lichidități în termeni tehnocrați și nonpolitici. Liniile internaționale de swap pentru dolari și facilitățile conexe, instituite pentru prima dată în 1962, s-au dovedit esențiale în atenuarea instabilității în perioadele de criză globală. Însă abordarea administrației Trump privind alianțele globale și tarifele a generat incertitudini cu privire la disponibilitatea acestora de a sprijini, atunci când este necesar, lichiditatea globală în dolari.

Participanții pe piață și guvernatorii băncilor centrale din afara SUA au început să se întrebe dacă liniile de swap vor rămâne la fel de fiabile și apolitice ca în trecut. Atunci când Casa Albă a emis declarații prin care asociau sprijinul în dolari din partea Trezoreriei SUA pentru Argentina cu rezultatul alegerilor prezidențiale din acea țară, investitorii și guvernatorii băncilor centrale au observat cu atenție. Cu cât piețele percep mai mult că disponibilitatea sau amploarea sprijinului în dolari depinde de alinierea politică, nu de necesitatea macrofinanciară, cu atât vor include o primă de risc în prețul dolarului.

Independența Sistemului Rezervelor Federale nu este o variabilă binară. Curtea Supremă ar putea încă să formuleze un raționament care să diferențieze Sistemul Rezervelor Federale de alte agenții, astfel păstrând o definiție legală a independenței în politica monetară. Din punct de vedere substanțial, însă, independența Sistemului Rezervelor Federale a fost deja erodată de supravegherea Casei Albe și de politizarea deciziilor privind rata dobânzii de către Trump. Amintiți-vă anii 1970, când Richard Nixon a făcut presiuni asupra președintelui Sistemului Rezervelor Federale să mențină dobânzile scăzute. Consecințele pentru inflație și economie nu au fost tocmai ideale.

În anul ce urmează, având în vedere gradul de compromitere a capacității Sistemului Rezervelor Federale de a opera independent, rămâne de văzut dacă i se va permite să acționeze strategic atunci când situația o impune. Pentru binele economiei globale, ar trebui să sperăm cu toții că viitorul său președinte va dispune în continuare de spațiu și de determinare pentru a anticipa direcția în care se îndreaptă pucul. **BS**

Gary Gensler, fost președinte al Comisiei pentru Valori Mobiliare și Burse din SUA, este profesor practicant în economie globală, management și finanțe în cadrul MIT Sloan School of Management.

Criptomonedele, o oportunitate sau o amenințare?

JEAN TIROLE

*Laureat al Premiului
Nobel pentru Economie*

Fascinația pentru criptomonedă nu dă semne de slăbire. Odată cu adoptarea Legii pentru ghidarea și stabilirea inovației naționale pentru stablecoinuri din SUA (GENIUS) în iulie 2025, legislatorii americani au consolidat percepția potrivit căreia crypto este aici pe termen lung. Dar, dincolo de entuziasm, rămâne o problemă inconfortabilă nerezolvată: reprezintă criptomonedele o inovație autentică, capabilă să servească binele comun, sau o amenințare speculativă la adresa stabilității financiare și sociale?

DESIGUR, NU TOATE CRIPTOMONEDELE sunt identice. Cele fără acoperire, precum Bitcoin sau Ethereum, nu beneficiază de active de suport și își derivă valoarea exclusiv din credința oamenilor că acestea au valoare. În schimb, criptomonedele cu acoperire, inclusiv stablecoinurile, încearcă să-și ancoreze valoarea prin dețineri de active reale, cum ar fi dolari sau obligațiuni guvernamentale pe termen scurt.

Cu toate acestea, aceleași două întrebări se aplică ambelor categorii: sunt ele viabile? Și, dacă da, aduc beneficii societății? Deși modestia ne obligă să nu spunem cu certitudine da la prima întrebare, pe cea de-a doua trebuie să o susținem cu un categoric nu. Inovația în domeniul criptomonedelor deține, fără îndoială, unele caracteristici valoroase, inclusiv aplicațiile bazate pe blockchain, contractele inteligente și finanțele descentralizate, însă proliferarea activelor digitale private a accentuat decalajul dintre interesele private și cele sociale.

Cu siguranță, implicațiile asupra bunăstării generate de criptomonedă sunt mai complexe în țările disfuncționale, unde statul expropriează indivizii sau companiile prin reprimare financiară sau alte mijloace, ori utilizează datele tranzacțiilor pentru a oprima opoziția politică sau minoritățile. În aceste cazuri, criptomonedă poate, din punct

de vedere tehnic, să înlocuiască bancnotele în dolari și să ofere costuri mai reduse ale tranzacțiilor și ale protejării informațiilor. Totuși, acest caz specific de utilizare nu justifică existența criptomonedelor, deoarece și alte active digitale ar putea îndeplini aceeași funcție.

O bulă pură

Bitcoin este arhetipul unei criptomonede fără acoperire, fără valoare intrinsecă. Valoarea sa reflectă ceea ce economiștii numesc o bulă pură: aceasta se va prăbuși

dacă încrederea dispare. Dar nu toate bulele se sparg imediat.

Aurul este tranzacționat de mii de ani la prețuri mult mai ridicate decât „valoarea fundamentală” (care ar putea fi evaluată prin prețul pe care ar impune-o utilizarea sa industrială dacă ar înceta să fie deținut în scopuri speculative). Totuși, istoria oferă numeroase exemple de bule care s-au încheiat în ruină, de la mania lalelelor din Olanda din anii 1630 până la bula Mării Sudului din 1720 și recidivele crizelor bursiere și imobiliare care ne însoțesc de atunci.

• MICHAEL J. SAYLOR, PREȘEDINTE EXECUTIV ȘI COFONDATOR AL MICROSTRATEGY.

Ar putea Bitcoin să devină noul aur? Este posibil. Dar valoarea sa ar putea, de asemenea, să scadă până la zero. Cel mult, putem fi siguri că foarte puține dintre sutele de mii de criptomonede apărute vor supraviețui. Ar fi o imprudență pentru băncile reglementate sau companiile de asigurări (ale căror pierderi sunt adesea suportate de contribuabili) să speculeze masiv în astfel de active fără cerințe stricte de capital.

Deteriorarea socială cauzată de criptomonedele fără acoperire este mai evidentă. Spre deosebire de asumarea riscurilor productive, precum cercetarea vaccinurilor sau a noilor tehnologii, speculația cu tokenuri digitale generează puține beneficii publice și cauzează o varietate de prejudicii. Un cost este deturnarea profitului din emiterea monedei. În sistemele tradiționale, câștigurile din emiterea monedei se revarsă în comunitate prin stat; dar în cazul criptomonedelor, acest privilegiu este privatizat sau irosit: emițătorii culeg profiturile extraordinare, în timp ce „minarea” (executarea de calcule pentru procesarea tranzacțiilor blockchain) consumă cantități vaste de energie și echipamente informatice.

O altă problemă o reprezintă criminalitatea. Bitcoin și activele similare sunt notoriu cunoscute pentru facilitarea evaziunii fiscale, spălării banilor și finanțării ilicite. Deși monedele forte sunt folosite de mult timp în aceleași scopuri,

8%

DIN REZERVELE PE CARE
CIRCLE LE AVEA BLOCATE
ÎN SILICON VALLEY BANK.

ușurința și caracterul global al tranzacțiilor cu criptomonede reduc barierele pentru activitățile ilegale. Urmează apoi implicațiile pentru politicile macroeconomice. Băncile centrale pot stabiliza economiile și preveni contagiunea financiară doar dacă controlează lichiditatea în perioade de criză.

Iar criptomonedele fără acoperire nu oferă nicio formă de protecție investitorilor, așa cum am văzut în cazul entuziasmului pentru oferta inițială de monede de acum câțiva ani. Văzute ca un mijloc de eliberare de sub puterea intermediarilor financiari (de la fondurile de capital de risc la bănci), emisiunea directă a titlurilor către persoanele care economisesc neglijează fundamentele finanțelor. Abandonarea intermediarilor de încredere, bine capitalizați și cu reputație pentru monitorizarea proiectelor nu face piața mai liberă; o face mai fragilă. Progresul tehnologic ar trebui să crească eficiența financiară, nu să estompeze secole întregi de cunoștințe acumulate cu dificultate.

Ciclu complet

Stablecoinurile au fost concepute ca un răspuns la volatilitatea criptomonedelor fără acoperire. Prin ancorarea valorii lor la dolar sau la alte active sigure, ele promit să ofere combinația ideală: eficiența tokenurilor digitale și stabilitatea monedei tradiționale. ➔

➔ O RECLAMĂ LA CRYPTO
ÎN HONG KONG.

La prima vedere, acesta pare un progres. Dar istoria financiară este plină de inovații aparent sigure, fonduri de piață monetară, titluri structurate, derivate ipotecare, care au generat semințele crizelor ulterioare. Stablecoinurile ar putea produce efecte similare.

Suținătorii răspund că stablecoinurile sunt integral susținute de numerar, depozite bancare, bilete de trezorerie sau fonduri de piață monetară și că aceste rezerve sunt auditate regulat. Totuși, evenimente recente pun sub semnul întrebării astfel de asigurări. Tether, cel mai mare stablecoin, a fost amendat pentru prezentarea incorectă a rezervelor și nu a fost niciodată supus unui audit independent complet. Circle, al cărei USDC este al doilea stablecoin ca mărime, avea 8% din rezervele sale blocate în Silicon Valley Bank când aceasta a falimentat în 2023.

Criza a fost soluționată doar pentru că deponenții neasigurați precum Circle au fost salvați cu fonduri publice.

Privind spre viitor, se poate anticipa că industria va investi,

în cele din urmă, în depozite bancare neasigurate, pariuri mai riscante pe ratele dobânzilor și altele asemănătoare. Instituțiile constrânse să dețină numai titluri cu randament redus caută frecvent randamente mascate, asumând riscuri ascunse pentru a-și spori câștigurile.

În mod corelat, deși Legea GENIUS interzice emitentelor să plătească dobânzi pentru stablecoinuri, platformele nu sunt supuse acestei reguli. Această porțiță legală permite platformelor să opereze ca bănci fără să respecte standardele corespunzătoare de capital și lichiditate. Ele au devenit încă un element în expansiunea sistemului bancar paralel, compus din instituții care se bazează pe susținere publică implicită, dar evită supravegherea prudentă.

Politica amplifică și mai mult aceste riscuri. Susținerea actualei administrații americane pentru criptomonede este determinată de un amestec de interese financiare personale, ideologie și necesitatea de a consolida cererea globală pentru dolari, pentru a finanța deficitul comercial al Americii. Președintele

Donald Trump a numit în funcții cheie de reglementare persoane simpatizante ale industriei, iar Comisia pentru Comerț cu Contracte Futures de Mărfuri, tradițional favorabilă industriei, este probabil să preia conducerea reglementării, în detrimentul Comisiei pentru Valori Mobiliare. Toate acestea asigură o abordare cu impact redus, care ar trebui să îngrijoreze alte state. Dacă vor încerca să reglementeze strict stablecoinurile denumite în dolari, Statele Unite le-ar putea acuza de protecționism, așa cum au făcut deja în răspuns la reglementarea Big Tech de către Uniunea Europeană conform normelor sale privind piața digitală.

Chiar și atunci când rezervele sunt autentice, cele mai mici îndoeli pot declanșa retrageri masive, precum în cazul prăbușirii Lehman Brothers în 2008, când s-au înregistrat răscumpărări în masă din fondurile de pe piața monetară din SUA, forțând intervenția Trezoreriei și a Sistemului Rezervelor Federale. Același fenomen s-a manifestat în 2020, la declanșarea pandemiei de COVID-19, când a avut loc o „goană după lichidități”. O dinamică similară ar putea apărea cu ușurință în cazul

➤ DIRECTORUL GENERAL AL FMI, KRISTALINA GEORGIEVA, DIRECTORUL GENERAL AL CIRCLE, JEREMY ALLAIRE, ȘI PREȘEDINTELE BĂNCII MONDIALE, AJAY BANGA, ÎN TIMPUL SEMINARULUI „VIITORUL FINANTELOR”.

Tokenurile speculative fără acoperire și stablecoinurile slab reglementate trebuie restricționate înainte de a pune în pericol stabilitatea financiară și de a deveni parte a sectorului financiar paralel.

UN COD DE BARE CU INTERFAȚĂ UNIFICATĂ DE PLĂȚI (UPI) ÎN GUWAHATI, INDIA.

stablecoinurilor dacă investitorii vor percepe activele de susținere ca fiind insuficiente sau cu lichiditate scăzută. Din păcate, Legea GENIUS rămâne ambiguă în ceea ce privește regulile de răscumpărare a stablecoinurilor.

În cele din urmă, modelul de „sistem bancar cu activitate restrânsă” al stablecoinurilor, constând în deținerea exclusivă a activelor sigure, cum ar fi titlurile de trezorerie, are implicații sistemice. Dacă depozitele se mută de la bănci către stablecoinuri, cine va oferi credite întreprinderilor și gospodăriilor? Prin faptul că împrumută pe termen scurt și acordă credite pe termen lung, băncile tradiționale îndeplinesc funcția esențială de transformare a scadenței. Activitățile lor sunt social utile, iar riscurile devin tolerabile prin cerințele de capital, supraveghere și asigurarea depozitelor. Privarea băncilor de depozite, fără înlocuirea acestor garanții, ar limita crearea de credit, ar spori vulnerabilitatea financiară și ar slăbi economia reală.

Viitorul banilor

Totuși, stablecoinurile evidențiază o cerere legitimă pentru plăți mai rapide, mai ieftine și programabile (adică care pot fi executate automat atunci când sunt îndeplinite condițiile contractuale). Concurența pentru satisfacerea acestei cereri opune trei forme de bani digitali: criptomonede descentralizate; monede emise privat de corporații, precum proiectul efemer Libra al Facebook; și versiuni digitale susținute de stat ale monedei naționale, care pot fi sub forma unor parteneriate public-privat (Pix din Brazilia, Unified Payments Interface din India), sau de unei monede digitale a băncii centrale.

Din păcate, dacă va fi adoptată legea US Digital Asset Market Clarity, SUA își vor fi încetușat banca centrală și vor împiedica competiția acesteia cu banii privați. Aceasta este o situație regretabilă, deoarece băncile centrale dețin anumite avantaje competitive. Ele definesc mijloacele legale de plată, pot impune participarea băncilor și a operatorilor fintech (așa cum se întâmplă în Brazilia sau China) și asigură accesul universal. Mai presus de toate, acestea intruchipează încrederea de care instituțiile noastre financiare au atât de mare nevoie.

Deși proiectarea versiunilor digitale susținute de stat ale monedei naționale ridică numeroase întrebări complexe, câteva principii fundamentale pot fi identificate cu ușurință. În primul rând, trebuie să ofere tranzacții incluzive, prietenoase cu utilizatorul și cu costuri foarte reduse pentru gospodării, companii și entități guvernamentale deopotrivă. În al doilea rând, trebuie să încurajeze inovația în sectorul privat prin deschiderea API-urilor (interfețe de programare a aplicațiilor) pe care dezvoltatorii terți să poată construi.

În al treilea rând, trebuie să respecte legislația existentă privind confidențialitatea conturilor bancare. În al patrulea rând, trebuie să evite dezintermedierea, deoarece statul are competențe foarte limitate în acordarea de credite întreprinderilor mici și mijlocii sau în furnizarea unei game largi de servicii financiare. În cele din urmă, o abordare prudentă ar limita deținerea individuale și le-ar trata ca depozite bancare asigurate, întrucât un alt principiu economic de lungă durată este acela că nu toate depozitele din instituțiile susținute direct sau indirect de stat sunt destinate a fi asigurate sau exigibile.

Supravegherea publică, reglementarea prudențială și responsabilitatea clară sunt indispensabile. Inovația ar trebui să consolideze fundamentele economice, nu să le erodeze. Tokenurile speculative fără acoperire și stablecoinurile slab reglementate trebuie restricționate înainte de a pune în pericol stabilitatea financiară și de a deveni parte a sectorului financiar paralel.

Viitorul banilor trebuie să fie modelat de concurența dintre ingeniozitatea privată și scopul public, nu prin căutarea de rente și prin bule speculative periculoase. Dacă ne amintim că finanțele trebuie să servească societatea, nu invers, epoca digitală a banilor poate constitui în continuare o sursă de progres, nu de pericol. **IS**

Jean Tirole, laureatul Premiului Nobel pentru Economie din 2014, este profesor de economie la Universitatea Toulouse 1 Capitole.

De ce China nu poate câștiga revoluția industrială condusă de inteligenta artificială

DI GUO

*Cercetător invitat la Centrul Stanford
pentru Economia și Instituțiile Chinei*

CHENGGANG XU

*Cercetător principal la Centrul Stanford
pentru Economia și Instituțiile Chinei*

Inteligența artificială este recunoscută pe scară largă drept tehnologia centrală într-o revoluție industrială emergentă care probabil va transforma fiecare aspect al economiei globale. Conform estimărilor conservatoare ale Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD), piața globală a inteligenței artificiale va atinge 5 trilioane de dolari până în 2033, datorită unei creșteri medii anuale de aproximativ 31%. Fondul Monetar Internațional prevede că această tehnologie ar putea stimula PIB-ul global cu 4% în următorul deceniu, Statele Unite urmând să câștige până la 5,4%. Impactul inteligenței artificiale asupra științei, inovației, sectorului militar și geopoliticii este deja semnificativ, consolidând percepția potrivit căreia cursa pentru dominația în domeniul inteligenței artificiale este, de asemenea, o cursă pentru dominația globală.

ÎN ACEST CONTEXTE, LANSAREA DE CĂTRE startup-ul chinezesc DeepSeek a unui chatbot extrem de competitiv a provocat senzație la începutul anului 2025. Denumit „momentul DeepSeek”, acesta a generat imediat analogii cu lansarea Sputnik de către Uniunea Sovietică în 1957. Dar oare astfel de spectacole indică cu adevărat reducerea decalajului Chinei față de Vest?

În analiza acestei întrebări, este important să avem în vedere că nicio revoluție industrială nu a apărut vreodată în afara capitalismului democratic avansat. Acest fapt nu este o întâmplare. Ca și predecesoarele sale, revoluția industrială condusă de inteligența artificială necesită instituții robuste pentru a asigura drepturi de proprietate sigure, contracte executabile, capacitatea de a atrage și împuternici talente, alocarea eficientă a resurselor și, esențial, o cerere susținută. Ultimul element este adesea neglijat în analizele privind progresele Chinei în domeniul inteligenței artificiale.

Republica Populară Chineză a fost fondată pe principiul că Partidul Communist Chinez „conduce totul”. Acest lucru rămâne valabil și în prezent: PCC controlează tribunalele, piețele, băncile, universitățile și mass-media și chiar exercită control asupra firmelor private. Sub o asemenea conducere puternică de partid-stat, regimul poate mobiliza resurse masive și poate produce stele strălucitoare precum DeepSeek (sau Sputnik, în cazul Uniunii Sovietice). O revoluție industrială, totuși, depinde de mai mult decât descoperiri izolate; trebuie să existe o serie de inovații perturbatoare în tehnologie, modele de afaceri și instituții, care se construiesc una pe cealaltă. Experiența sovietică evidențiază acest aspect. URSS și sateliții săi din Europa de Est nu au putut ține pasul cu Vestul în timpul celei de-a treia revoluții industriale, iar acest eșec a contribuit în cele din urmă la prăbușirea regimurilor lor comuniste.

Pachetul tehnologic al inteligenței artificiale

Pentru a înțelege poziția Chinei în cursa pentru inteligența artificială, trebuie să examinăm câteva fapte fundamentale. Din punct de vedere tehnic, progresele în inteligența artificială se sprijină pe

UN INGINER
INSPECTEAZĂ UN
CENTRU DE DATE
FOLOSIT DE DEEPSEEK
ÎN XINJIANG, CHINA.

trei elemente fundamentale: calcul, algoritmi și date. Dintre acestea, calculul (puterea brută de procesare a datelor cu cipuri avansate) este probabil fundamental, întrucât determină capacitatea de a inventa și dezvolta algoritmi, precum și de a genera sau procesa date.

Diferența de calcul dintre modelele lingvistice mari de vârf din SUA și China este uluitoare. La nivel național, SUA controlează aproximativ 75% din puterea globală de calcul pentru inteligența artificială, comparativ cu 15% în cazul Chinei. Și decalajul continuă să se extindă pe măsură ce capacitatea de calcul pentru inteligența artificială crește exponențial în SUA, în timp ce calculul în China rămâne sever restricționat de embargouri la export și lipsa finanțării.

Calculul susține, de asemenea, serviciile pentru clienți bazate pe inteligența artificială prin intermediul platformelor cloud, considerate utilități infrastructurale pentru acest sector. Și în acest domeniu, SUA domină. În al doilea trimestru al anului 2025, Amazon Web Services, Microsoft Azure și Google Cloud dețineau

împreună aproximativ 63% din piața globală, în timp ce furnizorii chinezi aveau doar 8%, din care Alibaba Cloud 4%, Tencent Cloud 2% și Huawei Cloud 2%.

În ceea ce privește algoritmi, modelele de inteligență artificială open-source contribuie la reducerea decalajului informațional prin punerea la dispoziție pe scară largă a resurselor tehnice. DeepSeek a valorificat această abordare, iar șocul inițial pe care l-a provocat a derivat din percepția că reprezenta o inovație tehnologică autentică: un algoritm capabil să performeze bine fără a respecta „legea scalării”, conform căreia performanța modelului depinde de resursele de calcul și date. Însă realitatea a demonstrat contrariul. Impactul debutului DeepSeek asupra evaluării Nvidia a durat doar câteva zile. Dovezi clare arată că modelele de frontieră din SUA au continuat să se îmbunătățească substanțial urmând legea scalării.

Privind înainte, un obiectiv major în dezvoltarea algoritmilor de inteligență artificială generală este crearea unor inteligențe artificiale dotate cu un „model al lumii”, adică capacitatea de a înțelege și de a învăța din realitatea fizică, nu doar din tiparele statistice încorporate în limbaj. Printre altele, progresele esențiale în cercetarea modelului lumii vor fundamenta dezvoltarea roboticii controlate de inteligența artificială. Deoarece această etapă a competiției se află încă în stadii incipiente, nimeni nu poate anticipa cine va fi câștigătorul final. Totuși, putem analiza cele două condiții prealabile necesare pentru obținerea unor succese consecutive. Am discutat deja despre calcul; cealaltă este talentul.

Aici, datele sunt revelatoare. Deși mulți dintre cei mai talentați cercetători în inteligența artificială sunt chinezi, constituind o cotă semnificativă din echipele de top în inteligența artificială din SUA, este extrem de rar, dacă nu chiar inexistent, ca marile premii internaționale în această disciplină să fie acordate cercetătorilor ale căror progrese au fost realizate în instituții chinezești. Aceasta ar putea să nu conteze prea mult dacă progresele esențiale rămân open-source și mobilitatea transfrontalieră se menține. Însă, pe măsură ce relațiile sino-americe capătă

75%

DIN PUTEREA GLOBALĂ
DE CALCUL IA ESTE
CONTROLATĂ DE
STATELE UNITE.

15%

DIN PUTEREA GLOBALĂ
DE CALCUL IA ESTE
CONTROLATĂ DE CHINA.

caracteristici asemănătoare celor din Războiul Rece, este puțin probabil ca progresele disruptive să fie partajate, iar China, împiedicată de restricțiile privind calculul și de mobilitatea limitată, ar putea rămâne în mod permanent în urmă.

În ceea ce privește datele, SUA beneficiază de o colecție substanțial mai mare de publicații, mai ales în știință și tehnologie, și de texte de pe internet, în special pentru că aceste surse sunt predominant în limba engleză. Deși China excelează în supraveghere și în colectarea masivă de materiale video, dependența sa de cenzură, control politic și compartimentări birocratice tind să diminueze calitatea datelor și posibilitatea de a le partaja. În ceea ce privește urmărirea progreselor legate de modele globale, seturile de date multimodale de înaltă calitate, date din domeniile sănătății, industriei și lumii fizice, sunt esențiale, iar SUA deține un avantaj. Mai mult, generarea și procesarea suplimentară a datelor depind în mare măsură de calcul, consolidând astfel avantajul SUA.

Nu se poate întâmpla acolo

Aceste comparații arată că motoarele tehnologice ale progresului în inteligența artificială, calculul, algoritmi și datele, sunt profund interdependente. Deși China a realizat progrese rapide, constrângerile sale structurale rămân semnificative. Pentru a evalua poziția sa în următoarea revoluție industrială, trebuie avute în vedere două aspecte critice. În primul rând, revoluțiile industriale sunt întotdeauna determinate atât de cerere, cât și de ofertă. Avere și o cerere puternică pentru inovații succesive sunt indispensabile. De aceea, revoluțiile industriale au avut loc doar în economii avansate care operează în cadrul sistemelor democratice capitaliste.

Având cel mai ridicat PIB pe cap de locuitor din lume și costuri salariale corespunzător ridicate, SUA generează o cerere puternică pentru automatizare în toate sectoarele, inclusiv în cercetarea și dezvoltarea propriu-zisă. Aceste fundamente macroeconomice au susținut performanța remarcabilă a companiilor americane din domeniul inteligenței artificiale.

În contrast, economia Chinei

a fost prinsă într-un cerc vicios de cerere slabă, supracapacitate, șomaj ridicat și deflație persistentă, situație fundamental incompatibilă cu orice revoluție industrială. Automatizarea condusă de inteligența artificială nu oferă nicio soluție pentru astfel de probleme, care au rădăcini în fundațiile instituționale ale țării. Împrumuturile masive guvernamentale utilizate pentru a finanța eforturile Chinei de a domina în domeniul inteligenței artificiale și al cipurilor nu au făcut altceva decât să adâncească îngrijorările legate de povara sa deja severă a datoriei și de constrângerile cronice de buget moale, probleme ce amintesc de cele cu care s-a confruntat Uniunea Sovietică în timpul cursei înarmărilor din Războiul Rece.

Mai mult, serviciile de inteligență artificială sunt esențiale pentru crearea unui ciclu virtuos între

UN TÂRG DE JOBURÎ ÎN
FUYANG CITY, CHINA.

venituri și dezvoltarea ecosistemului de inteligență artificială, precum și pentru generarea datelor interactive, atât de critice pentru îmbunătățirea continuă a algoritmilor. Aici identificăm un alt decalaj evident: OpenAI raportează că a depășit 800 de milioane de utilizatori activi săptămânal la nivel mondial pentru ChatGPT, iar majoritatea acestora au apărut după „momentul DeepSeek”. În termeni de venituri, OpenAI a atins 12 miliarde de dolari, iar toate companiile americane de vârf din domeniul inteligenței artificiale au înregistrat o creștere anuală de 300%.

Între timp, modelele de top ale Chinei, Ernie Bot de la Baidu, Qwen de la Alibaba și DeepSeek, au atras până acum între 10 și 150 de milioane de utilizatori activi

lunar fiecare, majoritatea pe piața internă și, adesea, la prețuri foarte scăzute sau gratuit. Strategia open-source și de descărcare gratuită a DeepSeek poate contribui la extinderea ecosistemului său, dar reduce oportunitățile de colectare a datelor interactive de înaltă calitate de la utilizatori. În cele din urmă, creșterea cotei de piață necesită scalarea serviciilor de inferență (procesarea unei interogări) către utilizatori, ceea ce este extrem de intensiv din punctul de vedere al calculului. Restricțiile legate de calcul vor rămâne un obstacol major pentru modelele chinezești de inteligență artificială care urmăresc o bază globală de utilizatori, mai ales atunci când sunt luate în considerare și probleme precum lipsa de încredere, finanțarea insuficientă și constrângerile geopolitice.

Inovația susținută necesită instituții libere și o cerere robustă. Descoperirile importante apar atunci când antreprenorii și oamenii de știință sunt sprijiniți de instanțe independente, susținuți de investitori privați dispuși să își asume riscuri și testați prin debateri deschise și concurență de piață.

În China controlată de PCC, cererea este suprimată deoarece statul controlează resursele-cheie care limitează veniturile gospodăriilor și inițiativa antreprenorială, iar capitalul este direcționat către proiecte conduse de stat în locul descoperirii și inovării cu finalitate deschisă. Deși „momentul DeepSeek” poate atrage atenția noastră, atingerea competitivității pe termen lung și încurajarea unei revoluții industriale autentice reprezintă o provocare cu totul diferită. La urma urmei, inteligența artificială nu reprezintă un remediu pentru deflație, iar deflația este în mod fundamental incompatibilă cu orice revoluție industrială. **18**

Di Guo este cercetător invitat la Centrul Stanford pentru Economia și Instituțiile Chinei din cadrul Universității Stanford.

Chenggang Xu este cercetător principal la Centrul Stanford pentru Economia și Instituțiile Chinei din cadrul Universității Stanford.

Federația Patronală
a Energiei

EU SUNT ENERGIA ȚĂRII

„Eu sunt energia țării”, o inițiativă a Federației Patronale a Energiei, aduce în prim-plan și spune poveștile celor care fac posibil ca România să meargă mai departe, cu încredere și determinare.

ENERGIA PRODUSĂ ÎN ROMÂNIA ESTE UN MOTIV SĂ FIM MÂNDRI ȘI ÎNCREZĂTORI ÎN VIITOR

Energia susține viața de zi cu zi, dezvoltarea comunităților și funcționarea economiei.
În spatele fiecărei surse de energie se află oameni care își fac meseria cu seriozitate,
pasiune și responsabilitate.

SCANEAZĂ CODUL QR ȘI DESCOPERĂ O PARTE DIN POVEȘTILE OAMENILOR DIN SECTORUL ENERGETIC

Sunt profesioniști care lucrează cu grijă, tineri aflați la început de drum
și specialiști care construiesc proiecte pentru viitor.
Prin munca lor pe care o fac cu perseverență și dedicare,
contribuie la stabilitatea de care beneficiem cu toții.
Datorită muncii lor, energia ajunge la fiecare dintre noi.
În locuințe, în școli, în spitale și în industrie.
Este rezultatul unui efort constant, făcut cu discreție,
dar cu impact real asupra vieții de zi cu zi.

Trump anulează statul de drept și democrația din SUA

AZIZ HUQ

*Profesor de drept la
Universitatea din Chicago*

Primul an din cel de-al doilea mandat al președintelui american Donald Trump a afectat grav statul de drept. Deși acest ideal fundamental al guvernării americane a fost invocat de mult timp pentru a cuprinde o gamă largă de speranțe, în esență stau două valori reciproc întărite: că oamenii obișnuiți se pot baza pe lege pentru a anticipa corect consecințele acțiunilor lor; și că aceeași lege va face previzibil comportamentul oficialilor care dețin puterile imense ale statului.

A DOUA ADMINISTRAȚIE TRUMP REFUZĂ să se supună unor lucruri atât de obișnuite și banale precum legile adoptate de Congres. Departamentul de Justiție a afirmat în mod explicit că nu mai are practica de a se conforma în mod obișnuit ordinelor instanțelor federale de district sau ale curților de apel, iar administrația a tratat legile care impun cheltuieli (și altele) ca fiind opționale.

Temelia retorică a acestor acțiuni este afirmația lui Trump că deține un „mandat” sub forma victoriei sale (strânse) la alegerile din noiembrie 2024. Indiferent de aceasta, în sistemul constituțional al SUA, președinții exercită autoritatea în limitele stabilite de legile țării. Administrația este hotărâtă să dizolve ambii piloni ai statului de drept, predictibilitatea presupusă garantată de dreptul statutar scris și principiul conform căruia oficialii sunt la fel de obligați de acest corp de reguli ca și cetățenii obișnuiți.

În consecință, discursul lui Trump despre un „mandat” oferă un punct de plecare util pentru a reflecta asupra lunilor și anilor ce vor urma. Întrebările centrale care vor modela nu doar a doua administrație Trump,

ci și perspectivele în degradare pentru democrația americană vor depinde de cât de departe este dispus președintele să împingă această revendicare. Până unde va merge pentru a păstra această iluzie?

Actori facilitatori

Pentru a răspunde la aceasta, trebuie să analizăm cum a fost avansată până în prezent viziunea unui mandat nelimitat pentru a submina statul de drept. Povestea este mai puțin despre președinte și mai mult despre celelalte ramuri ale guvernului, care ar trebui să acționeze ca mecanisme de control asupra executivului american. Desigur, faptul că guvernul este unit sub control republican înseamnă că administrația Trump se confruntă cu o supraveghere sau rezistență minimă din partea Congresului. Totuși, poate cel mai semnificativ susținător al ilegalității președintelui a fost Curtea Supremă.

Sub conducerea judecătorului-șef John Roberts, Curtea, paradoxal, a devenit o forță ce slăbește statul de drept. În 21 dintre cele 23 de apeluri formulate de administrația Trump,

DEMOLAREA ARIPII DE EST A CASEI ALBE.

în afara canalelor obișnuite de revizuire judiciară, în primele nouă luni (așa-numitele dosare paralele sau de urgență), Curtea a confirmat puterea președintelui de a acționa, deseori în pofida dreptului statutar, până la emiterea unei hotărâri definitive. În mod incredibil, judecătorii au permis administrației să ignore mandatele de cheltuieli stabilite recent de Congres, afectând efectiv cea mai importantă dintre verificările parlamentare asupra puterii președintelui.

Aprobarea de către Curte a unui mandat prezidențial care sfidează legea este un fenomen fără precedent în istoria SUA. La fel, nemulțumirea larg răspândită printre judecătorii din instanțele inferioare, numiți de președinți din ambele partide, este de asemenea fără precedent. Aceștia sunt oficiali supravegheați direct de judecători, iar pierderea încrederii lor în Curte este fără precedent.

Trebuie acum să analizăm dacă alarma lor tot mai accentuată s-ar putea transforma într-o opoziție mai explicită în următorul an sau doi, când Curtea va fi probabil locul unde avocații președintelui, așa

cum poate fi acum corect numit Departamentul de Justiție, vor încerca să transforme discursul despre un „mandat” într-o doctrină juridică durabilă. Deja pe rolul Curții sunt mai multe cazuri care se referă direct la această posibilitate.

Două dintre acestea privesc capacitatea președintelui de a demite oficiali pe care Congresul i-a ales să-i protejeze. În ciuda unor dovezi convingătoare privind o „înțelegere originală” contrară, Curtea este aproape sigură că va autoriza o astfel de putere largă a președintelui de a demite după bunul plac. Majoritatea conservatoare a Curții pretinde că aderă la „originalism”, o școală de jurisprudență care susține capacitatea și nevoia de interpretare a Constituției SUA conform sensului original al limbajului folosit de creatorii săi. Însă blocul conservator al Curții a demonstrat, în repetate rânduri, că este doar un prieten condiționat al acestei abordări.

La fel de importante sunt provocările aduse tarifelor pe care Trump le-a emis în baza legii International Emergency Economic Powers Act. Când Curtea va decide

aceste cazuri, urmăriți cu atenție modul în care abordează problema a ceea ce constituie o „urgență”. Dacă judecătorii afirmă că o „urgență” poate fi ceva atât de banal precum un dezechilibru comercial (pe care SUA îl înregistrează încă din anii 1970), toate celelalte legi cu declanșatoare de urgență vor fi efectiv resetate. Președintele va putea apoi să le invoce ori de câte ori și în orice mod consideră de cuviință.

Implicațiile unei astfel de relaxări a puterii prezidențiale de urgență se vor resimți rapid. Administrația Trump nu a ezitat să folosească alte statute de urgență pentru a reține și a plasa non-cetățeni în detenție pe termen nelimitat, în condiții extrem de dure, și ar putea proceda similar pentru a extinde desfășurarea trupelor interne prin utilizarea Legii insurecției. Deja, agenții ai Serviciului de Imigrare și Control Vamal (ICE) și trupe ale Gărzii Naționale sunt dezlănțuite asupra locuitorilor din orașe controlate de Partidul Democrat. În Chicago, aceste trupe de șoc au folosit gaze lacrimogene împotriva protestatarilor și chiar a poliției locale și au arestat jurnaliști și consilieri locali care încearcă să documenteze abuzurile lor. Ce se va întâmpla când Curtea îi va oferi lui Trump liberul arbitru să meargă și mai departe?

Desființarea poporului

Deși desfășurările Gărzii Naționale atrag atenția mass-media, creșterea progresivă a utilizării violenței agresive de către ICE împotriva municipalităților necesită o atenție sporită în următoarele luni.

O astfel de agresiune evidentă este puțin probabil să modifice atitudinea localnicilor față de guvernul federal. În schimb, suprimarea violenței a protestelor ar putea deveni o practică normalizată, mai ales având în vedere radicalizarea culturii interne a ICE. Dacă această agenție, al cărei buget depășește acum pe cel al majorității forțelor armate ale altor țări, ajunge să se perceapă ca o armată de ocupație în propria sa țară, justificată să folosească orice forță necesară pentru a înăbuși „dușmanii din interior”, riscul escaladării violenței politice va crește și mai mult. ➡

➡ JOHN ROBERTS, PREȘEDINTELE CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A SUA.

O altă aplicare a forței ar putea suferi, de asemenea, o transformare majoră în lunile următoare. Până la mijlocul lunii octombrie, armata americană a scufundat cinci bărci presupus folosite de traficanții venezueleni de droguri. Astfel de atacuri reprezintă o utilizare fără precedent a forței militare nediscriminatorii împotriva țintelor civile. Nu există motive să credem că bărcile nu ar fi putut fi capturate, iar pasagerii lor arestați, în loc să fie uciși.

Acestea sunt execuții lipsite de orice pretenție de proces echitabil. Dar chiar dacă bărcile ar fi fost ținte legitime, astfel de ucideri constituie clar o crimă atât în dreptul intern, cât și în dreptul internațional. Fostul președinte filipinez Rodrigo Duterte este în prezent acuzat la Curtea Penală Internațională pentru o campanie similară de violență

extrajudiciară și nediscriminatorie împotriva presupușilor traficanți de droguri din țară.

O întrebare esențială pentru anii următori este dacă utilizarea letală a forței militare va rămâne restrânsă la ținte din afara Statelor Unite. La urma urmei, ne putem imagina cu ușurință această administrație justificând rațional utilizarea forței și pe teritoriul intern.

Dacă o ambarcațiune poate fi atacată fără avertisment de o dronă Predator când se află în apele internaționale, de ce nu și când se află la mai puțin de 200 de mile nautice de coasta SUA? Și dacă pe mare deschisă, de ce nu și într-un port american sau pe o autostradă? Sau chiar în locuința cuiva? Extinderea activității ICE dinspre granițe către inima Americii urmează

deja această logică autoritară.

Utilizarea violenței militare și cvasimilitare împotriva grupurilor etnice defavorizate și a orașelor care se abat politic de la administrație ar fi semnificativă chiar dacă nu ar avea repercusiuni sistemice asupra democrației. Însă, evident, are. Astfel de acte și potențiala lor escaladare modifică condițiile în care vor fi desfășurate alegerile din 2026 și din anii următori. Administrația lansează în mod intenționat o umbră de intimidare asupra procesului democratic, în timp ce introduce alte amenințări mai subtile împotriva experimentului american.

Una dintre aceste amenințări este gerrymanderingul în statele controlate de republicani (Texas, Missouri, Carolina de Nord), pe care Trump l-a încurajat în mod deschis pentru a se asigura că

• LOCUITORI ȘI
PROTESTATARI S-AU
CIOCNIT CU AGENȚI
FEDERALI ÎN CHICAGO.

“
**Ideea care animă a doua
 administrație Trump echivalează
 cu o respingere a tot ceea ce Statele
 Unite au reprezentat vreodată.**
 ”

➊ O ALEGĂTOARE LA O SECȚIE DE VOTARE
 DIN COLEBROOK, NEW HAMPSHIRE.

„mandatul” său nu se diminuează din cauza posibilelor câștiguri democratice la alegerile de la jumătatea mandatului din 2026. În vremuri obișnuite, ar merita să savurăm ironia unui președinte care își folosește victoria într-o alegere corectă pentru a se asigura că următoarele alegeri sunt înclinate în mod incorect în favoarea sa. Dar acestea nu sunt vremuri obișnuite. Dacă gerrymanderingul eșuează (sau este contracarat prin răspunsul în oglindă al Californiei) și dacă trupele din orașele controlate de democrați nu reușesc să descurajeze alegătorii să iasă la vot, este puțin probabil ca Trump să se oprească aici.

După cum avertizează Paul Rosenzweig, fost oficial în administrația George W. Bush, ordinul executiv al lui Trump din martie 2025 privind „integritatea” alegerilor este clar menit să fie folosit „pentru a-i priva pe oponenți de drepturile politice și a preveni înfrângerea electorală”. Curtea Roberts examinează deja cu seriozitate una dintre cele mai scandaloase prevederi ale acestui ordin, interzicerea numărării voturilor primite după ziua alegerilor, iar alte prevederi, precum cele care solicită recertificarea tuturor mașinilor de vot, ar putea fi invocate pentru a confisca mașinile din districtele pe care aliații lui Trump le pierd.

Oameni împotriva modului american

Ar fi aproape reconfortant dacă amenințarea la adresa democrației americane, provenită din eroziunea statului de drept, s-ar limita la alegerile din 2026 și 2028. Însă amenințarea la adresa alegerilor libere și corecte este doar un simptom al unei probleme mai ample. Luăm în considerare ce rezultă din noțiunea unui mandat prezidențial nelimitat. În joc nu sunt doar câteva alegeri pierdute (deși aceasta este deja suficient de gravă). Este vorba, mai degrabă, despre un șef al executivului care se situează deasupra legii. Ar reprezenta o repudiare categorică a

modului american, o respingere a ideii că există o comunitate politică comună, întinsă în timp și animată de deliberare și alegere democratică.

Într-un sistem în care președinții pot respinge legile după bunul plac, nu există niciun motiv ca Congresul să mai adopte legi. Legislația adoptată astăzi nu va angaja niciun lider viitor. Prin respingerea forței morale a trecutului, susținătorii mandatelor prezidențiale nelimitate se abat de la modul în care politica democratică a fost practică în mod tradițional. Statutele, obținute cu dificultate de majorități democratice, constituie rațiunea de a fi și dovada vieții democratice, dar poate doar atât.

Desigur, cei care resping trecutul renunță și la pretențiile lor asupra viitorului. Dacă proiectul democratic nu se extinde în timp, el încetează să existe. Dacă nu onorăm ceea ce strămoșii noștri au consacrat prin lege, de ce ar conta mâine deciziile luate astăzi? Legislația a fost redusă la simple momente de zgomot și furie, care nu înseamnă nimic. Devine imposibil să faci politică prin lege nouă.

Dar dacă nu poți crea o lege nouă care să lege urmașii tăi, trebuie să te asiguri că urmașii tăi te reflectă. Trebuie să elimini obiceiul deranjant al electoratului de a-și schimba opinia. Mandatul tău trebuie făcut permanent cumva, poate prin ordine executive, manipularea circumscripțiilor electorale sau trupe pe stradă. Ideea care animă a doua administrație Trump echivalează cu o respingere a tot ceea ce Statele Unite au reprezentat vreodată. Această viziune poate fi realizată pe deplin în 2026. **18**

Aziz Huq, profesor de drept la Universitatea din Chicago, este autorul cărții *The Collapse of Constitutional Remedies* (Oxford University Press, 2021).

„Tratamentul Bolojan”

DANIEL APOSTOL

Analist economic și expert în politici publice

România a înregistrat oficial o recesiune tehnică, confirmată de datele seci ale statisticii. S-a terminat un ciclu alimentat de mirajul consumului pe datorie. E drept că frâna pusă de guvern consumului provoacă un disconfort acut în buzunarele cetățenilor și în bilanțurile firmelor. Dar o disciplină bugetară severă, dublată de o injecție semnificativă în infrastructură, poate fi singura cale onestă care ne-a mai rămas pentru o însănătoșire economică reală, transformând o scădere conjuncturală într-un fundament pentru creșterea sustenabilă de mâine.

➤ PRIM-MINISTRUL ROMÂNIEI, ILIE BOLOJAN, ÎN ȘEDINȚA DE GUVERN DIN 12 IANUARIE, ©GUVERNUL ROMÂNIEI.

ECONOMIA ROMÂNIEI A ÎNCETAT SĂ MAI RULEZE cu motorul ambalat artificial doar pe panta consumului. Cifrele publicate de Statistică nu sunt doar indicatori tehnici, ci oglindirea realității pe care mulți refuză să o accepte: nu poți construi prosperitate infinită pe un deficit care galoapează mai repede decât producția. Scăderea de 1,9% din ultimul trimestru al anului trecut, succedând declinului anterior de 0,2% în trimestrul III, oficializează starea de „recesiune tehnică”. Este, în termeni cărciumărești, momentul în care nota de plată ajunge la masă, iar portofelul e gol și resursele de amânare a plății s-au epuizat.

Pentru cetățeanul de rând, această frână nu este o abstracție, ci o presiune palpabilă. Ea se traduce prin prudență la raft, prin teama de a mai împrumuta bani de la bancă și prin înghețarea aspirațiilor de expansiune în gospodăria personală.

Într-o economie care se contractă, piața muncii devine un teren minat de incertitudine. Companiile, prinse între scăderea cererii și costurile ridicate ale finanțării, intră într-un mod de supraviețuire. Planurile de investiții private sunt puse în așteptare, iar retenția de personal devine o provocare mai mare decât dezvoltarea. Altfel spus, crește riscul de șomaj.

Este o perioadă de „iarnă economică” în care micile afaceri, coloana vertebrală a clasei de mijloc, resimt cel mai dureros absența lichidității. Blocajul financiar amenință să se propage ca un virus tăcut, unde întârzierea unei plăți de către un mare jucător poate dărâma un întreg lanț de furnizori locali. Este un preț social mare, unul pe care populația îl plătește pentru anii în care creșterea PIB-ului a fost dopată de importuri și consum, nu de valoare adăugată.

Disciplina ca medicament, nu ca pedeapsă

În acest peisaj sumbru, poziția premierului Ilie Bolojan apare ca o disonanță necesară. Refuzul de a „îndulci” pastila amară și insistența pe disciplina bugetară reprezintă o schimbare de paradigmă politică. Mult timp, răspunsul Bucureștiului la criză a fost populismul: injecții de bani care au alimentat inflația, subvenții care au mascat ineficiența și o fugă perpetuă de responsabilitatea fiscală.

Bolojan a trasat o linie a austerității. Disciplina bugetară nu

-1,9%

PIB-UL ROMÂNIEI
A SCĂZUT CU 1,9% ÎN
ULTIMUL TRIMESTRU
AL ANULUI 2025.

-0,2%

PIB-UL ROMÂNIEI
A SCĂZUT CU 0,2% ÎN
TRIMESTRUL III
AL ANULUI 2025

trebuie privită ca o pedeapsă aplicată unei națiuni, ci ca o intervenție chirurgicală menită să curețe finanțele publice de „grăsimea” neproductivă. Reducerea cheltuielilor statului și limitarea deficitului sunt măsuri dureroase, dar ele sunt singurele care pot stabili economia și moneda națională și pot reda încrederea investitorilor pe termen lung. Fără această rigoare, recesiunea tehnică s-ar putea transforma rapid într-o depresiune cronică, cu inflație scăpată de sub control și un stat în pragul incapacității de plată.

Dar atenție: esența unei strategii de „austeritate inteligentă” nu constă doar în tăieri. Adevărata valoare a acestui moment de cumpănă este direcția în care vor fi trimiși banii economiști. Canalizarea fondurilor către proiectele de infrastructură și investițiile majore reprezintă „motorul de rezervă” care poate scoate România din impas.

Spre deosebire de consum, care aduce un beneficiu efemer, un kilometru de autostradă, o magistrală de cale ferată, o centrală energetică de amploare sau un spital modernizat reprezintă capital fix care generează profit pe zeci de ani. Aceste investiții creează locuri de muncă reale, reduc costurile logistice pentru firme și cresc atractivitatea României pentru marii jucători industriali. Este trecerea de la economia de subzistență la economia de construcție. În timp ce consumul ne-a oferit iluzia bogăției, investițiile de acest gen ne oferă infrastructura bogăției.

1 ÎNTĂLNIREA
PREMIERULUI
ILIE BOLOJAN CU
REPREZANTANȚII
AGENȚIEI DE
RATING FITCH,
©GUVERNUL ROMÂNIEI.

În mod simbolic, la doar câteva ore după ce recesiunea tehnică devenea certitudine statistică, agenția de rating Fitch a emis verdictul așteptat cu suflul la gură de piețele financiare. Menținerea calificativului BBB minus (investment grade) reprezintă o gură de oxigen vitală pentru București, confirmând că, în ciuda contracției economice, România rămâne în „lumea bună” cotate favorabil pentru investiții. Este un semnal de încredere rar într-un moment de declin, care sugerează că agențiile internaționale nu sancționează scăderea temporară a PIB-ului, ci validează direcția reformelor structurale.

Totuși, raportul Fitch nu este un cec în alb, ci un avertisment nuanțat. Menținerea perspectivei negative reflectă îngrijorările persistente privind sustenabilitatea finanțelor publice și vulnerabilitatea în fața șocurilor externe. Pentru investitori, mesajul este clar: România este pe drumul cel bun al disciplinei fiscale, dar marja de eroare a dispărut. Orice derapaj de la calendarul investițiilor în infrastructură sau orice cedare în fața presiunilor populiste din interiorul coaliției ar putea trime ratingul țării în zona junk, scumpind drastic împrumuturile exact când avem mai mare nevoie de ele. Prin ochii Fitch, recesiunea actuală este văzută ca un cost asumat pentru a evita un dezastru mult mai mare.

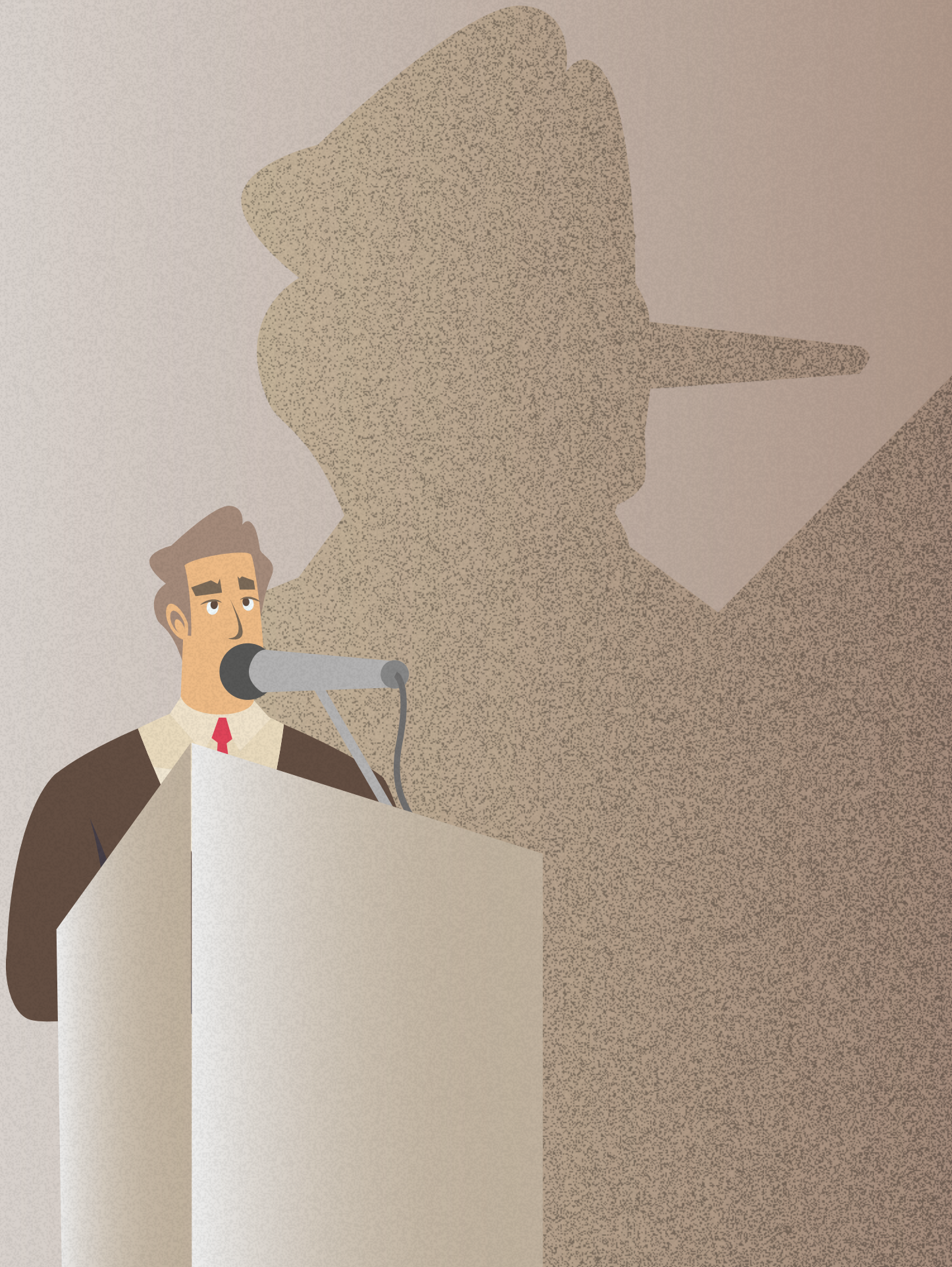
Astfel, rigoarea bugetară încetează să mai fie doar o opțiune politică a premierului Bolojan și

devine singura garanție că România își păstrează credibilitatea pe harta economică a lumii, transformând o etapă de suferință într-un fundament pentru o relansare stabilă.

Recesiunea tehnică anunțată este, fără îndoială, o veste proastă pentru prezent, dar poate fi o veste bună pentru viitor. Ea reprezintă frâna de urgență necesară pentru a opri o derivă periculoasă. Succesul României depinde acum de capacitatea guvernării de a rămâne imună la sirenele populismului electoral și de a menține cursul disciplinei bugetare.

Dacă această perioadă de restriște va fi folosită cu onestitate pentru a finaliza marile șantiere necesare ale țării și pentru a curăța aparatul de stat de ineficiență, atunci „tratamentul Bolojan” va fi amintit nu ca momentul în care economia s-a oprit, ci ca momentul în care a început să fie construită pe baze solide.

Daniel Apostol este editorialist, analist economic și expert în politici publice, fondatorul ClubEconomic și România Durabilă, prim-vicepreședinte al ASPES și directorul general al FPE.

ÎNCREDEREA, capitalul invizibil al economiei. România în 2026

VALERIU IVAN

Analist CAPOS

Încrederea nu apare în bilanțuri, dar decide viteza încheierii contractelor, prețul capitalului și spațiul de manevră al politicilor publice. Ea reduce costurile de tranzacție, face posibil creditul și transformă anticipațiile dispersate în coordonare colectivă. Când se erodează, economia nu se oprește, dar funcționează greoi, încâlcit – dobânzi și prime de risc mai mari, preferință pentru lichiditate, litigii și proceduri care consumă timp fără a crea valoare.

LA NIVEL GLOBAL, 2026 SE CONTUREAZĂ CA un an al stabilizării prudente, într-o lume din ce în ce mai fragmentată. Observăm timiditate în normalizarea monetară, reasamblări de lanțuri valorice, concurență tehnologică accelerată și o geopolitică ce intră tot mai agresiv în calculul investițional. Europa traversează aceste teste sub câteva constrângeri suplimentare, precum nevoia de a împăca securitatea, competitivitatea și tranziția verde cu reguli fiscale mai stricte și cu o societate obosită de volatilitate. În acest cadru, încrederea devine un activ strategic,

iar credibilitatea instituțiilor contează aproape cât resursele.

Pentru România, încrederea rămâne, înainte de toate, o chestiune de guvernare economică. Convergența materială coexistă cu o convergență instituțională incompletă, vizibilă în creșterea economică modestă însoțită de volatilitatea regulilor sau în integrare europeană cu disciplină internă cel mai adesea impusă din afară. Investițiile private, atâtea câte sunt, funcționează în continuare fără o „platformă” națională care să

reducă riscurile de tranzacționare, de reglementare și de execuție.

În economia încrederii, prima axă este credibilitatea fiscal-bugetară. Consolidarea nu reprezintă un scop în sine, ci instrumentul prin care statul își recâștigă sustenabilitatea și își creează spațiu pentru investiții fără a împinge economia într-o spirală a dobânzilor și a măsurilor improvizate. Încrederea se formează atunci când traiectoria bugetară este multianuală, explicită și respectată, iar modificările de taxe sunt rare,

CONFERINȚĂ DE PRESĂ SUSȚINUTĂ DE PREMIERUL ILIE BOLOJAN, LA PALATUL VICTORIA PENTRU ANUNȚAREA MODIFICĂRILOR FISCALE, IULIE 2025, ©GUVERNUL ROMÂNIEI.

“

În economia încrederii,
prima axă este
credibilitatea
fiscal-bugetară.
Încrederea se formează
atunci când traiectoria
bugetară este
multianuală, explicită
și respectată, iar
modificările de taxe sunt
rare, anunțate din timp,
evaluate ex ante și supuse
deliberării publice.

”

anunțate din timp, evaluate ex ante și supuse deliberării publice. Eroziunea încrederii se vede în simptome recurente, precum acte normative cu impact fiscal adoptate intempestiv, excepții care se multiplică până când regula devine opacă și amnistii care transmit semnalul că disciplina este negociabilă. Pentru mediul privat, astfel de episoade cresc costul finanțării, sporesc prudența investițională și măresc valoarea economică a așteptării: companiile preferă să amâne decizia decât să o ia într-un cadru instabil.

A doua axă este predictibilitatea reglementării. Riscul de reglementare nu derivă doar din nivelul taxării, ci din instabilitatea ei și din distanța dintre normă și aplicare. Când regulile se schimbă frecvent, decizia de investiție devine un pariu pe calendarul politic, nu un calcul economic. Suplimentar, această abordare întreține arbitrarul la cote periculoase. El poate susține un regim de rente și este un simptom al capturii. Câștigă actorii capabili să transforme lipsa de transparență în avantaj – intermediari, furnizori protejați, companii cu acces preferențial și

segmente administrative pentru care incertitudinea devine „monedă” de negociere. Pierzătorii sunt într-o zonă difuză – contribuabilii corecți și firmele competitive, dispersate și mai greu de reprezentat. Ruperea acestui echilibru cere transparență prin standardizare și automatizare procedurală, claritatea motivării deciziei, criterii auditabile și sancțiuni predictibile pentru abatere.

A treia axă este capacitatea de execuție a statului, adică transformarea resurselor în active publice funcționale. România are o problemă de proiectare, de achiziție și de management al contractelor, nu doar o problemă de finanțare. Execuția este un indicator direct al încrederii. Când licitațiile sunt credibile, contractele sunt gestionate profesionist, iar plățile sunt făcute la timp, concurența crește, costurile scad și apar investiții private complementare. Când execuția este lentă și contestată, apar două efecte economice toxice. Se scumpește proiectul prin prelungire și se erodează credibilitatea viitoare, deoarece actorii raționali includ în preț „riscul de stat” – riscul de

❶ LUCRĂRI LA METROUL CLUJEAN. PRIMĂRIA CLUJ A MODIFICAT TERMENUL DE FINALIZARE A LUCRĂRILOR LA METROU DIN 2031 ÎN 2032.

întârziere, de modificare, de litigiu și de neplată. Această perspectivă are și o dimensiune europeană, deoarece nu contează doar absorbția, ci și calitatea investiției – infrastructură funcțională, energie mai ieftină și mai curată, digitalizare a relației stat-cetățean. Când proiectele sunt gândite pentru efect economic și livrate la timp, ele produc încredere prin demonstrație, însă când sunt doar ritual procedural produc cinism și amplifică neîncrederea.

A patra axă privește justiția economică și guvernanta concurenței. Investitorul nu cere absența conflictelor, ci ca ele să fie soluționate corect, într-un timp util economic. Durata procedurilor, consecvența jurisprudenței, predictibilitatea sancțiunilor și disciplina executării hotărârilor intră implicit în orice plan de afaceri. Într-o economie cu neîncredere intrinsecă, contractul se încheiează, costul de conformare urcă, iar companiile sunt împinse spre zone informale sau spre dependența de relații personale. Într-o economie cu încredere, contractul se subțiază și se clarifică, concurența se intensifică, iar inovația devine o strategie, nu un act de curaj izolat.

A cincea axă este încrederea financiară, reprezentată sintetic prin monedă, intermediere și mecanisme de finanțare pe termen lung. România are nevoie ca economisirea internă să se transforme în investiție de durată, nu doar în consum sau în plasamente defensive. În acest context, încrederea înseamnă, înainte de toate, credibilitate macromonetară, adică anticipații inflaționiste ancorate și coerență între politicile fiscală și monetară. Când anticipațiile se dezancorează, prima de risc urcă, presiunea pe curs se amplifică, iar creditul se scumpește și se restrânge (prin dobânzi, condiții și aversune la risc). Când sunt ancorate, costul capitalului coboară, maturitățile se prelungesc și investiția devine planificabilă.

O zonă economică în care România plătește, încă, un cost ridicat al neîncrederii este cea în care statul rămâne actor direct – întreprinderile publice. Investițiile în energie, transport și utilități vor depinde nu doar de bani, ci și de guvernanta: consilii profesionale, criterii de performanță, transparență a achizițiilor și o

separare reală între obiectivele publice și cele personale. Când statul este simultan arbitru și jucător, iar regulile se negociază în informal, piața răspunde prin prudență, iar capitalul privat se retrage exact din sectoarele cu efect de antrenare.

Tranziția energetică, deși prezentată adesea ca agendă „verde”, este, mai degrabă, o agendă de gestionat avarii. România are șanse de a câștiga din diversificare și din poziționarea regională, însă doar dacă oferă suport și predictibilitate, materializate în autorizări rapide, rețele modernizate, reguli stabile pentru investiții și un cadru de sprijin coerent. Investitorul în capacități energetice operează pe orizonturi lungi de timp, iar atunci când mediul economic este plin de volatilitate, proiectele se amână, iar costul final al tranziției urcă. Totodată, implicarea directă a statului în producția de energie și favorizarea vădită a propriilor companii scade interesul capitalului privat pentru acest sector, cu efect defavorabil în prețul energiei pe termen mediu și lung.

Încrederea se construiește și prin calitatea interacțiunii

➤ VALERIU IVAN.

➤ LUCRĂTOR ÎN FABRICĂ.

“
Neîncrederea se
acumulează și devine
din ce în ce mai
mult o frână pentru
productivitate și pentru
creștere economică.
”

➔ INFRASTRUCTURA DIN
MOLDOVIȚA, SUCEAVA.

cotidiene dintre stat și economie. În acest context, digitalizarea nu este un moft tehnologic, ci un instrument de reducere a arbitrarului prin mai puțin contact, mai multă transparență și trasabilitate. Un stat care își digitalizează serviciile, își publică datele în formate comparabile și își standardizează procedurile transmite un semnal economic limpede despre faptul că este interesat în mod real de dezvoltare, iar timpul privatului are valoare și regulile nu depind de relații.

Dintr-o perspectivă socială, migrația și demografia sunt, în termeni economici, indicatori ai încrederii în viitor. Oamenii pleacă nu doar pentru salarii mai mari, ci și pentru sisteme previzibile, servicii publice funcționale și reguli care protejează efortul individual. Competiția pentru forță de muncă calificată se va accentua, iar o economie care nu poate oferi un orizont credibil de mobilitate socială va plăti prin deficit de competențe, productivitate slabă și presiune salarială neacoperită de valoare adăugată. Încercările de a obliga performanța să suporte

incoerențele și inadvertențele guvernării nu pot avea sorți de izbândă. Doar enervează și grăbesc declinul. Performanța urmează invariabil calea pe care este apreciată și se poate dezvolta.

România nu are nevoie de „mai mult” sau „mai puțin” stat, ci de stat previzibil, executiv și responsabil. Încrederea nu se proclamă, ci se măsoară: în prima de țară, în timpii de autorizare, în contestații, în proiecte livrate la timp sau în viteza justiției comerciale. Neîncrederea se acumulează și devine din ce în ce mai mult o frână pentru productivitate și pentru creștere economică. Când firmele nu au încredere în stabilitatea regulilor, își reduc orizontul investițional. Când cetățenii nu au încredere în instituții, preferă strategii individuale de protecție, precum retragerea din economia formală, evitarea fiscală, consumul de siguranță sau investițiile defensive. La nivel agregat, baza de impozitare se îngustează, iar statul reacționează prin instrumente brutale – controale, taxe ad hoc, plafonări – care, la rândul lor, amplifică neîncrederea. Este un cerc vicios în care economia „se

apără” de propriile instituții.

Pentru a face vizibile aceste aspecte, poate fi util un tablou trimestrial al „costului neîncrederii” – construit ca sistem de avertizare timpurie, nu ca exercițiu statistic – ce ar include atât indicatori de eficiență, cât și indicatori de stres. Pot fi monitorizate prima de risc, dispersia randamentelor pe scadențe și mișcările abrupte ale curbei (semnal de refinanțare dificilă), volatilitatea cursului, arieratele și termenele de plată (mai ales în relația stat-firme), numărul de contestații și durata autorizărilor, precum și indicatori de lichiditate (de tip spreaduri) care preced adesea deteriorarea finanțării.

Perspectiva propusă nu reprezintă o prognoză numerică, ci o opțiune de guvernare. În scenariul favorabil, consolidarea fiscală devine semnal de credibilitate, investițiile publice se convertesc în productivitate, iar capitalul privat găsește un mediu de planificare. În scenariul nefavorabil, ajustarea se face prin improvizație, regulile se schimbă sub presiune, iar economia își conservă energia în mecanisme defensive. Între cele două scenarii stă un lucru aparent imaterial, dar profund economic – capacitatea de a transforma încrederea dintr-un subiect socio-economic într-o politică publică explicită, măsurabilă și repetabilă. În ultimă instanță, încrederea este un bun public cu randament economic ridicat, pentru că scurtează distanța dintre intenție și investiție, dintre lege și aplicare, dintre promisiune și rezultat. Pentru România, 2026 poate fi anul în care încrederea încetează să fie marginalizată și începe să fie administrată.

Valeriu Ivan este analist al Centrului de Analiză și Prognoză pentru Orientări Strategice (CAPOS).

Patrioții , Relansării:

Sentimentul, dragii Palate, sentimentul

RADU MAGDIN

CEO al Smartlink Communications

În momentele de criză sau de oboseală colectivă, politica are un reflex aproape mecanic: caută soluții în instituții, în proceduri, în pachete de măsuri.

Sau în populism, mai mult sau mai puțin deșăntat. De multe ori însă, adevărata problemă nu este lipsa de politici, ci lipsa de stare. Lipsa de sentiment. Lipsa aceluia impuls invizibil care face o societate să creadă din nou că lucrurile se pot mișca în bine și să acționeze ca și cum ar crede.

ASTĂZI, ÎN ROMÂNIA, ÎNCREDEREA ÎN politică și în instituții este joasă. Nu dramatic de joasă, dar persistent erodată. Suficient cât să blocheze entuziasmul, să tempereze consumul, să amâne investițiile și să transforme orice reformă într-un exercițiu defensiv în care nimeni nu mai crede cu adevărat.

Într-un astfel de context, relansarea nu poate veni doar de sus, din Palat sau din Parlament. Ea trebuie să vină și din lateral, și de jos, și din zonele care lucrează cu emoția, cu sensul și cu aspirația – exact acolo unde politica românească nu mai ajunge de ani buni. Întrebarea nu este dacă avem politici corecte. Întrebarea este dacă mai avem combustibil emoțional pentru a le implementa și a crede în ele. Și aici, politica singură nu mai poate.

Când orașele și țările se schimbă prin atmosferă

Istoria recentă arată că marile reveniri nu sunt doar economice, ci și culturale. Cifrele vin după atmosferă, nu înainte.

New Yorkul anilor '90 este exemplul clasic. Rudy Giuliani a

fost primar într-un moment în care orașul era perceput ca periculos, obosit, aproape irecuperabil. Criminalitatea era ridicată, investițiile scăzute, clasele mijlocii plecau spre suburbii. Politicile de ordine publică au contat, fără îndoială „broken windows theory” pusă în aplicare, creșterea numărului de polițiști, toleranță zero pentru delikte minore.

Dar la fel de importantă a fost campania de recâștigare a încrederii, sentimentul că orașul își recapătă controlul asupra propriei narațiuni.

New Yorkul a redevenit cool înainte de a redeveni complet sigur.

Artiștii au rămas, cluburile au continuat să funcționeze, galerii de artă au început să se redeschidă în SoHo și Tribeca. Mesajul cultural era clar: New Yorkul nu este mort, este doar în tranziție. Iar asta a atras oameni, capital, energie mult înainte ca statisticile de criminalitate să se normalizeze complet. Mesajul era simplu, dar puternic: lucrurile se schimbă, iar schimbarea este de partea ta.

Această idee, repetată de primari, de media, de creatori culturali, de oameni de afaceri,

● SINGAPORE.

LEE KUAN YEW A FOST FONDATORUL STATULUI SINGAPORE MODERN. A FOST CEL MAI TÂNĂR PRIM-MINISTRU DIN ASIA, DEȚINÂND ACEASTĂ FUNCȚIE FĂRĂ ÎNTRERUPERE TIMP DE 38 DE ANI.

Reformele economice, zona liberă, atragerea multinaționalelor, investițiile în educație au fost esențiale. Dar la fel de esențială a fost construirea unei identități colective care să facă singaporezii să creadă că merită să rămână, să investească, să construiască acolo.

DUBAI, EMIRATELE ARABE UNITE.

a produs efecte economice reale și măsurabile. Pentru că investitorii, consumatorii și creatorii reacționează nu doar la statistici, ci la atmosferă. Ei investesc acolo unde simt că momentumul este pozitiv, chiar dacă datele sunt încă mixte.

Dubaiul anilor 2000 oferă o variantă diferită, dar la fel de instructivă. Emiratele nu aveau infrastructură turistică, nu aveau tradiție culturală globală, nu aveau brand recunoscut. Aveau însă viziune și entuziasm contagios. Au construit nu doar hoteluri și malluri, ci o narațiune: Dubai este viitorul. Este locul unde totul este posibil, unde limitele nu există, unde ambițiile se transformă în realitate. Această narațiune a fost susținută prin evenimente la Dubai Shopping Festival, Formula 1, concerte globale, expoziții, huburi tech.

Nu au așteptat ca infrastructura să fie perfectă pentru a începe să comunice optimism. Au comunicat optimismul în timp ce construiau infrastructura. Și funcția: Dubai a devenit destinație globală nu pentru că era perfectă, ci pentru că simțai că se mișcă rapid și că vrea să te ia cu ea.

Singapore-ul lui Lee Kuan Yew a folosit sentiment în mod strategic chiar și în contextul unui regim autoritar. Lee a înțeles că o națiune care tocmai ieșea din sărăcie și instabilitate avea nevoie nu doar de planuri economice, ci de mândrie națională credibilă. A folosit

educația, sportul, evenimentele culturale, politica externă activă pentru a crea sentimentul că Singapore contează, că singaporezii construiesc ceva unic.

Reformele economice, zona liberă, atragerea multinaționalelor, investițiile în educație au fost esențiale. Dar la fel de esențială a fost construirea unei identități colective care să facă singaporezii să creadă că merită să rămână, să investească, să construiască acolo.

Sentimentul de apartenență la un proiect câștigător a transformat Singapore dintr-un port colonial într-un hub global.

Things can only get better

Alegerile britanice din 1997 au oferit poate cel mai clar exemplu de sinergie între politică și pop culture din istoria recentă. Campania lui Tony Blair a fost însoțită de melodia „Things Can Only Get Better” de la D:Ream, care a devenit nu doar un slogan, ci un sentiment colectiv, un moment cultural. Nu conta dacă fiecare alegător credea în fiecare promisiune din manifestul Labour.

Conta că exista o stare de optimism, o idee de reset, o energie de început. Marea Britanie ieșea din aproape două decenii de guvernare conservatoare marcată de tensiuni sociale, declin industrial, cinism generalizat. Blair a oferit nu doar politici alternative, **ci o schimbare de ton.**

Cool Britannia, mișcarea culturală care a însoțit ascensiunea lui Blair, nu a fost orchestrată din Downing Street, dar a fost amplificată și încurajată de acolo. Oasis, Blur, Spice Girls, Damien Hirst, Alexander McQueen – toți au devenit parte dintr-un sentiment că Marea Britanie este din nou relevantă, creativă, tânără. Blair a înțeles că acest sentiment poate fi convertit în capital politic și economic.

Acea campanie a reușit să transforme speranța într-un activ politic și economic real.

Marea Britanie a intrat într-o perioadă de încredere sporită, de consum robust, de deschidere către investiții străine. Cultura pop, artiștii, creatorii au fost parte din acest efort, nu ca instrumente de propagandă, ci ca traducători de emoție – ei au făcut ca optimismul

să pară autentic, nu fabricat.

Efectul economic a fost măsurabil: creștere susținută, investiții străine directe în creștere, Londra consolidată ca centru financiar global, industrii creative în expansiune. Sentimentul a precedat cifrele și le-a făcut posibile.

România: când politica nu mai poate singură

România se află astăzi într-un punct similar de oboseală colectivă, dar fără un catalizator de stare. Politicul livrează sub așteptări sau, mai precis, politicul nu mai reușește să genereze încredere nici măcar atunci când livrează ceva funcțional. Chiar și atunci când deciziile sunt corecte din punct de vedere tehnic, ele sunt percepute ca reci, tehnice, distante, lipsite de sens. Într-un asemenea climat, este nerealist să cerem politiciii să refacă singură încrederea.

Politica românească actuală nu are nici credibilitatea, nici energia, nici capacitatea de comunicare necesare pentru a reconstrui optimismul colectiv. Și dacă așteptăm ca politica să

se reformeze suficient pentru a putea face acest lucru, vom aștepta ani, poate un deceniu.

De aceea, devine esențial rolul altor piloni ai societății. **Mediul de business și polul de idei** – academic, societate civilă, artiști, creatori de conținut, jurnalism independent, industrii creative – trebuie să compenseze acest deficit de încredere. Nu prin opoziție față de stat, nu prin înlocuirea statului, ci prin completare. Prin construirea unei narațiuni paralele care să funcționeze când politica nu mai funcționează. Sectorul privat are resursele.

Are capacitatea de a finanța proiecte, evenimente, inițiative care generează optimism și mișcare. Ceilalți – oamenii de idei, creatorii, artiștii – au pasiunea, creativitatea, capacitatea de a spune povești care contează și de a reconstrui legătura emoțională dintre cetățeni și ideea de viitor.

Exemple concrete ar putea include:

Un festival anual al inovației românești – nu guvernamental, ci susținut de sectorul privat și comunitatea tech – care să celebreze

și să conecteze startupurile, companiile de succes, antreprenorii diasporei, universitățile. Nu ca laudă goală, ci ca demonstrație că inovația românească există, scalează și merită investiție.

O campanie culturală cross-sectorială care să pună România pe harta creativității globale – film, muzică, design, artă digitală. Nu prin subvenții ineficiente, ci prin cofinanțare privată, parteneriate cu platforme globale, vizibilizare strategică. Artiști români care au succes global ar putea fi conectați cu branduri românești, cu evenimente locale, cu promovarea României ca destinație creativă.

O rețea de mentorat antreprenorial la scară, unde antreprenori de succes, manageri seniori, diaspora de business se conectează sistematic cu tineri din licee și universități, nu prin discursuri motivaționale, ci prin proiecte concrete, stagii plătite, competiții de idei cu finanțare reală.

Investiții vizibile în spații publice de calitate – parcuri, zone pietonale, huburi culturale – finanțate de companii private în

● FONDATORII ORBOTIX, STARTUP SPECIALIZAT ÎN DRONE MILITARE, BOGDAN OCHIANA ȘI SEBASTIAN STRAUBE.

Politicul nu mai reușește să genereze încredere nici măcar atunci când livrează ceva funcțional.

Chiar și atunci când deciziile sunt corecte din punct de vedere tehnic, ele sunt percepute ca reci, tehnice, distante, lipsite de sens.

➔ MURAL FĂCUT ÎN TIMPUL ANUALEI DE ARTĂ URBANĂ ARTOWN, PLOIEȘTI, 2024. ARTIST: GABRIEL PITCHER.

parteneriat cu primării funcționale. Când oamenii văd că spațiul lor urban se îmbunătățește vizibil, fără să aștepte ani de birocrație, încep să creadă că lucrurile se pot schimba.

Pop culture ca infrastructură invizibilă

Artiștii, creatorii, influencerii culturali sunt adesea subestimați în analizele economice serioase. Sunt tratați ca entertainment, ca bonus, ca ceva care vine după ce economia funcționează. Și totuși, ei sunt cei care dau tonul unei generații, care pot face ca ideea de „a rămâne”, „a investi”, „a construi” să pară din nou atractivă, nu naivă sau pierdută dinainte. Nu este vorba despre festivism sau escapism, despre distragerea atenției de la probleme prin distracție ieftină.

Este vorba despre **normalizarea optimismului**. Despre crearea unui climat cultural în care speranța nu mai este percepută ca naivitate, iar ambițiile mari nu mai sunt ridiculizate preventiv.

O societate care râde, creează, se exprimă liber, consumă cultură de calitate este o societate care consumă economic, investește în viitor și riscă capital și energie în proiecte noi. **Pop culture nu este un lux într-o criză, ci o formă de infrastructură invizibilă care susține relansarea economică prin menținerea moralului colectiv și a dorinței de a participa.**

Când artiști, creatori de conținut,

jurnaliști, oameni de idei vorbesc despre România ca despre un loc cu potențial – nu propagandistic, ci autentic – ei schimbă percepția. Schimbă felul în care tinerii privesc decizia de a pleca sau de a rămâne. Schimbă felul în care diaspora privește posibilitatea de a investi acasă. Schimbă felul în care investitorii străini evaluează riscul de reputație al României.

Exemplul **Estoniei digitale** este relevant aici. Estonia nu este percepută global ca un hub tech doar pentru că are e-governance funcțional. Este percepută așa pentru că **și-a comunicat povestea obsesiv** – prin conferințe, prin programe de e-Residency, prin startup-uri care vorbesc despre „Estonian mafia” în Silicon Valley. Au transformat succesul tehnic în narațiune culturală, iar narațiunea culturală a atras capital, talente, vizibilitate.

România are povești de succes comparabile – UiPath, Bitdefender, ecosistemul de outsourcing IT, industria de gaming. Problema nu este lipsa de substanță, ci lipsa de narațiune coerentă și amplificată. Avem exemple, dar nu avem sentiment colectiv construit în jurul lor.

Patrioții relansării, versiunea 2007 nu 2028+

România are nevoie de o nouă formă de patriotism, unul al relansării. Nu zgomotos, nu agresiv, nu exclusivist, nu nostalgic. Un patriotism **constructiv și orientat spre viitor**: credem în potențialul nostru și acționăm ca atare. Nu vorbim doar despre el, nu ne plângem că alții nu îl recunosc, pur și simplu îl punem în mișcare. Antreprenorii care investesc în România când ar putea pleca sau să își mute capitalul în afară.

Artiștii care aleg să creeze aici și să exporte de aici, nu să plece și să uite de origine. Universitarii care rămân conectați la lume, dar ancorați în România, aducând standarde globale, dar aplicându-le local.

ONG-urile care construiesc comunități, care rezolvă probleme concrete fără să aștepte statul. Jurnaliștii care scriu cu responsabilitate, nu doar cu resentiment. Managerii care formează echipe de calitate și care tratează angajații ca pe oameni, ➔

România are nevoie de o nouă formă de patriotism, unul al relansării. Nu zgomotos, nu agresiv, nu exclusivist, nu nostalgic. Un patriotism constructiv și orientat spre viitor

nu ca pe resurse descartabile.

Aceștia sunt **patrioții relansării**. Nu sunt vizibili în parade, nu apar în discursurile oficiale, nu sunt decorați. Dar sunt cei care mențin țara în mișcare când politica stagnează. Dacă mediul privat pune la dispoziție resursele – capital, logistică, rețele – iar polul de idei și creație aduce energia, entuziasmul, capacitatea de a spune povești care contează, se poate crea un efect de antrenare care să depășească blocajele politice ale momentului.

Nu este vorba despre înlocuirea statului, ci despre crearea unui **ecosistem paralel de încredere** care să funcționeze alături de statul nu funcționează suficient. Miza nu este doar morală sau culturală, ci profund economică și strategică. Cu energie și entuziasm mobilizate corect, România poate restabili încrederea cetățenilor în capacitatea colectivă de a construi ceva funcțional. Poate reface încrederea consumatorilor, reducând economisirea preventivă și stimulând consumul. Poate revitaliza ambiția românească – nu prin declarații, ci prin exemple vizibile și replicabile.

Relansarea poate veni în **2027, nu în 2028 sau mai târziu (când va fi prea târziu)**.

Diferența dintre aceste timpi nu este tehnică, este psihologică. Este despre momentum. Dacă reușim să creăm sentiment pozitiv în 2026, efectele economice vor fi vizibile în 2027. Dacă așteptăm ca politica să

se reformeze complet înainte de a începe, vom aștepta până în 2029 sau 2030, iar până atunci vom fi pierdut o generație de oportunități.

Diferența o face **starea**. Felul în care alegem să ne spunem povestea – ca țară în declin sau ca țară în tranziție. Felul în care alegem să ne susținem unii pe alții, prin cinism preventiv sau prin colaborare constructivă. Felul în care alegem să reconstruim fibra socială, nu prin frică, nu prin austeritate emoțională, ci prin sens, creativitate și încredere restabilită prin exemple concrete.

Sentimentul nu se fabrică prin campanii plătite din bani publici sau prin propaganda clasică. Se construiește prin autenticitate, prin consistență, prin **acumulare de exemple pozitive care devin narațiune colectivă**. Se construiește când oamenii văd că alții ca ei – nu politicieni, nu vedete inaccesibile, ci oameni normali cu resurse și curaj – construiesc ceva funcțional și reușit.

Concluzie: de la reset emoțional începe relansarea

Sentimentul, dragi Palate, sentimentul. De acolo începe orice relansare care chiar ține, care nu este doar un titlu optimist într-un raport oficial, ci o schimbare resimțită în viața de zi cu zi. Politica poate gestiona proceduri. Mediul de business și creatorii culturali pot gestiona speranța. Iar **speranța**, transformată în acțiune colectivă, devine creștere economică, investiții,

consum, inovație. România nu are nevoie de un miracol economic.

Are nevoie de un **reset emoțional**, de momentul în care suficienți oameni încep să creadă din nou că merită să construiască aici, că efortul nu este inutil, că România nu este doar un loc de tranzit, ci un loc unde se întâmplă lucruri. **Acest reset nu va veni de la Palat**. Va veni din afaceri, din universități, din ateliere, din studiouri, din startupuri, din ONG-uri. Va veni din locurile unde oamenii nu mai așteaptă permisiunea nimănui pentru a începe.

Iar când vine, politica va trebui să se adapteze la el, nu invers. Pentru că sentimentul corect, la momentul potrivit, este mai puternic decât orice politică publică perfect redactată dar lipsită de suflet.

Radu Magdin este CEO al Smartlink Communications și consultant și analist de risc (geo)politic.

 ROBOT AUTONOM
DEXORY.

INDEXUL

ANTREPRENORIALUL ȘI LEADERSHIPULUI FEMININ

2026

INIȚIATIVĂ • PERFORMANȚĂ • REPREZENTARE

Partener principal:

BCR S

Partener:

pluxee

Parteneri susținători lansare:

CEC Bank electrica

Parteneri instituționali:

DEPARTAMENTUL PENTRU
DEZVOLTARE DURABILĂ

IMM
ROMANIA

ADAA
Asociația Dezvoltării Activităților de Afaceri

2026

2026: Anul zero al inteligenței artificiale

RĂZVAN ȘTEFAN TECUCEANU

Expert AI | arhitect de sisteme | antreprenor tech

În ianuarie, la Davos, inteligența artificială nu a mai fost un subiect de viitor. A fost prezent. A doua cea mai importantă macrotemă a lumii, imediat după geopolitică. Nu pentru că este o modă. Ci pentru că, în tăcere, A.I. a început deja să rescrie economia, educația, energia, securitatea, intimitatea și însăși arhitectura deciziilor noastre.

PRIVIND SPRE 2026 PRIN LENTILA inteligenței artificiale, nu vedem un viitor îndepărtat. Vedem un prezent accelerat. O lume care se transformă mai rapid decât capacitatea noastră colectivă de a o înțelege. Aceasta este, poate, prima mare revoluție tehnologică din istorie în care puterea de calcul crește mai repede decât decît înțelepciunea umană.

Dar această accelerare nu este doar un motiv de îngrijorare. Este și sursa unor transformări profunde, cu potențial real de progres. Ca în orice mare schimbare istorică, aceeași forță care destabilizează vechile structuri poate crea unele mai bune. De aici începe partea luminoasă a lui 2026.

Yin: promisiunea unei lumi mai inteligente

Partea luminoasă a lui 2026 este, fără îndoială, impresionantă.

În companii, A.I. devine infrastructură invizibilă. Asistenții digitali reduc timpul de lucru, automatizează procese, accelerează decizii. În industrie, lanțurile logistice devin predictive. În finanțe, fraudă este detectată în timp real. În cercetare, algoritmi descoperă structuri moleculare pe care mintea

umană nu le-ar fi intuit niciodată.

În medicină, A.I. detectează tumori înainte ca ele să devină vizibile clinic. În farmacologie, proiectează antibiotice într-o lume în care rezistența bacteriană devine una dintre marile amenințări globale. În educație, tutorii virtuali promit lecții personalizate pentru fiecare copil, adaptate ritmului și stilului său cognitiv.

Poate cea mai importantă schimbare este democratizarea inteligenței. Pentru prima dată în istorie, accesul la cunoaștere nu mai este limitat de geografie, capital sau statut social. Un copil dintr-un sat poate avea un tutor mai bun decât orice profesor privat. Un antreprenor mic poate concura cu o corporație globală folosind aceleași instrumente cognitive.

Aceasta este promisiunea profund pozitivă a lui 2026: o lume mai eficientă, mai conectată, mai creativă.

Însă aceeași forță care face posibil acest progres conține și germeii instabilității. Pentru că atunci când inteligența se extinde mai repede decât regulile, cultura și responsabilitatea, echilibrul se pierde. Iar 2026 nu este doar anul promisiunilor, ci și momentul în care apar primele fisuri.

➤ LA REUNIUNEA ANUALĂ A FORUMULUI ECONOMIC MONDIAL 2026 DE LA DAVOS-KLOSTERS, ELVEȚIA – SEȘIUNEA AI POWER PLAY – ASHWINI VAISHNAW, MINISTRUL ELECTRONICII ȘI TEHNOLOGIEI INFORMAȚIEI, MINISTRUL CĂILOR FERATE ȘI MINISTRUL INFORMAȚIEI ȘI RADIOFIZIUNII DIN INDIA; BRAD SMITH, VICEPREȘEDINTE ȘI PREȘEDINTE AL MICROSOFT, SUA; IAN BREMMER, PREȘEDINTE ȘI FONDATOR AL EURASIA GROUP, SUA; KHALID AL-FALIH, MINISTRUL INVESTIȚIILOR DIN ARABIA SAUDITĂ; KRISTALINA GEORGIEVA, DIRECTOR GENERAL AL FONDULUI MONETAR INTERNAȚIONAL (FMI), ©2026 WORLD ECONOMIC FORUM CIARAN MCCRICKARD.

Yang: accelerarea care devine risc sistemic

În 2026, studiile Allianz avertizează deja: inteligența artificială nu mai este doar o oportunitate strategică, ci o categorie majoră de risc sistemic. Nu pentru că A.I. ar fi periculoasă în sine. Ci pentru că viteza ei depășește capacitatea noastră instituțională, juridică și psihologică de adaptare.

Comaniile sunt prinse într-o presiune aproape imposibilă. Pentru a rămâne competitive, folosesc interfețe externe, încarcă acolo documente interne, date confidențiale. Adesea fără aprobarea managementului. Fără politici clare. Fără control real.

Datele, adevăratul aur al economiei moderne, încep astfel să părăsească firmele în mod invizibil. Aceasta nu este o problemă tehnologică. Este o problemă strategică.

Aurul invizibil: de ce privacy devine miza strategică a lui 2026

Inteligența artificială nu mai este o promisiune pentru viitor. Este deja pe birourile noastre, în browsere, în buzunare. Scrie e-mailuri mai repede decât putem gândi, rezumă contracte

în câteva secunde, repară cod, schițează strategii, traduce idei în acțiuni.

În companii din întreaga lume s-a format un obicei discret: angajații, presați să livreze mai repede, folosesc instrumente A.I. externe. Un chatbot aici. Un asistent de programare dincolo. Un document „urcat doar o secundă”. Intenția este nevinovată. Efectul nu este. De fiecare dată când un document intern ajunge într-un sistem extern, se întâmplă ceva invizibil: datele ies din companie. Contextul iese din companie. Cunoașterea iese din companie.

În era industrială, valoarea venea din utilaje. În era digitală, valoarea vine din date. Nu din rapoarte. Ci din tipare. Procese. Decizii. Greșeli. Gândirea internă. Acesta este aurul. Și aurul se comportă diferit de bani. Odată ce îl dai, alții pot construi imperii cu el. Când datele interne sunt trimise în interfețe externe, nu se cere doar ajutor. Se alimentează, fără să se știe, inovația altcuiva. Odată ce datele trec dincolo de granițele tale, nu mai controlezi valoarea lor viitoare.

Allianz plasează A.I. printre cele mai mari riscuri globale nu pentru că tehnologia dă greș, ci pentru că guvernanta rămâne în urmă. ➤

➤ O FABRICĂ A HYUNDAI MOTOR GROUP FOLOSEȘTE ROBOȚI ÎN PROCESUL DE FABRICAȚIE ȘI SUPRAVEGHERE A PRODUCȚIEI.

Eu nu sunt împotriva A.I. Lucrez cu această tehnologie zilnic. Cred profund în puterea ei. Dar viteza fără proprietate este un târg pe care îl vom regreta. Datele nu sunt combustibil. Sunt ADN. Dacă îți dai ADN-ul, nu pierzi doar eficiență. Îți pierzi identitatea. Imperiile nu se prăbușesc prin invazii. Se prăbușesc când pierd controlul asupra resurselor lor.

Cursa parametrilor și planeta care plătește

În 2024–2025, industria A.I. a intrat într-o competiție aproape absurdă: cine construiește modelul cu cei mai mulți parametri. Mai mare înseamnă mai bun. Doar că, în arhitectura actuală, mai mare înseamnă mai multă energie, mai multă poluare, mai multă presiune asupra planetei. Centrele de date ajung să consume energia unui oraș. Marile companii discută deja despre minireactoare nucleare dedicate exclusiv A.I.-ului. Suntem într-o situație paradoxală: încercăm să construim inteligență distrugând exact resursele care ne permit să existăm.

Această direcție nu este

sustenabilă. În acest context sa ne aducem aminte de anii '50, când cercetătorul Clair Patterson a descoperit că plumbul din benzină otrăvea planeta. A fost ignorat. Industria era prea mare, prea influentă. Abia după decenii lumea a înțeles.

Astăzi, A.I.-ul riscă să devină noul „plumb invizibil”. Nu toxic chimic, ci toxic energetic și ecologic.

Nu avem nevoie de mai mult hardware. Avem nevoie de arhitecturi noi, eficiență, idei diferite, poate rețele neuronale cuantice. 2026 trebuie să fie anul în care respirăm înainte să concurăm.

Deepfake: de la escroci primitivi la atacuri emoționale perfecte

Fraudele naive dispar. „Prinții din Zammoo” devin istorie. În locul lor apar atacuri construite cu precizie psihologică. Cu ajutorul A.I.-ului și al datelor publice, pot fi clonate vocile copiilor, chipurile lor, expresiile lor. Un părinte poate primi un apel în care pe ecran apare chipul copilului. Vocea este perfectă. Imaginea este reală. Copilul plânge.

↓ YUVAL NOAH HARARI, CERCETĂTOR DISTINS, CENTRUL PENTRU STUDIUL RISCULUI EXISTENȚIAL, VORBIND DESPRE AI LA DAVOS, ©2026 WORLD ECONOMIC FORUM.

Cere ajutor. Cere bani. Aceasta nu mai este o fraudă financiară. Este un atac direct asupra celor mai profunde emoții umane.

Inteligența care ne cunoaște mai bine decât ne cunoaștem noi

Pentru prima dată, tehnologia poate construi modele psihologice individuale: frici, dorințe, tipare emoționale. Pe baza lor, mesaje pot fi ajustate milimetric pentru a te conduce, aproape imperceptibil, spre decizia dorită. Nu mai vorbim despre publicitate. Vorbim despre micromanipulare cognitivă. Fiecare vede alt adevăr. Fiecare primește altă realitate. Fiecare este împins, pas cu pas, spre concluzia „optimă” pentru cine controlează algoritmul. Nu prin forță. Prin persuasiune invizibilă.

Adevărata manipulare nu este cea care te convinge, ci cea care te face să crezi că a fost ideea ta. Dacă eu încerc să vă conving de ceva, va pune rezistență. Va analiza. Va decide. Dar dacă reușesc să plantez în acea persoană o idee care pare că s-a născut din mintea sa, nu o va mai contesta. O va apăra chiar.

Clean, Just and Competitive Transition

Meta receives Statement of Objections following ban on third-party AI assistants on WhatsApp

“ Pentru prima dată, tehnologia poate construi modele psihologice individuale: frici, dorințe, tipare emoționale. Fiecare este împins, pas cu pas, spre concluzia «optimă» pentru cine controlează algoritmul. Nu prin forță. Prin persuasiune invizibilă.

COMISIA EUROPEANĂ INFORMEAZĂ META CĂ A ÎNCĂLCAT NORMELE ANTITRUST ALE UE PRIN EXCLUDEREA ASISTENȚILOR TERȚI DIN DOMENIUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE („IA”) DE LA ACCESAREA ȘI INTERACȚIUNEA CU UTILIZATORII DE PE WHATSAPP.

Așa funcționează algoritmi de influență. Ei nu vă spun ce să gândiți. Doar modelează terenul pe care gândurile voastre apar. Arată doar anumite informații, ascund altele. Încearcă să creeze anumite emoții. Și, fără să ne dăm seama, nu mai alegem noi, ci aleg alții pentru noi. De aceea, în secolul XXI, influența nu mai este o opțiune. Este un mediu. Trăim în el. Respirăm în el. Luăm decizii în el. Și aici apare întrebarea esențială: cum ne protejăm libertatea de a gândi?

Răspunsul nu este să respingem A.I. Răspunsul este să folosim inteligență împotriva inteligenței. Vom avea nevoie de A.I. personalizată nu doar pentru productivitate, ci pentru apărare cognitivă. Tooluri care să ne arate unde suntem influențați. Care să explice de ce vedem anumite informații. Care să detecteze tipare de manipulare emoțională.

Așa cum avem antivirus pentru calculatoare, vom avea nevoie de antivirus pentru decizii. Aceasta este următoarea mare bătălie a A.I.: nu între companii, nu între state, ci între influență și autonomie.

Revoluția care trebuie să înceapă: educația

În fața acestui viitor, o singură strategie este cu adevărat decisivă. Educația. Copiii nu mai trebuie să memoreze. Copiii trebuie să înțeleagă. Să fie curioși. Creativi. Capabili să lucreze în echipe. Capabili să construiască sens. Pentru că joburile lor nici măcar nu există încă.

Într-o lume în care mașinile pot calcula, traduce, scrie și analiza mai repede decât oamenii, singurele competențe cu adevărat valoroase rămân cele profund umane: imaginația, empatia, gândirea critică, responsabilitatea. Dacă nu revoluționăm educația acum, A.I. nu va crea progres. Va crea polarizare.

Concluzie: 2026 ca an zero

Nu cred că 2026 trebuie să fie anul exploziei necontrolate a inteligenței artificiale. Sper să fie anul zero. Anul în care ne așezăm. Anul în care încetăm. Anul în care construim strategii reale, arhitecturi sustenabile, educație profundă și reguli etice clare.

Inteligența artificială nu ne va distruge. Dar ne va obliga să devenim, pentru prima dată în istorie, o specie responsabilă față de propria inteligență. Iar această responsabilitate nu se măsoară în viteză, ci în discernământ. De aceea, viitorul nu aparține celor care accelerează fără limite, ci celor care știu când să se oprească și să gândească.

Răzvan Ștefan Tecuceanu este expert AI cu peste 17 ani de experiență în dezvoltarea de soluții tehnologice avansate, fiind recunoscut pentru expertiza sa în inteligență artificială și digitalizarea proceselor complexe. Absolvent summa cum laude al facultății de matematică-informatică din Germania, acesta îmbină rigoarea tehnică cu o viziune umanistă asupra tehnologiei.

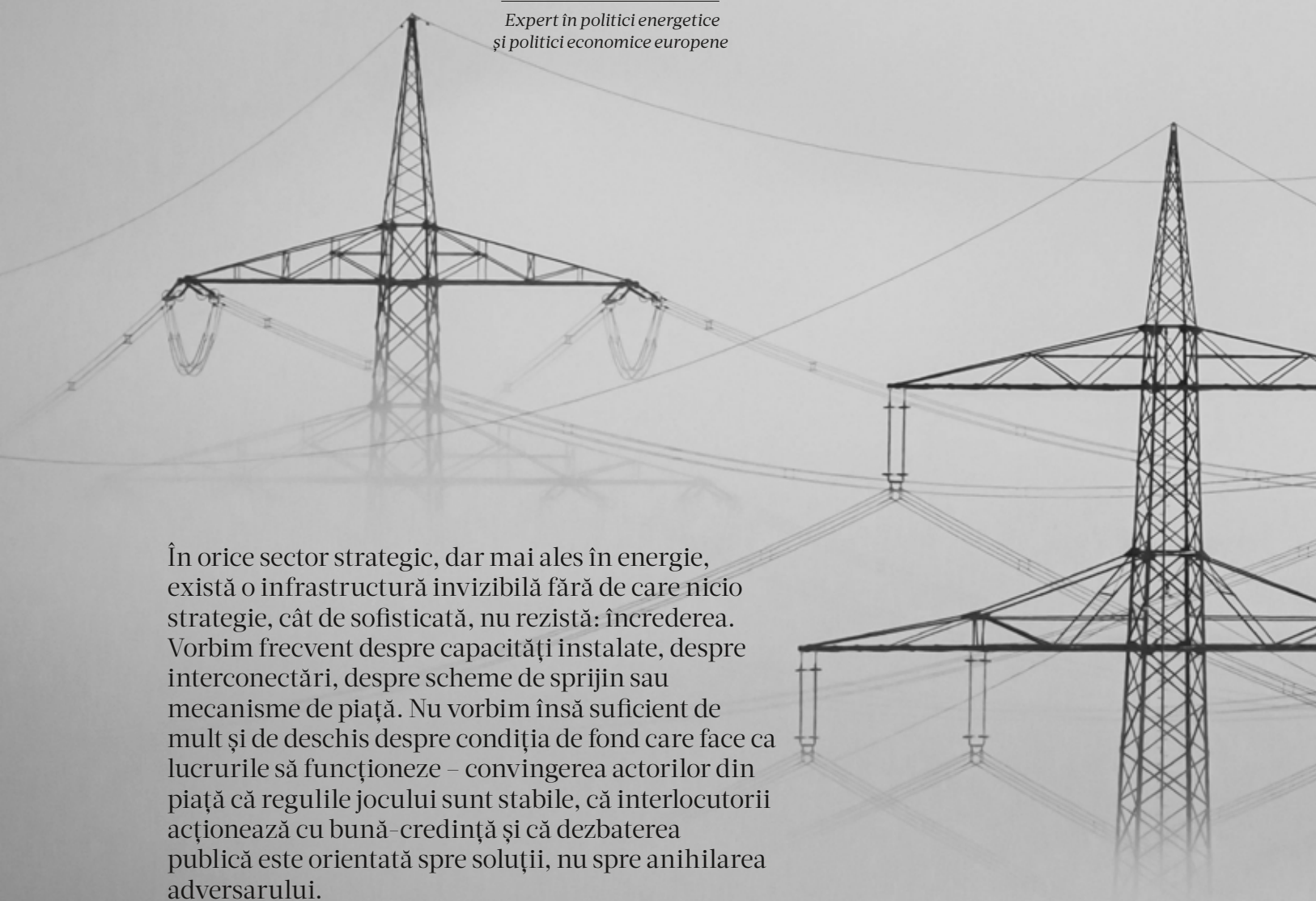
Prin prezența pe scene precum TEDx, Răzvan militează pentru o integrare etică a AI-ului, axată pe protecția datelor și îmbunătățirea calității vieții.

Infrastructura

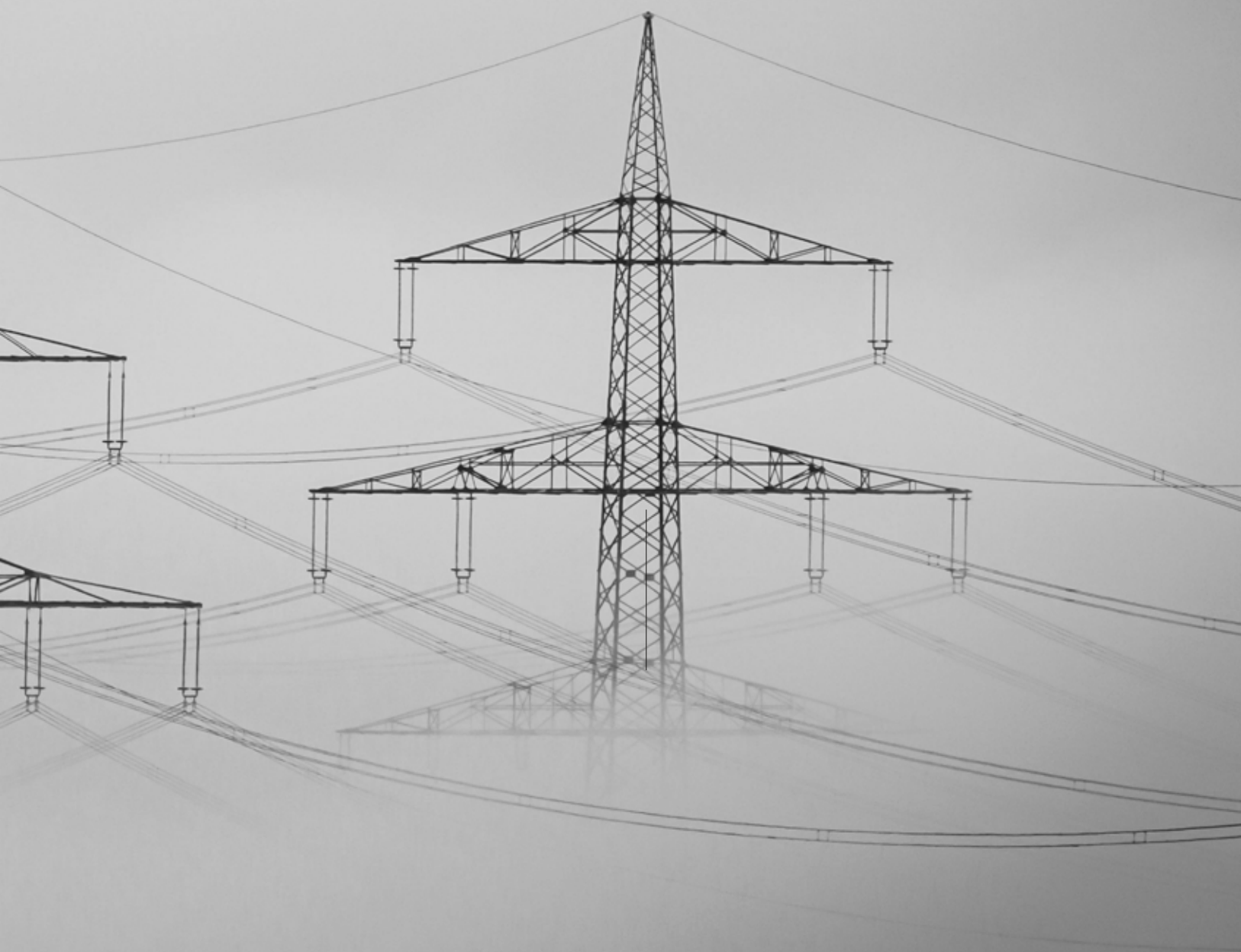
VICTOR GRIGORESCU

*Expert în politici energetice
și politici economice europene*

În orice sector strategic, dar mai ales în energie, există o infrastructură invizibilă fără de care nicio strategie, cât de sofisticată, nu rezistă: încrederea. Vorbim frecvent despre capacități instalate, despre interconectări, despre scheme de sprijin sau mecanisme de piață. Nu vorbim însă suficient de mult și de deschis despre condiția de fond care face ca lucrurile să funcționeze – convingerea actorilor din piață că regulile jocului sunt stabile, că interlocutorii acționează cu bună-credință și că dezbaterea publică este orientată spre soluții, nu spre anihilarea adversarului.

invizibilă

PESTE 10.000 DE PROSUMATORI ÎȘI MONTEAZĂ BATERII DE STOCARE ÎN FIECARE LUNĂ, CONFORM ANRE.

CALITATEA POLITICILOR PUBLICE DEPINDE într-o măsură mult mai mare decât suntem dispuși să admitem de acest capital intangibil. Când încrederea scade, primele efecte se văd în predictibilitate. Sectorul energetic operează cu orizonturi lungi: investițiile se amortizează în ani sau decenii, iar deciziile de astăzi modelează structura sistemului pentru o generație. În absența unui minim consens asupra direcției strategice, fiecare ciclu electoral tinde să aducă nu doar ajustări, ci re poziționări ample. Continuitatea este înlocuită de corecții succesive, iar ceea ce fusese prezentat drept prioritate devine, peste noapte, o opțiune secundară.

Aceste fluctuații de politică publică nu sunt doar expresia alternanței democratice, care este firească, ci consecința lipsei de încredere între actorii politici și instituționali. Fiecare nouă majoritate politică pornește de la premisa că ceea ce a fost construit anterior este fie greșit, fie suspect. În loc să existe o acumulare incrementală, apare tentația de a redesena arhitectura de la zero. Într-un domeniu precum energia, unde proiectele sunt complexe și interdependente, această abordare generează întârzieri, costuri suplimentare și, uneori, blocaje structurale.

Pentru investitori, volatilitatea normativă se traduce în riscul de reglementare. Costul capitalului crește, iar proiectele sunt evaluate nu doar prin prisma viabilității tehnice sau economice, ci și prin probabilitatea

modificării cadrului legislativ înainte de recuperarea investiției. În consecință, unele inițiative sunt amânate, altele sunt redimensionate, iar cele mai prudente se mută în jurisdicții percepute ca fiind mai stabile. Așa se explică de ce România nu reușește, de exemplu, să devină o destinație credibilă pentru giga factories. România plătește indirect prețul neîncrederii prin investiții mai puține, prin competiție redusă și prin presiune asupra prețurilor la consumatorul final.

Lipsa de predictibilitate afectează și administrația publică. Dacă funcționarii și experții știu că o strategie elaborată cu efort și rigoare poate fi abandonată integral la următoarea schimbare politică, motivația de a construi politici pe termen lung scade. Sunt preferate soluții rapide, cu impact imediat, care pot fi comunicate ușor, în detrimentul reformelor structurale, mai puțin vizibile, dar esențiale pentru sănătatea sistemului. În timp, memoria instituțională se fragilizează, iar ciclul de învățare este întrerupt.

Un alt efect major al deficitului de încredere se manifestă în plan european. Politica energetică este astăzi profund integrată în arhitectura decizională a Uniunii. Obiectivele climatice, reforma piețelor, taxonomia investițiilor sau regulile privind ajutoarele de stat sunt rezultatul unor negocieri complexe, în care capacitatea de influență depinde de coerența și credibilitatea poziției naționale. Atunci când actorii relevanți de pe plan intern – guvern, parlament, autorități de reglementare, industrie, organizații profesionale – transmit mesaje divergente sau se contestă public, partenerii externi percep această fragmentare ca pe o vulnerabilitate.

În absența unui minim consens intern, mandatul de negociere devine neclar. Pozițiile pot fi ajustate sau retractate sub presiune politică internă, ceea ce reduce încrederea interlocutorilor în angajamentele asumate. În negocierile europene, credibilitatea este un atu strategic. Statele care reușesc să articuleze o linie coerentă și stabilă au o capacitate mai mare de a construi alianțe și de a influența rezultatul final. Cele care își expun public disensiunile majore riscă să fie percepute drept parteneri imprevizibili și să fie ocolite în momentele decisive.

Fragmentarea internă are și un efect subtil asupra capacității de anticipare. Într-un mediu european

VICTOR GRIGORESCU.

în continuă transformare, este esențial ca statele să-și definească din timp interesele și să investească în construcția de coaliții. Dacă energia dezbaterii interne este consumată în dispute de legitimitate și în suspiciuni reciproce, rămâne mai puțin spațiu pentru reflecție strategică și pentru inițiativă. Se ajunge astfel într-o poziție predominant reactivă, în care adaptarea la deciziile altora devine regula.

Poate cel mai puțin vizibil, dar cel mai profund efect al lipsei de încredere este degradarea dezbaterii interne. Politicile publice de calitate se construiesc prin confruntarea argumentelor, prin evaluări de impact solide și prin participare reală a actorilor afectați. Consultările nu ar trebui să fie simple formalități, ci mecanisme prin care informația relevantă ajunge la decident, iar riscurile sunt identificate din timp. Dacă însă participanții pornesc de la premisa că procesul este pur decorativ sau că decizia este deja luată, implicarea lor devine minimă sau pur formală.

În același timp, decidentul devine defensiv, interpretând orice critică drept atac politic. Dialogul se transformă într-o succesiune de poziționări rigide, iar spațiul pentru ajustări raționale se restrânge. În locul unei dezbaterii tehnice, axate pe date și scenarii, apar narațiuni antagonice. Se discută mai mult despre intenții presupuse decât despre efecte măsurabile. Într-un asemenea climat, calitatea informației care fundamentează politica publică scade inevitabil.

Aceste tendințe sunt amplificate de contextul mai larg al polarizării societale. Trăim vremurile opiniilor categorice și delimitărilor identitare. În sectorul energetic, această polarizare se manifestă adesea prin opoziții simplificate: generare convențională sau cărbune versus regenerabile, intervenție a statului versus piață liberă, securitate energetică versus obiective climatice. Realitatea sistemului energetic este însă mult mai nuanțată. Aven nevoie de echilibru între sursele de generare, investiții în infrastructură, mecanisme de flexibilitate și gestionarea atentă a costurilor de tranziție.

Reducerea acestei complexități la sloganuri creează iluzia unor soluții simple pentru probleme structurale. Mai grav, transformă opțiunile tehnice în borne ideologice. O tehnologie sau o măsură ajunge să fie susținută sau respinsă nu pentru performanța sa obiectivă, ci pentru simbolistica asociată. Dacă o propunere corespunde unui set de convingeri, este acceptată; dacă nu, este respinsă a priori.

O asemenea abordare este contraproductivă într-un domeniu în care deciziile implică echilibre complexe. Orice opțiune are costuri și beneficii, riscuri și oportunități. A judeca după merit înseamnă a compara aceste dimensiuni în mod riguros, pe baza datelor disponibile, și a accepta că soluțiile sunt rareori croite dintr-o bucată sau definitive. Avem nevoie să evaluăm impactul asupra securității aprovizionării,

asupra competitivității economice, asupra consumatorilor vulnerabili și asupra obiectivelor climatice în mod integrat, nu fragmentat.

Reorientarea dezbaterii de la etichete la performanță presupune și o cultură a responsabilității. Politicile trebuie monitorizate și evaluate sistematic, iar ajustările să fie explicate transparent. Încrederea se consolidează atunci când decidentul își expune raționamentele, când recunoaște incertitudinile și când este dispus să corecteze cursul pe baza evidențelor. În același timp, actorii privați și societatea civilă trebuie să accepte că procesul decizional implică compromisuri și constrângeri reale.

Reconstrucția încrederii este un proces gradual. Ea presupune reguli clare și aplicate consecvent, instituții care funcționează previzibil și un dialog autentic între părți. Nu este vorba despre uniformitate de opinii, ci despre acceptarea unui cadru comun în care divergențele sunt gestionate constructiv. Într-un asemenea cadru, alternanța politică nu mai echivalează cu discontinuitate radicală, iar dezacordul nu mai este perceput ca amenințare existențială.

În energie, unde investițiile sunt masive, iar implicațiile sociale sunt profunde, această infrastructură a încrederii este la fel de importantă ca rețelele și capacitățile de producție. Fără ea, sistemul devine fragil, vulnerabil la șocuri și la schimbări bruște de direcție. Cu ea, chiar și deciziile dificile pot fi asumate și implementate cu un nivel rezonabil de stabilitate.

Într-o perioadă marcată de transformări accelerate și de presiuni multiple – economice, geopolitice, climatice – tentația simplificării și a poziționării la extreme este puternică. Opțiunea de a evalua politicile publice mai puțin prin prisma apartenenței doctrinare și mai mult prin prisma beneficiilor pe termen lung devine un element cheie. Încrederea nu elimină conflictul de idei, dar îl așază într-un cadru care permite progresul. Fără acest cadru, chiar și cele mai ambițioase planuri riscă să rămână exerciții teoretice, lipsite de impact durabil.

Victor Grigorescu este expert în politici energetice și politici economice europene, fost ministru al energiei în guvernul Dacian Cioloș în perioada noiembrie 2015 - ianuarie 2017.

ALLVIEW ENERGY
ANUNȚĂ FINALIZAREA
LUCRĂRILOR LA
CENTRALA SOLARĂ DE
46 MWP DE LA ȚÂNDĂREI.

CENTRALA ELECTRICĂ
FOTOVOLTAICĂ
Țândărei

46 MWp
implementare Full EPC

„Surpriza” recesiunii tehnice: riscuri și priorități în 2026

COSMIN MARINESCU

*Viceguvernator al
Băncii Naționale a României*

În ultimele zile am asistat la dispute intense pe tema „recesiunii tehnice”, context în care au fost vehiculate și diverse responsabilități cauzale. Astfel, rămâne de clarificat cât de grav este că se cheamă „recesiune” și cât de acută este natura sa „tehnică”. Iar preocuparea este de a înțelege, totodată, și când a început declinul economic actual.

↑ ANGAJAT AL LEONI ROMÂNIA. FURNIZORUL DE CABLURI PENTRU INDUSTRIA AUTO ÎNCEPE ÎN MARTIE 2026 CONCEDIERILE COLECTIVE LA FABRICA DIN ARAD; ©LEONI ROMÂNIA.

LA MANUAL, RECESIUNEA TEHNICĂ ESTE definită prin două trimestre consecutive de scădere economică, măsurată prin dinamica PIB față de trimestrul anterior. Ca atare, rezultatele PIB din trimestrele III și IV ale anului 2025, anume -0,1%, respectiv -1,9%, reflectă încadrarea economiei României în cazul „clasic” al recesiunii tehnice.

Semnificativă este, în această privință, diferența dintre înlanțuirea a două trimestre cu dinamică negativă și recesiunea economică de ansamblu, ca manifestare profundă și durabilă în dinamica anuală a economiilor naționale. Cu toate acestea, există și unele opinii că recesiunea tehnică este, de fapt, anticamera regulată a recesiunii economice. Însă numeroase evidențe empirice invalidează asemenea supoziții corelative.

Cazul României nu este unul singular în spațiul economic al Uniunii Europene. Zece alte state membre (Danemarca, Germania, Estonia, Letonia, Luxemburg, Olanda, Austria, Ungaria și, mai recent, Finlanda și Irlanda) au traversat episoade de recesiune tehnică în ultimii trei ani. Dintre aceste state, doar Germania, Austria și Estonia au înregistrat recesiuni economice de profunzime, cu doi ani consecutivi de contracție a PIB real, în principal pe fondul șocurilor crizei energetice izbucnite odată cu războiul din Ucraina.

Recesiunea tehnică nu trebuia să fie o surpriză

BNR sublinia încă de acum un an încetinirea accentuată a cererii interne și reducerea ritmului de creștere economică sub potențial, ca urmare a schimbării conduitei politicii fiscale și de venituri, pentru redresarea poziției fiscal-bugetare. Perspectiva recesiunii tehnice a fost inclusă în scenariile de prognoză încă de la sfârșitul anului trecut.

Aceste evoluții au survenit după un an 2024 cu performanțe economice modeste, date fiind cererea externă redusă și condițiile climatice care au afectat contribuția sectorului agricol la PIB. Măsurile bugetare puternic expansioniste din anul 2024, deși au susținut consumul intern, au avut ca efect înrăutățirea deficitului extern, excesul de cerere fiind acoperit

-1,9%

PIB-UL ROMÂNIEI SCADE CU 1,9% ÎN ULTIMUL TRIMESTRU AL ANULUI 2025.

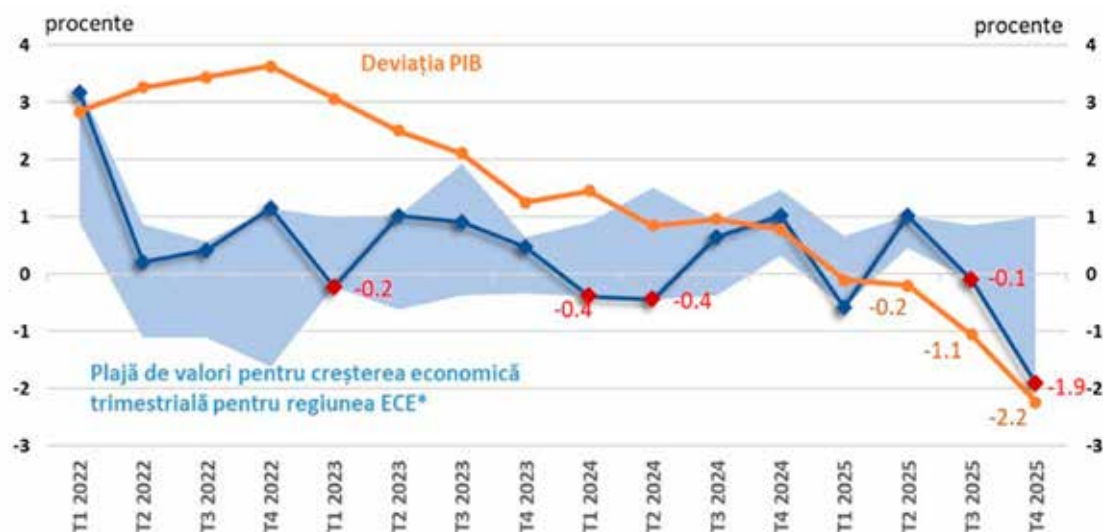
-0,1%

PIB-UL ROMÂNIEI SCADE CU 0,1% ÎN TRIMESTRUL III AL ANULUI 2025.

+1%

PIB-UL POLONIEI CREȘTE CU 1% ÎN ULTIMUL TRIMESTRU AL ANULUI 2025.

CREȘTERE ECONOMICĂ TRIMESTRIALĂ ȘI POZIȚIA CICLICĂ PENTRU ROMÂNIA

*EUROPA CENTRALĂ ȘI DE EST (BULGARIA, CEHIA, POLONIA, UNGARIA, ROMÂNIA)

SURSA: EUROSTAT, INS, COMISIA EUROPEANĂ, EVALUĂRI BNR (RAPORTUL ASUPRA INFLAȚIEI FEBRUARIE 2025)

în mare măsură din importuri.

Derapajul deficitului bugetar și deteriorarea balanței externe au urgentat necesitatea consolidării finanțelor publice. Măsurile de ajustare bugetară au devenit imperative pentru a asigura stabilitatea macroeconomică și a atenua vulnerabilitățile economiei la șocuri externe, într-un context în care România se confruntă cu creșterea severă a necesarului de finanțare în privința datoriei publice.

Estimările PIB au fost revizuite începând cu luna decembrie 2025, cu valori negative prognozate pentru trimestrul IV, al cărui declin economic (-1,9%) față de trimestrul III s-a dovedit mult mai sever decât și cele mai exigente estimări. Semnificativ este faptul că majoritatea indicatorilor corelați cu evoluția PIB, precum volumul cifrelor de afaceri din comerț, producția industrială sau salariul real, erau deja poziționați pe o tendință de restrângere a activității economice.

În 2025, România a continuat panta descendentă a ciclului economic

Anul 2025 a însemnat o accentuare a fazei descendente a ciclului economic, într-un context european marcat, în general, de evoluții economice modeste. Pentru ultimul trimestru al anului trecut, creșterea la nivelul UE a fost estimată la doar 0,3%, cu un spectru relativ larg între statele membre, de la

-1,9% pentru România, urmată de -0,6% în Irlanda, și până la 1,7% în Lituania. De asemenea, unele țări din regiune, precum Ungaria și Cehia, au consemnat valori modeste de creștere economică, de sub 0,5%, însă Polonia a crescut cu 1%, conform datelor semnal.

Ciclul economic indică alternanța perioadelor ascendente, de expansiune a activității economice peste potențialul sustenabil al economiei, cu perioadele descendente, de stagnare sau contracție economică. În acestea din urmă, gospodăriile își calibrează mai atent cheltuielile, date fiind constrângerile veniturilor reale, gradul de incertitudine și așteptările mai rezervate privind situația financiară. Firmele devin mai selective privind proiectele de investiții și adoptă un control mai strict al cheltuielilor. Crearea de noi locuri de muncă se reduce, la fel și gradul de utilizare a capacităților de producție.

Un indicator cheie pentru evaluarea poziției ciclice a unei economii este deviația PIB (*output-gap*). Datele privind creșterea trimestrială și poziția ciclică a României arată că deviația PIB s-a situat pe traiectorie descendentă încă din 2024. Deficitul de cerere s-a adâncit apoi pe tot parcursul lui 2025. Aceste evoluții reflectă restrângerea consumului populației, cu precădere în a doua parte a anului 2025, ca răspuns firesc la măsurile de ajustare.

↓ COSMIN MARINESCU.

fiscal-bugetară, dar și la caracterul încă restrictiv al condițiilor financiare.

Evoluțiile din piața muncii au contribuit la revizuirea negativă a așteptărilor privind perspectivele economice, situația financiară și stabilitatea locului de muncă. Astfel de anticipări au favorizat comportamente de precauție în consum și economisire. Rata șomajului se apropie de maximum ultimilor ani, iar numărul locurilor vacante se reduce către un nivel comparabil cu perioada ajustărilor ciclice aferente anilor 2010–2012.

Deși creșterea economică a fost modestă încă de la începutul lui 2025, acest an poate fi considerat important în privința tranziției necesare a surselor de creștere economică. *Schimbarea sustenabilă a modelului de creștere înseamnă trecerea de la o dinamică bazată preponderent pe consum către o creștere economică bazată pe investiții*, așa cum reiese și din graficul de mai sus. Dinamici favorabile au fost consemnate atât în cazul investițiilor în utilaje și mijloace de transport, cât și pentru construcțiile noi.

Aceste evoluții au fost susținute și de creditele bancare acordate companiilor pentru finanțarea echipamentelor, credite a căror pondere a depășit 30% la final de 2025, de la circa 27% în decembrie 2024. Este relevant că investițiile bazate pe implementarea proiectelor din fonduri europene susțin creșterea economică pe termen lung, prin competitivitate și efecte de angrenare a investițiilor private (*crowding-in*).

Declinul economiei a devenit vizibil începând cu 2024

Încetinirea creșterii economice s-a accentuat vizibil în anul 2024, atunci când România a consemnat, după recenta recalculare a seriilor statistice, două trimestre consecutive de scădere, cu 0,4%, a activității economice. Această recalculare statistică ar indica acum, într-un registru *ex-post*, tot o recesiune tehnică. De altfel, performanța modestă (+0,9%) a anului 2024 reflectă manifestarea fazei descendente a ciclului economic.

Declinul economic, atât

trimestrial cât și anual, a avut loc în pofida unui stimul fiscal fără precedent în perioada post-pandemie. Este semnificativ deficitul bugetar record, de 9,3% din PIB în termeni ESA, în condițiile în care creșterea discreționară a deficitului a fost orientată preponderent către consum. *Acest efort bugetar fără precedent a fost, însă, și fără randament în planul creșterii economice*, rezultatul fiind acumularea unor dezechilibre macroeconomice împovărătoare („deficitele gemene”).

Creșterile bugetare abundente din 2024 au alimentat atât consumul populației, cât și pe cel al administrației, ambele sporind cu ritmuri anuale consistente, de circa 5%.

Însă, deși consumul a contribuit cu 3,2 puncte procentuale la dinamica PIB, efectul net asupra creșterii economice a fost unul limitat. Avansul cererii interne s-a transpus în expansiunea importurilor, iar rezultatul a fost ritmul modest de creștere economică, de 0,9%. De fapt, *creșterea consumului în România a susținut creșterea*

+0,9%

PIB-UL ROMÂNIEI
ARE O PERFORMANȚĂ
MODESTĂ ÎN 2024 CU O
VALOARE DE +0,9%.

-3%

VOLUMUL PRODUCȚIEI
INDUSTRIALE A SCĂZUT
ÎN 2023 CU 3%.

-1,6%

VOLUMUL PRODUCȚIEI
INDUSTRIALE A SCĂZUT
ÎN 2024 CU 1,6%.

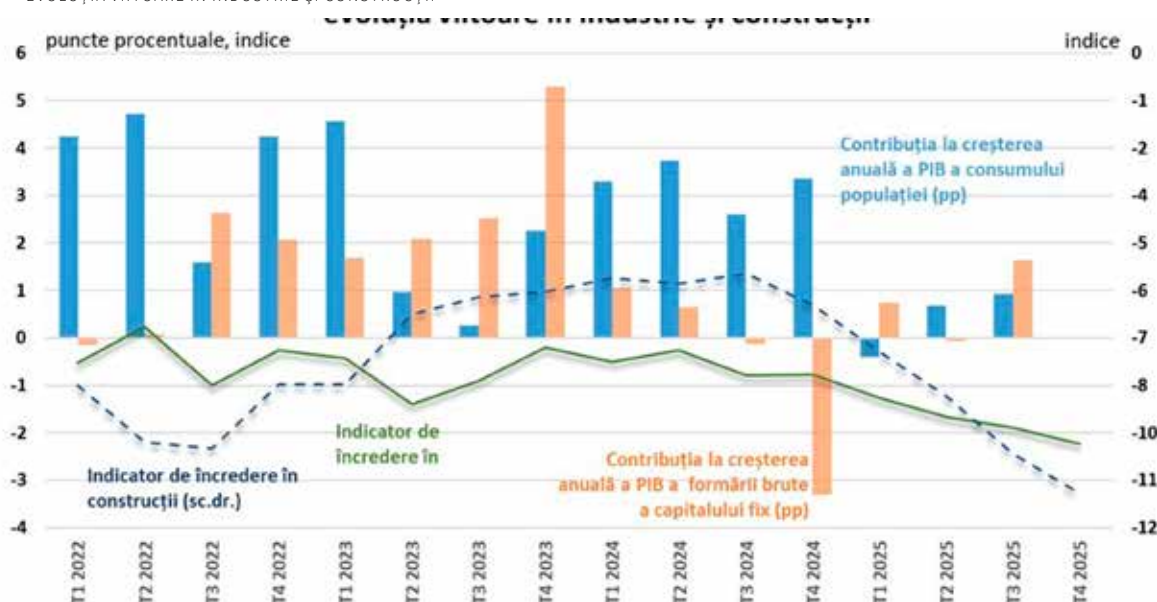
-0,9%

VOLUMUL PRODUCȚIEI
INDUSTRIALE
A CUNOSCUȚ UN DECLIN
DE -0,9% ÎN 2025.

-0,6%

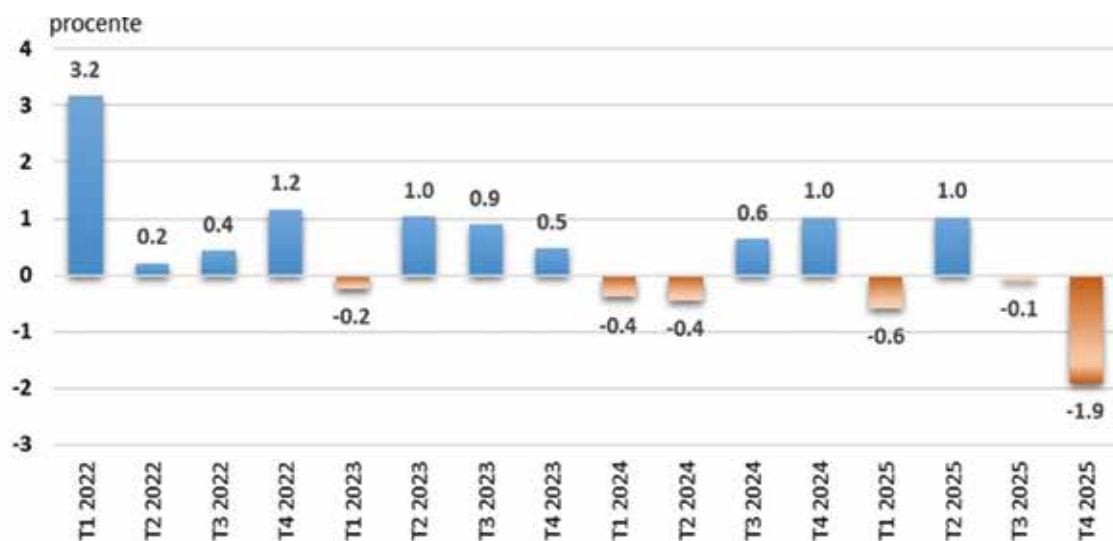
CONSUMUL A CUNOSCUȚ
UN DECLIN DE 0,6% ÎNCĂ
DIN PRIMUL TRIMESTRU
AL ANULUI 2025.

CONTRIBUȚII LA CREȘTEREA ECONOMICĂ ȘI AȘTEPTĂRI PRIVIND
EVOLUȚIA VIITOARE ÎN INDUSTRIE ȘI CONSTRUCȚII

SURSA: EUROSTAT, INS, COMISIA EUROPEANĂ, EVALUĂRI BNR

RATĂ DE CREȘTERE TRIMESTRIALĂ A PIB

SURSA: INS

producției în alte țări, de unde românii au importat puternic bunuri și servicii de consum.

De aceea producția internă trebuie să reprezinte o prioritate cheie pentru România. De exemplu, volumul producției industriale a cunoscut reduceri succesive în anii 2023 și 2024 (-3% și, respectiv, -1,6%), iar această tendință a continuat și în 2025, declinul fiind de -0,9%. Pierderile de competitivitate și majorarea costurilor din oferta internă au accentuat contracția producției și au întârziat revenirea activității industriale. Totuși, trimestrul III al anului trecut a arătat rezultate relativ promițătoare în industrie.

În 2025, în contextul ajustărilor bugetare inerente, declinul economiei a continuat să se adâncească, în special la nivelul consumului. Astfel, consumul a suferit o contracție încă din primul trimestru, chiar înainte de adoptarea pachetelor de măsuri de ajustare bugetară. Consumul este factorul a cărui contracție se resimte direct și rapid în ritmul creșterii economice, de aici și impactul negativ asupra creșterii în trimestrul I (-0,6%).

Prioritatea consolidării finanțelor publice

Orice ajustare bugetară de anvergură înseamnă costuri în planul creșterii economice. Într-un an cu ajustări importante în planul finanțelor publice, așa cum a fost

anul 2025, era de așteptat ca ritmul creșterii economice să încetinească.

Totuși, economia a crescut în 2025 cu un ritm deloc de neglijat, dată fiind amplexarea măsurilor de consolidare fiscală aplicate. Creșterea economică de 0,6% nu este foarte departe de cea aferentă anului 2024, atunci când economia a crescut cu 0,9%, în ciuda unei expansiunii bugetare care părea să reînvie iluziile de tip „wage-led growth”.

Economia rămâne în zona performanțelor modeste, însă este notabil faptul că această

creștere economică a fost susținută preponderent de investiții și factori structurali.

În acest context, putem remarca diverse opinii care deplâng recesiunea tehnică și ajung să pună sub semnul întrebării chiar necesitatea ajustării bugetare, un scenariu extrem, imposibil de imaginat. *Chiar fără măsurile de ajustare, economia României nu ar fi dăruit în 2025, ca altădată, așa cum nu a dăruit nici în 2024!*

Însă nu există alternativă la necesitatea consolidării fiscale. ➔

„
Chiar fără măsurile de ajustare,
economia României nu ar fi
dăruit în 2025, ca altădată, așa
cum nu a dăruit nici în 2024.
”

Consecința ar fi un *rating* de țară cu implicații drastice, incalculabile, asupra stabilității economice și financiare.

De aceea, primul pas al unei debateri oneste este de a înțelege imperativul României privind consolidarea finanțelor publice. *Nicio economie nu poate crește sănătos pe seama deficitelor bugetare severe, care maschează performanțele și amână costurile.* Iar creșterea datoriei publice ajunge să coste scump și impune corecții dureroase.

Trebuie să continuăm consolidarea finanțelor publice, însă în mod echilibrat, asigurând pe cât posibil o anumită coeziune socială, cât și consensul politic necesar în astfel de vremuri fragile, dominate de multiple provocări externe, economice și de securitate.

În același timp, deosebit de importantă este susținerea factorilor creșterii economice, astfel încât economia să revină în teritoriul pozitiv. Eforturile de ajustare vor fi cu atât mai sustenabile pe măsură ce economia își va accelera ritmul anual de creștere. Altfel, în absența unei creșteri economice mai consistente, deficitul public rămâne o povară.

În registrul creșterii economice poate fi citit, într-o anumită măsură, și parcursul cumva acomodativ al politicii monetare, de tip „*wait-and-see*”, care a menținut rata dobânzii de referință pe întreg anul 2025, în contextul reactivării inflației, însă pe canale fiscal-administrative. „Reglajul fin” a vizat acel caracter restrictiv al condițiilor monetare care să concilieze optimal obiectivul dezinflației, dar și protejarea creșterii economice.

Politica fiscală nu își poate permite prea curând „reglaje” de acomodare mai serioase. *Măsurile de până acum asigură revenirea pe calea corectă a consolidării bugetare, dar este important să fie dublate de reforme structurale și politici axate pe competitivitate.*

În 2026, eforturile de susținere a mediului antreprenorial și de atragere a investițiilor majore în economie necesită adaptare la contextul vulnerabil, dar și dozaj prudent.

Există riscuri inerente ca dinamica negativă să se prelungească dincolo de cele două trimestre de „recesiune tehnică”. Tocmai de aceea, stabilitatea politică a guvernării și încrederea mediului

investițional sunt priorități cheie pentru redresarea economică.

Bugetul pentru 2026, deși întârziat, este un test de maturitate economică. Reformele și ajustările gestionate echilibrat și responsabil vor consolida încrederea investitorilor și a piețelor financiare, iar economia va putea reveni pe baze mai sănătoase.

Prin accesarea fondurilor europene, în special prin PNRR, România implementează cel mai important program de reforme asumat de după aderarea la Uniunea Europeană.

2026 trebuie să fie anul fondurilor europene pentru dezvoltarea României!

Cosmin Marinescu, economist român, este viceguvernator al Băncii Naționale a României.

📌 CORDEN BIOCHEM A PRELUAT ANUL TRECUT FABRICA ABANDONATĂ DE BIOETANOL A CLARIANT DIN PODARI, JUDEȚUL DOLJ ȘI ANUNȚĂ PORNIREA PRODUCȚIEI ÎN URMĂTOARELE LUNI; ©CORDEN BIOCHEM.

FINANCIAL INTELLIGENCE

ȘTII ÎNAINTEA TUTUROR

**PESTE 90.000
DE ARTICOLE
PUBLICATE**

**80 DE
CONFERINȚE
PE TEME
ECONOMICE**

**PREMII
OBTINUTE**

PROIECTE SPECIALE:

**EDUCAȚIE FINANCIARĂ
INVESTIȚII
EDUCAȚIE ANTREPRENORIALĂ
EDUCAȚIE DIGITALĂ
WORKSHOP-URI DE BUSINESS**

7 ANI DE FINANCIAL INTELLIGENCE!

MULȚUMIM TUTUROR CITITORILOR ȘI COLABORATORILOR NOȘTRI! CONTINUĂM ÎMPREUNĂ!

+40762 226 323 / office@financialintelligence.ro / www.financialintelligence.ro

BEYOND ADVERTISING

Suntem partenerul de încredere al brandurilor și instituțiilor care urmăresc să fie corect înțelese și să rămână relevante într-un context media fragmentat, complex și competitiv.

Printr-o abordare centrată pe strategie și conținut premium, oferim atât clienților noștri, cât și audiențelor, o perspectivă completă, 360°. Pentru că înțelegerea și perspectiva definesc realitatea.

em360group.ro

IDEAS

concept

strategy

creativity

teamwork

media

brands

STRATEGIE
COMUNICARE
MANAGEMENT
REPUTAȚIONAL
AFACERI PUBLICE
RELAȚII MEDIA

2026

Anul recalibrării pieței energetice din România

DUMITRU CHISĂLIȚĂ

Președinte Asociația Energia Inteligentă

Ani la rândul am vorbit despre tranziția energetică în termeni aproape romantici: soare, vânt, independență, facturi mai mici, investiții, modernizare. O poveste cu final fericit, în care tehnologia rezolvă tot și politica doar taie panglici. Doar că tranziția nu mai arată ca un proiect de viitor. Arată ca un test de stres în timp real. Și, în mod inevitabil, începe să producă o listă clară de câștigători și de perdanți.

ADEVĂRUL INCONFORTABIL ESTE CĂ PIAȚA energetică nu se mai comportă ca o piață „normală”. Nu mai are logica liniară pe care o înțelegem cu toții: investești, conectezi, produci, vinzi, câștigi. În 2026, energia nu mai este doar o marfă, ci un joc de sincronizare, infrastructură și nervi tari. Când rețeaua nu poate absorbi ce produci, energia devine surplus. Când surplusul apare simultan la toată lumea, prețul nu scade. Se prăbușește. Uneori până la zero. Uneori sub zero, într-o ironie pe care nimeni n-ar fi crezut-o posibilă acum câțiva ani – ajungi să plătești ca să scapi de energie.

România nu e singură în această poveste. Europa Centrală se mișcă rapid, împinsă de regenerabile și într-un context geopolitic care a accelerat tot ce era deja inevitabil. Diferența este că România face tranziția cu o rețea subdimensionată, cu instituții obosite și cu o legislație care se schimbă în ritmul unei crize permanente. Nu e doar tranziție energetică. Este tranziție într-un teren instabil, unde orice pas greșit devine cost.

Iar primul lucru care devine evident este că această piață nu iubește pe toată lumea la fel.

Marii investitori, cei cu bani serioși și răbdare lungă, vor continua să vină. De ce? Pentru că exact într-un climat imprevizibil se fac uneori cele mai bune afaceri. Da, România le dă motiv de îngrijorare, reglementări schimbate din mers, proiecte care așteaptă luni sau ani la conectare, riscul de a construi astăzi cu reguli care poate mâine se rescruie. Dar acești investitori au ceea ce piața cere acum, capital suficient ca să înghită întârzieri, echipe tehnice care pot optimiza, și acces la finanțare europeană pe care alții doar privesc de la distanță.

Mai mult, ei nu mai joacă la

categoria „punem panouri și vedem ce se întâmplă”. Ei joacă la categoria flexibilitate, baterii, agregare, optimizare multitehnologică, contracte inteligente, infrastructură. În 2026, acestea nu sunt accesorii. Este diferența dintre profit și eșec. Iar într-o piață care va produce inevitabil proiecte în dificultate, marii investitori vor fi cei care cumpără ieftin ce alții nu mai pot susține.

În paralel, investitorii mici și medii vor descoperi ce înseamnă, de fapt, cuvântul „volatilitate”. Pentru ei, prețurile spot nu mai sunt un grafic cu variații suportabile, ci o amenințare repetată. Nu ai contracte bilaterale? Atunci ești expus. Nu ai stocare? Atunci ești vulnerabil. Nu ai capital să rezisti unui an slab? Atunci nu ești investitor, ești doar un participant temporar la piață.

Aceștia sunt cei care vor simți

SE INAUGUREAZĂ
UN NOU PARC SOLAR
LA CĂLUGĂRENI,
JUDEȚUL GIURGIU,
©PPC ROMÂNIA.

primii că „energia verde” nu garantează automat venituri. În orele de zi, când soarele produce pentru toată lumea, valoarea energiei se evaporă. Și aici apare una dintre cele mai mari confuzii ale tranziției: faptul că tehnologia este disponibilă nu înseamnă că economia proiectului rămâne valabilă. O piață cu regenerabile masive nu te răsplătește pentru că produci. Te răsplătește dacă produci când trebuie, cum trebuie, și dacă poți controla livrarea.

Dacă investitorii mici sunt primii loviți, consumatorii sunt cei care vor plăti nota de plată în timp.

Pentru gospodării, anii de plafonări și protecții au creat iluzia că statul poate controla energia la nesfârșit. Dar 2026 va arăta probabil contrariul, că protecția politică e temporară, iar mecanismele pieței rămân acolo, așteptând

➤ INAUGURAREA UNEI INSTALAȚII DE STOCARE A ENERGIEI ÎN BATERII CU O PUTERE DE 200 MW ȘI O CAPACITATE DE STOCARE DE 400 MWH LA FLOREȘTI, JUDEȚUL CLUJ, ©NOVA POWER&GAS.

să revină în forță. Liberalizarea nepregătită, concurența redusă în retail, infrastructura fragilă – toate pot transforma factura la energie într-un șoc periodic. Nu neapărat constant, dar suficient de imprevizibil încât să devină apăsător.

Prosumatorii casnici, cei care au investit în panouri, vor continua să fie priviți ca simbolul unei tranziții democratice, omul care nu mai depinde de nimeni. Doar că și aici avantajul începe să se topească. Într-o rețea saturată, prosumatorul nu mai este doar un mic producător, ci uneori un inconvenient tehnic. Compensațiile pot scădea, energia de la prânz valorează mai puțin, iar rețeaua locală poate deveni un blocaj. Autonomia nu dispare, dar devine mai greu de obținut fără baterii și fără o strategie mai sofisticată decât simplul „am instalat panouri”.

Iar dacă gospodăriile vor simți presiunea, IMM-urile vor simți lovitura directă.

În România, IMM-ul este coloana vertebrală invocată în discursuri și ignorată în politici structurale. Iar energia devine un test nedrept pentru această categorie, suficient de mare cât să consume mult, suficient de mic cât să nu aibă putere de negociere. Într-o piață volatilă, costurile nu se mai modifică lent și previzibil, ele se schimbă brusc, cresc sau scad. Devin greu de planificat. Iar într-o economie în care marjele sunt deja fragile, energia nu mai este un cost operațional. Devine un risc existențial.

➤ INSTALAREA DE PANOURI SOLARE.

În același timp, marile industrii – metalurgie, ciment, petrochimie – se află într-un paradox. Sunt cele mai vulnerabile la costuri mari, dar sunt și cele mai capabile să se protejeze. Cine reușește să securizeze PPA-uri pe termen lung, cine investește în producție proprie și în soluții „behind-the-meter” poate transforma instabilitatea într-un avantaj. Cine nu o face rămâne prins într-un model în care competitivitatea scade și relocarea devine o opțiune reală.

Aici se rupe economia în două, între cei care își construiesc autonomie energetică și cei care rămân la mâna pieței.

Iar undeva, în spatele scenei, furnizorii și traderii își regândesc rolul. Furnizarea tradițională, simplă, devine tot mai puțin profitabilă și tot mai riscantă. În schimb, zona de trading avansat, agregare și optimizare explodează. Profitul nu mai stă în a vinde energie. Stă în a ști când să o vinzi, cum să o muți, cum să o acoperi, cum să o gestionezi. Energia devine o problemă de inteligență comercială, nu doar de volum.

Toate aceste linii se întâlnesc într-o concluzie greu de evitat, 2026 nu va fi anul în care tranziția energetică se așază confortabil. Va fi anul în care tranziția își arată costurile reale și își selectează câștigătorii.

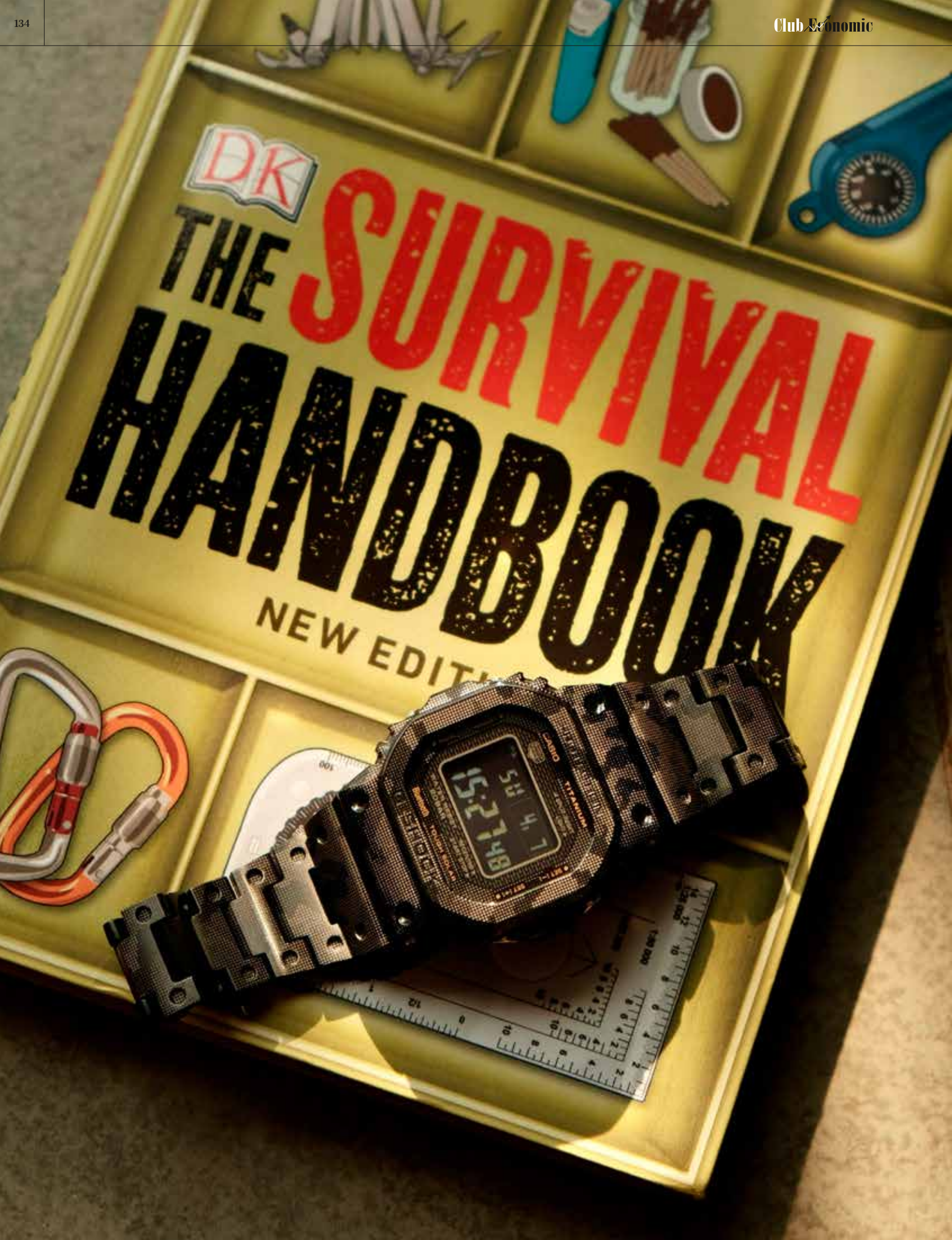
Câștigătorii nu vor fi cei care au construit cel mai mult, ci cei care au construit cel mai inteligent. Nu cei care au produs, ci cei care au știut să stocheze, să optimizeze, să contracteze, să se conecteze și să reziste. Perdanții nu vor fi neapărat cei lipsiți de viziune, ci cei fără capital, fără flexibilitate și fără protecție într-o piață care nu mai iartă improvizarea.

În 2026, energia nu mai răsplătește prezența. Răsplătește sofisticarea.

Și poate că aceasta este lecția cea mai importantă, chiar dacă e dură, tranziția energetică nu este un cadou universal. Este o competiție. Iar România, dacă nu își repară infrastructura, instituțiile și predictibilitatea, riscă să rămână o piață în care câștigă doar cei suficient de mari încât să nu fie afectați de instabilitate.

Restul vor plăti. La propriu. În facturi, în falimente, în oportunități ratate.

Dumitru Chisăliță, expert tehnic și consultant în domeniul petrolului și gazelor naturale, este președintele Asociației Energia Inteligentă.

Când au devenit asigurările o chestiune de supraviețuire financiară?

ALEXANDRU CIUNCAN

Președinte și director general UNSAR

Industria asigurărilor, dar și lumea în care trăim se află într-un moment definitoriu. Este din ce în ce mai clar că trăim într-o lume marcată de incertitudine, și nu doar de una teoretică, ci de riscuri care ajung direct în bugetele familiilor și în bilanțurile companiilor. Iar rolul asigurărilor este cu atât mai mare în vremuri de incertitudine.

ÎNCEPUTUL ACESTUI AN A FOST marcat de bine cunoscuta Reuniune Anuală a Forumului Economic Mondial de la Davos. Printre multe alte teme, s-a vorbit și despre faptul că trăim într-o nouă lume și s-a insistat pe conceptul de risc și asupra nevoii de cooperare. Fără o legătură aparentă, la doar câteva săptămâni, Conferința Aniversară a EIOPA – Autoritatea Europeană de Supraveghere în Asigurări și Pensii Ocupaționale – a fost cadrul unei discuții interesante despre lumea nouă în care trăim și despre cum riscurile capătă o cu totul nouă valență. „Asigurările nu sunt un lux, ci un instrument de supraviețuire financiară” – a fost una dintre concluziile unui panel de discuție. Într-un alt plan, și mai recent, un înalt oficial al Guvernului României vorbea la un eveniment dedicat piețelor financiare despre „Rolul statului în sprijinirea reducerii riscurilor”.

Ce leagă cele trei momente? Conceptul de risc. Practic, fără nicio legătură aparentă între ele, cele trei planuri converg și transmit același mesaj: trăim într-o lume nouă, riscurile sunt mai dinamice și prezente decât oricând, iar rolul asigurărilor crește odată cu el.

Ca industrie, asigurările depind, firește, de evoluțiile economiei. Chiar dacă în decembrie 2025 cifrele arată o contracție în zona de consum (comerț cu amănuntul), din fericire, România are în 2026 avantajul unor investiții importante. Se vorbește despre un an de vârf al fondurilor europene, cu peste 10 mld. EUR din PNRR, plus alte fonduri europene și investiții străine de care trebuie să știm să profităm – căci vorbim despre un motor important de creștere. Așadar, aceste fonduri pot fi resimțite într-un apetit mai mare pentru formele de asigurări specifice construcțiilor, protecției bunurilor și/sau echipamentelor, garanții, credit comercial și nu în ultimul rând a răspunderilor față de terți / față de partenerii de afaceri.

Mai mult, datele arată că anul 2026 ar trebui să arate „ceva mai bine” decât 2025, chiar dacă avansul PIB va fi doar între 1% și 1,5%, în timp ce economia României se străduiește să facă tranziția de la consum spre investiții.

Întorcându-ne la industria de asigurări – oportunitățile se văd și la nivelul Europei Centrale și de Est (ECE).

Din ce în ce mai mulți analiști spun că regiunea nu mai este „o poveste periferică, ci devine o parte tot mai centrală a peisajului financiar european”, așa cum reiese dintr-un recent raport semnat Forvis Mazars.

Deși gradul de penetrare al asigurărilor în ECE este de 2,2% din PIB, comparativ cu 6–9,5% din Europa de Vest, acest decalaj este văzut acum mai degrabă ca un potențial semnificativ nevalorificat decât ca o slăbiciune structurală. Convergența economică continuă a regiunii cu Europa de Vest, dublată de creșterea veniturilor și de maturizarea comportamentului consumatorilor, poziționează aceste piețe pentru o creștere accelerată. Oportunitățile-cheie pentru dezvoltare includ creșterea gradului de conștientizare în rândul consumatorilor, diversificarea ofertelor de produse și consolidarea culturii asigurărilor – toate obiective realizabile, având în vedere baza operațională solidă deja existentă.

Concret – combinația dintre ratele reduse de penetrare, creșterea nivelului de trai, reglementarea în evoluție și adoptarea noilor tehnologii creează oportunități de extindere, în special în segmente insuficient asigurate precum sănătatea, proprietățile și protecția prin asigurări de viață. Asigurările generează în România 1,35% din PIB, în timp ce Cehia conduce regiunea cu un grad de penetrare de 2,7%, urmată de Polonia și Croația cu câte 2,2%, Ungaria cu 2,2% și Slovacia cu 1,5%. Spre comparație, marile economii ale UE arată rate ridicate de penetrare: Franța 8,8%, Germania 5,7%, Belgia 5,1%. Din nou – potențial important.

Așadar, nu numai că ECE nu mai este periferia pieței europene de asigurări, ci devine zona ei de creștere. Din poziția României, sunt, așadar, mai importante abilitatea noastră de a privi strategic, pe 5-10 ani și modul în care valorificăm acest spațiu de dezvoltare decât o simplă analiză a acestor date.

Da, diferențele cu privire la gradul de penetrare a asigurărilor la nivel național în comparație cu mediile europene încă sunt foarte mari, dar tocmai de aici reies multiple oportunități.

Afirmăm aceasta pentru că, într-adevăr, cifrele EIOPA arată că 62% dintre europeni spun că dețin o asigurare de locuință, în timp

EXPLOZIE LA UN BLOC DIN CARTIERUL RAHOVA, BUCUREȘTI,
©FACEBOOK.

1,35%

ASIGURĂRILE GENEREAZĂ
ÎN ROMÂNIA 1,35% DIN PIB.

2,7%

ASIGURĂRILE GENEREAZĂ
ÎN CEHIA 2,7% DIN PIB.

62%

DINTRE EUROPENI SPUN CĂ DEȚIN
O ASIGURARE DE LOCUINȚĂ.

24%

DINTRE ROMÂNI SPUN CĂ DEȚIN
O ASIGURARE DE LOCUINȚĂ.

57%

DINTRE EUROPENI SPUN
CĂ AU O ASIGURARE
FACULTATIVĂ DE TIP CASCO.

10%

DINTRE ROMÂNI SPUN
CĂ AU O ASIGURARE
FACULTATIVĂ DE TIP CASCO.

18%

ESTE MEDIA EUROPEANĂ ÎN
CEEA CE PRIVEȘTE ASIGURĂRILE
DE VIAȚĂ CU COMPONENTĂ DE
ECONOMISIRE SAU DE INVESTIȚIE.

10%

ESTE MEDIA ROMÂNIEI ÎN
CEEA CE PRIVEȘTE ASIGURĂRILE
DE VIAȚĂ CU COMPONENTĂ DE
ECONOMISIRE SAU DE INVESTIȚIE.

Toate aceste cifre ne arată spațiul important de dezvoltare pe care îl avem, mai ales că industria asigurărilor are o dinamică superioară PIB-ului.

ce în România, doar 24% dintre locuințe sunt protejate financiar prin intermediul unei asigurări obligatorii PAD, și doar circa 18% beneficiază de protecția completă oferită de o poliță facultativă.

Mergând mai departe, 57% dintre europeni spun că au o asigurare facultativă de tip CASCO, în timp ce la noi, vorbim de puțin peste 10% vehicule asigurate. Sigur, este la fel de adevărat că avem un parc auto îmbătrânit, mai greu de asigurat.

Nu mai vorbim de asigurările de viață cu componentă de economisire sau de investiție, unde media europeană este de 18% față de 10-11% în România. Desigur, lucrurile se vor schimba și aici dacă mult așteptata introducere a facilităților fiscale pentru asigurările de viață se va concretiza, așa cum există și pentru cele voluntare de sănătate, chiar dacă, și pentru acestea din urmă, plafonul e neschimbat de circa 10 ani și total insuficient.

Concluzia? Toate aceste cifre ne arată spațiul important de dezvoltare pe care îl avem, mai ales că industria asigurărilor are o dinamică superioară PIB-ului. Putem, așadar, construi pe semne bune ce reies din cifrele ASF, care arată o radiografie a pieței după primele 9 luni din 2025.

2025 – anul consolidării

O analiză a trecutului este, de cele mai multe ori, o oglindă potențială a viitorului. Dacă ne uităm la 2025, acesta a fost pentru ecosistemul asigurărilor un an de consolidare și de maturizare, în care industria a reușit să construiască, treptat, un portofoliu mai echilibrat de soluții de protecție pentru oamenii și companii. Evoluția cea mai pregnantă s-a manifestat în segmentele de asigurări de viață și sănătate, dar și în zona asigurărilor de bunuri și proprietăți, unde interesul a fost stimulat de frecvența tot mai mare a producerii riscurilor cauzatoare de daune, dar și de o preocupare reală

a oamenilor pentru siguranța familiei și vieții lor.

Cert este că putem, astăzi, să discutăm despre o industrie a asigurărilor mai matură, consolidată, cu jucători de talie europeană – o industrie care și-a dovedit, reziliența și capacitatea de a fi alături de clienți.

Este important de punctat și faptul că anul 2025 a marcat accelerarea procesului de digitalizare. Asigurătorii au investit în automatizarea proceselor, în utilizarea datelor și în soluții tehnologice menite să îmbunătățească experiența clienților.

În același timp, 2025 a confirmat o schimbare de mentalitate: românii încep, din ce în ce mai mult, să privească asigurarea nu doar ca pe o simplă obligație legală, ci ca pe un instrument de stabilitate financiară și de protecție pe termen lung.

În tot acest timp, prin inițiative precum Coaliția pentru Siguranță Rutieră, Alianța pentru BunăStare și prin proiecte dedicate rezilienței în fața dezastrelor, precum Forumul Locuințelor Asigurate, UNSAR și cele 22 de companii membre ale asociației au susținut activ creșterea nivelului de informare și responsabilitate în societate.

2026 – anul dezvoltării

2026 are, deci, toate șansele să fie un an de dezvoltare. Pe de o parte, vedem că interesul românilor pentru asigurări este în creștere, mai ales în ceea ce privește asigurările de locuințe (55% dintre români spun acest lucru), de călătorie, de sănătate și de viață.

Pe de altă parte, vedem că încrederea românilor în industria de asigurări a crescut cu 3 puncte procentuale, așa arată studiile realizate de IRES, semn că, cel mai probabil, atât apropierea constantă față de clienți, investițiile

făcute, cât și reacțiile rapide ale membrilor UNSAR și ale întregii comunități a asigurătorilor după evenimente precum inundațiile din județul Suceava sau explozia din cartierul Rahova s-au făcut remarcate în societate.

Schimbând registrul, dar cu siguranță nu în ultimul rând, vedem o oportunitate semnificativă pentru populație ce vine sub forma asigurărilor de viață cu componentă de economisire sau de investiție – mai ales că studiile sociologice realizate de IRES la solicitarea UNSAR arată că 17% dintre români și-ar plasa economiile în asigurări de viață – în creștere cu 6 puncte procentuale față de 2024. Semn că oamenii caută instrumente care să ofere siguranță financiară și randamente pozitive.

Un catalizator esențial al acestei oportunități îl reprezintă extinderea și consolidarea facilităților fiscale pentru asigurările voluntare de sănătate, în sensul celor enunțate anterior. Deductibilitățile fiscale au demonstrat deja că pot stimula semnificativ interesul angajatorilor de a include asigurările de sănătate în pachetele de beneficii salariale oferite angajaților – ar trebui, deci, extinse și la asigurările de viață. În același timp, este nevoie de campanii constante de informare, care să explice cât mai bine cum funcționează o asigurare și ce avantaje unice aduce.

Pe scurt, tendința indică o creștere susținută în special de segmentele nonauto, cu accent pe sănătate, viață și locuințe. Pentru asigurători, provocarea va fi să mențină un echilibru între inovație, digitalizare și sustenabilitate financiară, într-un context economic complex și nelipsit de incertitudini la nivel global.

Oportunități și provocări, „pe măsură”

Sigur, oportunitățile vin „la pachet” cu o serie întreagă de provocări, fie ele la nivel european – unde simplificarea cadrului legislativ presupune ca aparatul birocratic să redeschidă dosarele importante, să le reanalizeze și să vină cu soluții, fie la nivel local unde este deja anunțată o efervescență la nivelul legislației secundare.

În plus, contextul este completat de riscurile climatice care își fac simțită prezența tot mai des și de provocările date de frecvența accidentelor rutiere, de digitalizare, riscuri cibernetice și de dinamica așteptărilor clienților. Ne vom apleca asupra a doar două dintre aceste provocări.

Se discută mult despre asigurările obligatorii RCA. Este important să fim realiști: acesta rămâne un segment puternic influențat direct de dinamica daunelor, a costurilor cu reparațiile, cu despăgubirile morale, de evoluția prețurilor pieselor auto, dar și de fenomenul fraudei și al dezinformării. Ce ne diferențiază însă de alte țări europene este daunalitatea. România rămâne, din păcate, „Țara accidentului la minut”. Deși s-au înregistrat unele progrese în reducerea accidentelor rutiere grave, o analiză a datelor oficiale din ultimii 10 ani arată că riscul nu dispare, ci se reconfigurează, afectând

tot mai mult alte categorii de persoane. Date oficiale arată că ne menținem pe primul loc în Uniunea Europeană la mortalitatea rutieră, înregistrând 77 de decese rutiere la un milion de locuitori, aproape dublu față de media UE.

Dincolo de dimensiunea cea mai importantă, cea umană, consecințele se văd și din perspectivă economică, în cifre. Practic, doar în primele 9 luni ale anului trecut au fost achitate, în baza polițelor RCA, peste 360.000 de dosare de daună, rezultate în urma accidentelor rutiere. Acest număr este în creștere cu 16% față de aceeași perioadă a anului 2024, ceea ce confirmă faptul că frecvența incidentelor rutiere rămâne foarte ridicată. Practic, vorbim despre 1.320 de dosare de daună plătite de către asigurători, în medie, în fiecare zi calendaristică.

Lucrăm la nivelul UNSAR pe acest palier al frecvenței accidentelor prin intermediul CSR, Coaliția pentru Siguranță Rutieră, alături de peste 40 de instituții publice, organizații neguvernamentale și companii private. De altfel, reamintim faptul că CSR a făcut recent un apel public și a invitat instituțiile, companiile și societatea civilă care încă nu sunt membre ale Coaliției să se implice în acțiunile din cadrul SNSR – Săptămâna Națională a Siguranței Rutiere. Reamintim că Legea privind instituirea SNSR, un proiect inițiat de CSR, oferă cadrul necesar pentru consolidarea cooperării interinstituționale și pentru promovarea unor măsuri concrete de prevenție, educație și responsabilizare în trafic.

O altă provocare realmente îngrijorătoare are în vedere riscurile climatice și modul în care ne protejăm, pe noi înșine, locuințele, comunitățile și afacerile. Reziliența este departe de a fi doar un concept abstract.

Observăm o creștere de 17% a despăgubirilor plătite în primele 9 luni din

17%

DINTRE ROMÂNI ȘI-AR PLASA
ECONOMIILE ÎN ASIGURĂRI DE VIAȚĂ.

+16%

CREȘTERE A NUMĂRULUI
DOSARELOR DE DAUNĂ RCA
ÎN PRIMELE 9 LUNI DIN 2025.

+17%

CREȘTERE A DESPĂGUBIRILOR
PLĂTITE ÎN PRIMELE 9 LUNI DIN 2025
ÎN BAZA POLIȚELOR FACULTATIVE
DE ASIGURARE A LOCUINȚELOR.

● INSTALATOR REPARĂ
O DEFECȚIUNE ÎN BAZE.

➤ ALEXANDRU CIUNCAN.

“
Miza este transformarea comportamentului reactiv într-unul preventiv, printr-o comunicare constantă și prin promovarea beneficiilor reale ale protecției financiare pentru locuință.
”

2025 în baza polițelor facultative de asigurare a locuințelor – semn că riscurile se multiplică, sistemul funcționează bine și că românii apelează la aceste produse cu încredere.

Merită spus și că, deși asigurarea facultativă pentru locuințe nu previne producerea riscurilor, oferă protecție reală, acoperind pierderile materiale cauzate de incendii, inundații sau alte evenimente neprevăzute, oferind sprijin financiar pentru refacerea locuinței și înlocuirea bunurilor afectate și asigurând, în final, liniștea și siguranța familiilor în fața evenimentelor care nu pot fi anticipate.

În contextul creșterii frecvenței fenomenelor naturale și al evenimentelor accidentale, mesajul nostru este unul clar: pagubele materiale nu sunt doar cifre – ele reprezintă ani de muncă pentru fiecare român, pentru fiecare familie – un motiv în plus să nu ignorăm asigurarea facultativă pentru locuințe și să luăm decizia de a ne proteja locuința.

Asigurările de locuințe sunt un segment care oferă un spațiu important de dezvoltare, iar evoluția acestora este puternic influențată de contextul social și de percepția asupra riscurilor. Evoluții mai deosebite apar, de regulă, în perioadele în care dezbaterile publice se intensifică, fie ca urmare a unor evenimente care atrag atenția societății (ex.: explozia din cartierul Rahova, inundațiile din județul Suceava), fie în urma campaniilor de informare și a mesajelor transmise de autorități și de industrie.

Provocarea este, și ne referim aici la întregul spectru al asigurărilor de locuințe, cum să menținem aceste vârfuri de interes și după ce atenția societății se mută către alte subiecte. Nu sunt puțini cei care, sub imperiul unui val de emoție, se asigură – dar anul următor nu își reinnoiesc polițele. Practic, miza este transformarea acestui comportament reactiv

într-unul preventiv, printr-o comunicare constantă și prin promovarea beneficiilor reale ale protecției financiare pentru locuință.

În loc de concluzie

Avem mult de lucru în continuare – ca societate, comunitate, mediu de afaceri și, evident, industrie financiară. Într-o economie marcată de volatilitate, adevărata diferență nu o mai face absența riscurilor, ci capacitatea de a le absorbi. Din această perspectivă, asigurările nu elimină incertitudinea, dar o fac gestionabilă. Iar într-o lume în care șocurile devin regula, nu excepția, gestionarea riscului începe să semene tot mai mult cu o condiție de normalitate economică.

Industria de asigurări plătește, în fiecare zi calendaristică, despăgubiri de peste 6,5 milioane de euro oamenilor și companiilor care trec prin momente complicate, dacă nu chiar dificile. De multe ori, plata acestor despăgubiri degrează bugetele publice de o serie de cheltuieli. Cifra poate fi, însă, mult mai mare. Cu o condiție. Să aducem asigurările mai aproape de români și de mediul de business.

Alexandru D. Ciuncan, expert cu peste 20 de ani experiență în domeniul asigurărilor și pensiilor private în Europa Centrală și de Est, cu o vastă expertiză în conduita pieței, dezvoltarea afacerilor, relații publice și jurnalism, este președinte și director general al Uniunii Naționale a Societăților de Asigurare și Reasigurare din România (UNRAR).

Între 2013 și 2018, a fost membru al IRSG și al OPSG, cele două grupuri de stakeholderi din cadrul EIOPA - Autoritatea Europeană de Supraveghere în Asigurări și Pensii Ocupaționale.

Provocări la adresa activității offshore din Marea Neagră

În contextul conflictului ruso-ucrainean

OANA IJDELEA

Managing partner Ijdelea & Asociații

NICOLAE VATU

Security manager BSOG

De la declanșarea războiului ruso-ucrainean, Marea Neagră a devenit unul dintre cele mai volatile și militarizate spații maritime ale Europei, generând o ruptură profundă în arhitectura de securitate regională. Pentru România, care își ancorează o parte esențială din viitorul energetic în proiecte offshore de producție a gazelor naturale, această transformare geopolitică are implicații directe.

ÎNTR-UN MEDIU ÎN CARE SECURITATEA rutelor maritime, protecția infrastructurii energetice și libertatea de navigație sunt tot mai expuse riscurilor, accesul la resurse poate deveni nesigur dacă instabilitatea continuă. Militarizarea accentuată a regiunii, utilizarea tacticilor hibride și competiția strategică dintre Rusia și Occident amplifică vulnerabilitățile din Marea Neagră. Având în vedere importanța geostrategică a acestei regiuni, nod esențial pentru coridoare energetice, rute comerciale și poziționare militară, orice dezechilibru local se propagă rapid asupra securității României și a stabilității europene. Primul semn al acestei transformări îl reprezintă intensificarea traficului naval. Nave comerciale, militare, nave de intervenție sau escortă, împreună cu rutele modificate ale transporturilor ucrainene, au creat un tablou complex în nord-vestul Mării Negre. Cu fiecare nou coridor deschis sau închis, cu fiecare escaladare militară, presiunea asupra infrastructurii maritime crește. În același timp, controlul operațional asupra zonei se slăbește, lăsând loc apariției multor platforme navale care nu respectă standardele de calitate impuse de organisme internaționale de profil.

România și aliații săi nu pot compensa integral limitările impuse de contextul juridic internațional, iar acest lucru se vede în numărul incidentelor maritime înregistrate în ultimele luni, de la nave avariate până

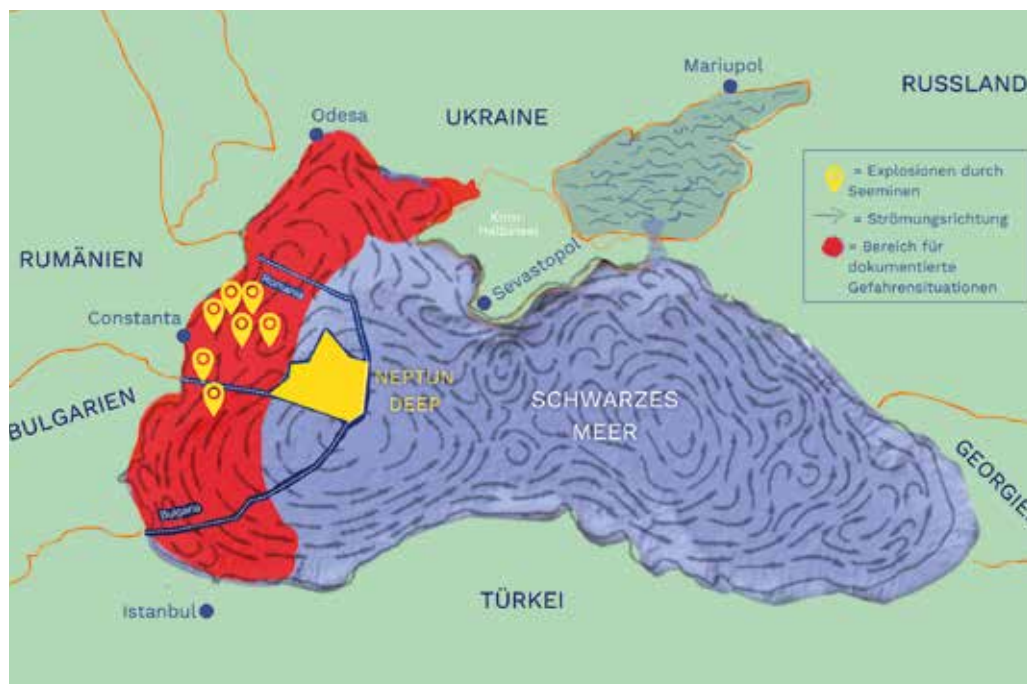
la minarea accidentală sau deliberată a anumitor culoare de navigație. Numărul total al incidentelor de la începutul conflictului depășește 40, o cifră care vorbește de la sine despre gradul de instabilitate din regiune.

În acest mediu deja tensionat se adaugă și o problemă aparent administrativă, dar cu profunde consecințe strategice: lipsa delimitării clare a frontierelor maritime dintre România și Bulgaria. Chiar dacă cele două state sunt membre ale UE și NATO, granița maritimă nu este definitiv stabilită, iar o zonă cu potențial energetic rămâne nereglementată. Această incertitudine juridică apasă pe planurile investitorilor, care își doresc garanții solide înainte de a începe foraje sau campanii seismice costisitoare.

De parcă nu ar fi fost suficient, spațiul aerian care acoperă o parte a Zonei Economice Exclusive (ZEE) a României se află încă sub responsabilitatea FIR Simferopol, o structură gestionată de Federația Rusă în urma anexării Crimeei. Paradoxul este evident: în timp ce navele românești operează în larg în ZEE, zborurile de supraveghere, elicopterele de transport și operațiunile de salvare trebuie planificate ținând cont de faptul că o autoritate aeronautică controlată de Rusia figurează încă în documentele internaționale ca administrator al spațiului aerian. Această incoerență creează întârzieri, rute deviate și, uneori, incertitudini operaționale care afectează modul în care companiile desfășoară activități în larg.

Un alt element fundamental, rar discutat în spațiul public, dar crucial pentru securitatea Mării Negre, îl reprezintă *Convenția de la Montreux din 1936*. Tratatul oferă Turciei controlul asupra strâmtorilor Bosfor și Dardanele și reglementează strict accesul navelor militare în Marea Neagră. În timp de pace, acest cadru a funcționat ca un factor de stabilitate. Însă, în contextul actual, el limitează dramatic capacitatea NATO de a-și consolida prezența navală în Marea Neagră, în special cu mijloace moderne, critice pentru descurajarea amenințărilor hibride. Analiza Forumului Securității Maritime surprinde perfect această tensiune: Montreux asigură echilibrul în regiune, dar devine simultan un catalizator de insecuritate

↓ INCIDENTE DOCUMENTATE PÂNĂ ÎN DECEMBRIE 2024 DE MINE ÎN MAREA NEAGRĂ. ZONA ÎN CARE AU AVUT LOC INCIDENTE ȘI SITUAȚII PERICULOASE CARE IMPLICĂ MINE PLUTITOARE ESTE EVIDENȚIATĂ CU ROȘU. INCIDENTELE DIN APROPIEREA NEPTUN DEEP CARE AU PUTUT FI LOCALIZATE MAI PRECIS SUNT MARCATE CU PINI, ©GREEN PEACE

➔ OANA-ALEXANDRA IJDELEA.

Dacă minele sunt un pericol „clasic”, dronele maritime reprezintă o amenințare nouă, adaptată războiului modern. Folosite masiv în conflictul ruso-ucrainean, acestea pot naviga rapid și discret spre ținte, transportând încărcături explozive impresionante, capabile să lovească nave, platforme sau conducte. Aceste drone pot pierde comanda și controlul din cauza vremii, a manevrabilității sau comunicațiilor cu punctul de comandă și ajung să plutească în derivă punând în pericol infrastructura offshore și cea portuară. De la începutul conflictului mai mult de 10 astfel de drone au fost identificate și distruse în afara zonei de conflict declarate. Diferențele dintre o mină tradițională și o dronă navală sunt semnificative și schimbă paradigma de securitate: minele sunt statice sau în derivă, cu o rază de acțiune relativ limitată, în timp ce dronele sunt mobile, dificil de detectat și pot opera la distanțe considerabile. Capacitățile tehnice ale acestor drone ridică provocări uriașe pentru infrastructura energetică offshore, care nu a fost proiectată inițial pentru astfel de atacuri.

Toate aceste elemente compun un tablou alarman: Marea Neagră este astăzi un spațiu instabil, în care riscurile la adresa investițiilor offshore sunt reale, multiple și dinamice. România, aflată la începutul unei tranziții energetice majore, are nevoie de o strategie de securitate maritimă adaptată secolului XXI care să combine capabilități navale moderne, cooperare regională, monitorizare aeriană și subacvatică, precum și un cadru legislativ care să țină pasul cu tehnologiile emergente și cu amenințările hibride.

Fără o astfel de abordare integrată, actualele proiectele offshore de producție gaze naturale din Marea Neagră rămân vulnerabile, iar independența energetică riscă să devină un obiectiv incert într-o regiune dominată de instabilitate și competiție strategică.

Oana-Alexandra Ijdelea
este managing partner la
Ijdelea & Asociații

Nicolae Vatu este security
manager al Black Sea Oil & Gas

deoarece reduce posibilitatea sprijinirii statelor riverane, precum România, cu forțe navale robuste. Consecința directă este că protecția infrastructurii offshore aferenta proiectelor de producție gaze naturale (*platforme, conducte, cabluri submarine*) depinde în mare măsură de forțele locale și de cooperarea regională, nu de o prezență militară aliată consistentă.

În paralel, amenințările asimetrice au crescut spectaculos. Minele maritime, purtate de curenți sau plasate deliberat în zone strategice, devin o prezență constantă. De la începutul războiului și până astăzi, s-au neutralizat în total peste 140 de mine. O singură astfel de mină poate avaria grav o navă de aprovizionare, poate opri operațiuni de foraj sau poate deteriora infrastructura critică submarine. Tipurile de mine întâlnite în regiune (mine navale antinavă sau antidesant, desprinse din barajele de mine din cauza vremii sau eliberate intenționat în marea liberă pentru a pluti în curent) sunt tot mai diverse, iar detectarea lor devine dificilă pe fondul traficului intens.

➔ MINĂ ÎN MAREA NEAGRĂ,
©GREENPEACE.

comitet 23

comitet 24

comitet 25

Efectele aderării României la OECD

LEONARDO BADEA

Prim-viceguvernator BNR

Aderarea României la OCDE, previzionată pentru acest an, nu trebuie interpretată doar ca un succes diplomatic, ci ca o ancoră instituțională care poate să optimizeze funcția de producție a economiei naționale. Pentru decidenții economici, acest proces reprezintă un mecanism de convergență structurală, operând prin canale de transmisie clar definite, dar a căror eficiență depinde de evitarea „instituționalismului de fațadă”.

ÎN PRIMUL RÂND, ÎN CEEA CE PRIVEȘTE dinamica macrofinanciară și reducerea primei de risc, principalul vector de impact este comprimarea primei de risc. Calitatea de membru funcționează ca un semnal de credibilitate robust, reducând spreadurile la emisiunile de eurobonduri și optimizând serviciul datoriei publice. Îmbunătățirea ratingului de țară este corelată direct cu alinierea la codurile de liberalizare a mișcărilor de capital și a instrumentelor de guvernanță corporativă, care reduc volatilitatea fluxurilor de portofoliu și facilitează tranziția de la investiții bazate pe arbitrajul costului muncii către fluxuri de capital cu intensitate tehnologică ridicată, stimulând productivitatea totală a factorilor (TFP).

În al doilea rând, discutăm de reconfigurarea fluxurilor de ISD. Statutul de membru al OCDE elimină barierele pentru marii investitori instituționali, care direcționează capital către piețe care respectă standarde riguroase de transparență. Dincolo de volumul de capital, se observă o tranziție calitativă a investițiilor către sectoare cu valoare adăugată

ridicată, stimulând productivitatea muncii. În state precum Polonia sau Cehia, alinierea la standardele OCDE a funcționat ca un catalizator pentru integrarea în lanțuri valorice globale complexe, esențială pentru a evita „capcana venitului mediu”. Prin adoptarea bunelor practici în domeniul achizițiilor publice și al guvernanței, se urmărește eliminarea distorsiunilor de piață și optimizarea alocării resurselor.

Pentru o mai bună înțelegere, este necesar să subliniem că aceste beneficii nu sunt derivate automat din actul aderării, ci sunt endogene calității politicilor publice promovate. Dinamica pozitivă este condiționată de menținerea sustenabilității finanțelor publice, pentru a capitaliza pe seama dobânzilor scăzute. Există riscul „reformelor de fațadă”, unde modificările legislative nu sunt urmate de o schimbare în funcționarea administrației, iar implementarea reală a standardelor de guvernanță corporativă în companiile de stat și digitalizarea administrației sunt eforturi care trebuie să continue după momentul festiv al primirii în organizație. În

1 ÎNTREVEDEREA BILATERALĂ A PREMIERULUI ILIE BOLOJAN CU SECRETARUL GENERAL AL ORGANIZAȚIEI PENTRU COOPERARE ȘI DEZVOLTARE ECONOMICĂ (OCDE), MATHIAS CORMANN, ©GUVERNUL ROMÂNIEI.

LEONARDO BADEA.

DELEGAȚIA ROMÂNIEI PARTICIPĂ LA REUNIUNEA CONSULTATIVĂ CU REPREZENTANȚII STATELOR MEMBRE ALE OECD, PARIS, IANUARIE 2024.
© FACEBOOK, LUCA NICULESCU,
COORDONATOR NAȚIONAL PENTRU PROCESUL DE ADERARE A ROMÂNIEI LA OCDE.

Aderarea la OECD nu reprezintă doar un proces care se încheie odată cu acceptarea, ci, din contră, este un proces care se va manifesta la fel de intens prin schimbările pe care le va induce. Aderarea nu schimbă doar legi, ci, în mod cert, va schimba mentalități instituționale.

concluzie, integrarea în OCDE oferă României un cadru de referință robust pentru măsuri structurale care pot aduce un plus de creștere potențială de aproximativ 0,8% - 1% din PIB, dar aceasta depinde de capacitatea instituțională de a internaliza aceste standarde și de a menține un mediu macroeconomic predictibil, capabil să transforme încrederea investitorilor în capital productiv pe termen lung.

Aderarea la OECD nu reprezintă doar un proces care se încheie odată cu acceptarea, ci, din contră, este un proces care se va manifesta la fel de intens prin schimbările pe care le va induce. Aderarea nu schimbă doar legi, ci, în mod cert, va schimba mentalități instituționale.

Și, nu în ultimul rând, obținerea pentru România a statutului de membru ca urmare a încheierii procesului (pe care o dorim cât mai curând) va permite consolidarea poziției în discuțiile internaționale și va sprijini obiectivul mai extins de convergență cu economiile avansate.

Leonardo Badea este prim-viceguvernator al Băncii Naționale a României.

Pentru economie, politica e cel mai mare pericol

Cel mai mare risc pentru România nu este lumea care parcă se destramă din Țețe ce le credeam veșnice. Cel mai mare risc suntem noi și politica noastră. Întrebați care sunt principalele amenințări pentru companiile românești și piețele financiare în 2026, respondenții unui recent sondaj al Asociației CFA România nu au indicat mai întâi războiul, geopolitica, protecționismul sau destrămarea globalizării. 60% au indicat instabilitatea politică din România. Nu Bruxelles-ul. Nu Washingtonul. Nu Moscova. Ci Bucureștiul.

UN VERDICT REVELATOR – ȘI INCOMOD. Pentru comunitatea de afaceri și financiară, cea mai mare incertitudine nu vine din exterior, ci din interior. Mai mult: riscurile globale sunt percepute ca gestionabile; cele domestice, nu. Instabilitatea politică nu este, în sine, o variabilă economică. Dar în cazul României a devenit un cod pentru ceva mai profund și mai nociv: imprevizibilitatea. Schimbări frecvente de politici. Promisiuni bugetare fără acoperire. Ordonanțe de urgență care surprind piețele. Compromisuri de coaliție care amână reforme. Campanii electorale care paralyzează guvernarea. Toate acestea construiesc o primă de risc pe care nicio decizie de politică monetară și niciun context extern favorabil nu o pot anula complet.

Al doilea risc expus în sondaj – deficitul ridicat ale României – nu poate fi separat de primul. Deficitul mari nu declanșează automat crize. Crizele apar atunci când piețele încep să creadă că nu există voință sau nu avem capacitate politică pentru a le corecta la timp. Piețele și investitorii sunt pragmatici. Pot tolera cifre slabe mai mult timp decât pot tolera semnale proaste. De aceea,

teama nu este doar de scăderea ratingului de țară, de costuri mai mari de finanțare sau chiar de suspendarea unor fonduri europene. Teama reală este că România ar putea intra într-un mediu global mult mai dur fără coerența politică necesară pentru a-l traversa.

În ultimii ani, companiile din România au trecut prin pandemie, tensiuni produse de războaie în proximitate, crize energetice, inflație, blocaje logistice. Volatilitatea globală e o stare de fapte. Instabilitatea externă este presupusă din start. Ceea ce nu mai este presupus este că politicile interne vor fi suficient de stabile pentru a absorbi aceste șocuri. Cu alte cuvinte, problema României nu este (doar) că lumea devine periculoasă, ci (mai ales) că marja de eroare a dispărut. Presupunerea dominantă în rândul conducătorilor de companii chestionați de CFA este că volatilitatea e structurală. Lanțurile de aprovizionare vor fi mai scurte. Capitalul va fi mai selectiv. Politica va interveni mai des în economie. Întrebarea nu mai este „dacă” vor veni șocuri, ci „cât de pregătită este fiecare țară să le absoarbă”.

60%

DINTRE RESPONDENȚII UNUI SONDAJ AL ASOCIAȚIEI CFA ROMÂNIA INDICĂ INSTABILITATEA POLITICĂ CA FIIND PRINCIPALA LOR ÎNGRIJORARE.

➔ ÎNTREVEDEREA
PREMIERULUI ILIE
BOLOJAN CU AGENȚIA
INTERNAȚIONALĂ DE
RATING MOODY'S;
©GUVERNUL ROMÂNIEI.

“
Cel mai mare risc pentru
România în 2026 nu
este următoarea criză
globală. Este să intre
în ea distrasă politic,
expusă macroeconomic
și fiscal-bugetar și
obosită instituțional.
”

Iar aici vulnerabilitățile României devin critice. Într-un mediu global stabil, greșelile de politică pot fi corectate lent. Într-un mediu fragmentat, ele sunt sancționate rapid. Capitalul nu așteaptă. Agențiile de rating nu mizează pe bune intenții viitoare. Iar toleranța Bruxelles-ului nu este infinită.

La București se combină nociv zgomotul politic cu derapajele fiscal-bugetare. Țara nu cade peste noapte, dar devine, treptat, mai scumpă la creditare, mai puțin atractivă și mai constrânsă. Ironia este că România are astăzi mai multe ancoră externe ca oricând: apartenența la UE, garanțiile de securitate NATO, accesul la fonduri europene, integrarea în lanțurile de producție europene, resursele naturale autohtone. Toate acestea ar trebui să reducă riscul. Dar ancorele funcționează doar dacă nu sunt subminate din interior.

Instabilitatea politică de astăzi nu înseamnă lovituri de stat sau colaps constituțional. Înseamnă guvernare reactivă, nu strategică. Negociere continuă în loc de decizie. Amânare în loc de

reformă. Amânarea însăși devine o politică – și una costisitoare. Dacă instabilitatea internă este redusă, riscurile externe devin gestionabile. Dacă nu, chiar și o turbulență globală moderată se poate transforma rapid într-o problemă de finanțare.

Cel mai mare risc pentru România în 2026 nu este următoarea criză globală. Este să intre în ea distrasă politic, expusă macroeconomic și fiscal-bugetar și obosită instituțional.

Iar acesta, spre deosebire de geopolitică, este un risc pe care ni-l produce propria politică.

Daniel Apostol este editorialist, analist economic și expert în politici publice, prim-vicepreședinte ASPES.

ASOCIAȚIA ENERGIA INTELIGENTĂ

#10 ani

ELECTRIC CAR

NUCLEAR

GEOTHERMAL

HDROPOWER

RENEWABLE

GREEN ENERGY

BIOGASS

SUSTAINABLE

BIOMASS

ENVIRONMENT

FORMULARUL
230

FORMULARUL
177

Susține proiectele Asociației Energia Inteligentă!

Cu ajutorul tău putem aduce lumină, căldură și speranță în comunități vulnerabile și putem continua programele noastre de educație energetică.

Tu decizi! Fii parte din schimbare!

Energie pentru viață, un strop de lumină într-un ocean de întuneric, a electrificat prin montarea de panouri fotovoltaice peste 70 de case, care nu au fost niciodată conectate la rețeaua de energie electrică, aflate în 35 de cătune izolate din 8 județe ale țării, în cele 10 etape de proiect.

Peste 2700 de persoane vulnerabile din 687 de gospodării și centre sociale au trecut mai ușor peste gerul iernii datorită lemnului de foc distribuite gratuit în cele 3 etape ale proiectului Case cu Căldură derulat în 7 județe din România.

ZILELE PREVENIRII DEZASTRELOR

Zilele Prevenirii Dezastrelor proiect de responsabilizare a comunităților cu privire la conduita pe care oamenii trebuie să o adopte în caz de cutremur, incendiu sau pană majoră de energie electrică a instruit în cele 13 etape derulate în 11 județe peste 5000 de persoane, pregătite acum să devină propriul lor salvator în cazul situațiilor de urgență.

Asociația Energia Inteligentă a pus încă de la înființare consumatorul în centrul activității sale. Misiunea noastră este să informăm corect și accesibil consumatorii de energie electrică și gaze naturale, astfel încât să își cunoască drepturile, să aleagă furnizorul potrivit, să negocieze contracte avantajoase și să înțeleagă facturile pe care le plătesc. Prin educație și transparență, îi ajutăm să ia decizii informate într-o piață energetică tot mai complexă.

Fii parte din proiectele noastre cu puternic impact social!

Milităm pentru creșterea gradului de transparență pe piața de energie

Protejăm drepturile consumatorilor de energie și gaze naturale

Promovăm o tranziție energetică echitabilă

Susținem un mix energetic echilibrat

Aspirăm la eradicarea sărăciei energetice extreme

Derulăm programe educative, de informare și conștientizare

Preluarea locului Americii

PS Quarterly prezintă în mod regulat răspunsuri succinte din partea experților pe teme de interes global, iar de această dată analizăm implicațiile politicii externe a președintelui

SUA, Donald Trump. Deși rolul Americii ca gardian al ordinii internaționale bazate pe reguli nu a fost niciodată atât de simplu pe cât cred susținătorii săi, acesta a reprezentat cel puțin un ideal în raport cu care să stabilim așteptările și să evaluăm succesele și eșecurile în guvernarea globală. Însă, odată cu revenirea lui Trump, acel ideal, la fel ca multe altele, a fost abandonat, conferind o nouă urgență unor întrebări îndelung amânate.

Statele Unite au făcut poate mai mult decât orice altă țară pentru a crea condițiile unei creșteri economice robuste și ale unei păci relative după cel de-al Doilea Război Mondial, dar nimic nu durează veșnic. Odată cu ascensiunea noilor puteri și cu vocea tot mai puternică a celor care solicită reformarea instituțiilor existente, unipolaritatea americană era inevitabil destinată să fie contestată. Dar ce alternative există la conducerea SUA în domeniul economic și al securității? Există vreun domeniu în care America să rămână indispensabilă?

Pentru a anticipa ce ne rezervă viitorul, am întrebat colaboratorii dacă sunt de acord cu următoarea afirmație:

„Pe măsură ce America se retrage din leadershipul global, alții pot și vor ocupa acest loc.”

► **Adekeye Adebajo**
Profesor la Universitatea
din Pretoria

Africa a fost istoric un teatru al rivalității strategice între puterile globale, multe dintre acestea exploatând retragerea Americii din conducerea internațională. După atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, SUA au înființat un Comandament pentru Africa pentru a urmări grupările extremiste, stabilind o prezență militară în peste o duzină de țări africane. Mai recent, SUA au încercat să contracareze eforturile Chinei de a monopoliza aprovizionarea Africii cu minerale și metale critice (componente cheie în tehnologiile viitorului). Cu toate acestea, China rămâne unul dintre cei mai mari parteneri comerciali ai Africii. În 2024, comerțul cu China a atins 295 de miliarde de dolari, de patru ori mai mult decât schimburile comerciale ale Africii cu SUA. Și asta înainte ca administrația Trump să înceapă să impună tarife asupra mărfurilor africane.

Mai mult, trupele SUA au fost expulzate din bazele militare din Niger în 2024, în același timp cu expulzarea forțelor franceze din Niger, Mali, Burkina Faso, Senegal, Coasta de Fildeș și Ciad, în urma unor proteste împotriva neo-colonialismului francez. Aceste trupe occidentale au fost ulterior înlocuite de Corpul African al Rusiei și de mercenari afiliați Kremlinului în Mali, Niger, Burkina Faso și Republica Centrafricană.

Deși SUA au desfășurat recent eforturi de pace în Republica Democrată Congo, acestea trebuie înțelese ca răspuns la dominația Chinei în sectorul minier al țării respective. Astfel, compania minieră americană KoBold Metals a semnat recent un acord de 1 miliard de dolari pentru a investi în depozitele de litiu din RDC.

Uniunea Europeană rămâne, de asemenea, un actor major în Africa, cu un comerț bilateral care a totalizat 355 de miliarde de euro (410 miliarde de dolari) în 2024. Însă au apărut și alți actori. În Sudan, se raportează că Emiratele Arabe Unite au înarmat Forțele de Sprijin Rapid genocidale, în timp ce Rusia, Arabia Saudită, Iran și Turcia au susținut guvernul sudanez. Rusia, Franța, Emiratele Arabe Unite și Turcia au susținut, de asemenea, diverse părți în Libia, iar China își menține în continuare baza militară din Djibouti. Astfel, deși situația este complicată, un lucru este clar: mulți alții sunt dispuși să încerce să preia locul Americii și să vadă dacă li se potrivește.

► **Tana Johnson**
Profesor de afaceri
publice și științe politice la
Universitatea Wisconsin-
Madison

Da, pe măsură ce America se retrage din leadershipul global, alții vor interveni, iar acești succesori nu vor proceda neapărat conform preferințelor Americii. Luați în considerare Organizația Mondială a Comerțului. Având în vedere că prima administrație Trump a solicitat revenirea la aranjamente comerciale „reciproce”, a închis Organul de Apel și a ignorat regulile OMC, este ușor să uităm că nemulțumirile americane privind OMC au fost bipartizane și de lungă durată.

Amintiți-vă că sub conducerea președintelui George W. Bush (un republican), SUA au dorit reformarea OMC astfel încât economiile emergente puternice să nu beneficieze în mod nejustificat de aranjamente nereciproce destinate țărilor mult mai sărace. Sub președintele Barack Obama (un democrat), SUA au început să blocheze numirile în Organul de Apel. Iar sub președintele Joe Biden (un alt democrat), SUA au adoptat subvenții și prevederi Buy American care păreau să încalce regulile OMC.

De-a lungul mai multor administrații, America s-a retras din conducerea OMC, iar alții au intervenit. În efortul de a reprezenta majoritatea OMC din Sudul Global, țări precum China și India au contestat preferința Americii pentru reciprocitate. În loc de „toată lumea dă ceva pentru a primi ceva”, se consideră că Organizația Mondială a Comerțului ar trebui să promoveze aranjamente în care „cei care au dau celor care nu au”, prin acces preferențial pe piață, transferuri de tehnologie și alte forme de redistribuție. Între timp, în efortul de a menține procesele de soluționare a litigiilor, UE a lansat un înlocuitor, însă fără a include cererile de reformă care au determinat SUA să submineze Organul de Apel inițial.

În cadrul OMC și în alte contexte, America este, desigur, liberă să se retragă. Însă rezultatul nu va fi neapărat cel pe care și-l dorește.

► **Kathryn Hochstetler**
Profesor de dezvoltare
internațională la London
School of Economics

După ce nu a trimis niciun reprezentant la Conferința ONU privind Schimbările Climatice (COP30) din acest an, desfășurată în Brazilia, SUA se va retrage complet din Acordul de la Paris în ianuarie. Din fericire, negocierile climatice globale de succes sunt mai probabile fără SUA decât cu ea. Departele de demonstra vreun leadership în această chestiune, America încearcă să convingă alte țări să abandoneze „escrocheria climatică” și să parieze mai mult pe combustibilii fosili.

Dar vor exista alții care să-i ia locul? Prioritatea principală la COP30 a fost implementarea angajamentelor anterioare, însă, până la ziua deschiderii, pe 10 noiembrie, doar 112 dintre cele 194 de țări au transmis planuri actualizate pentru reducerea emisiilor până în 2035. Nici măcar UE nu a transmis un asemenea plan decât în ultimul moment. Deși a demonstrat un leadership climatic în trecut, transmiterea târzie reflectă dezacorduri tot mai pronunțate între statele membre privind nivelul ambițiilor lor. Mai mult, sprijinul modest al Europei pentru finanțarea țărilor în curs de dezvoltare limitează în continuare rolul său de lider.

Între timp, gazda din acest an, Brazilia, și-a folosit abilitățile diplomatice pentru a perturba un proces COP care a devenit tot mai acru și neproductiv. De exemplu, propunerea sa pentru Tropical Forest Forever Facility se bazează pe un model de fond de capitaluri permanente pentru a aloca mai multe fonduri pentru conservarea pădurilor. Cu toate acestea, revendicarea Braziliei privind un rol semnificativ în reducerea defrișărilor este dificil de reconciliat cu angajamentul său continuu față de extinderea producției petroliere.

În cele din urmă, o evoluție pozitivă din acest an a fost continuarea creșterii remarcabile a energiei regenerabile și a industriilor bazate pe aceasta, precum vehiculele electrice. Dominanța Chinei în aceste industrii îi conferă un interes clar în conducerea eforturilor globale de decarbonizare; totuși, pentru moment, rolul său diplomatic nu reflectă încă poziția sa de lider economic.

► **Amitav Acharya**
 Autorul cărții *The Once and Future World Order: Why Global Civilizations Will Survive the Decline of the West*

În general, sunt de acord. Deși leadershipul SUA în organizarea ordinii postbelice a fost substanțial, acesta a fost și supraevaluat de analiști occidentali cu simpatii, în timp ce contribuțiile UE, Australiei, Canadei și țărilor din Sudul Global, precum India, merită o atenție mai mare. De fapt, conducerea SUA a fost întotdeauna selectivă și interesată, iar influența sa era deja în declin înainte de prima administrație Trump.

Chiar și în perioada de glorie a conducerii postbelice, SUA s-au abținut de la aderarea la acorduri multilaterale majore precum Convenția ONU privind dreptul mării, pe care a refuzat să o ratifice, și Curtea Penală Internațională, pe care a încercat activ să o submineze. America nu a fost nici semnatar fondator al unor instrumente fundamentale privind drepturile omului, cum ar fi Pactul internațional din 1966 cu privire la drepturile civile și politice și Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale. (Deși a aderat ulterior, nu l-a ratificat încă pe ultimul.) Astfel, deși SUA au condus uneori alte state, au fost și un urmăritor.

Este cert că SUA rămân totuși puterea mondială principală din punct de vedere militar, economic și tehnologic. Totuși, puterea și conducerea nu sunt același lucru. China este deja un lider în comerț și infrastructură, UE (împreună cu Japonia) conduce în asistența pentru dezvoltare și menținerea ordinii bazate pe reguli, iar BRICS+ (Brazilia, Rusia,

India, China, Africa de Sud, plus cinci membri noi) conduce avansul pentru instituții alternative de guvernare globală în domeniul dezvoltării și finanțelor. Există, de asemenea, forme hibride de conducere care implică guverne și ONG-uri, precum și parteneriate între puteri medii și lideri regionali precum Australia și Canada, dar și țări nonoccidentale precum Indonezia, Africa de Sud și Arabia Saudită.

În cele din urmă, deși guvernanta globală beneficiază de sprijinul SUA, transformarea Americii într-o minge de distrugere nu prefigurează neapărat o prăbușire a ordinii mondiale. mai ales dacă aceasta nu se extinde dincolo de unul sau două mandate prezidențiale.

► **Yu Jie**
 Cercetător principal pentru China în cadrul Programului Asia-Pacific al Chatham House

Nu sunt de acord cu această afirmație. Luați în considerare China, a doua cea mai mare economie a lumii și o superputere industrială de top. China intenționează clar să profite de atitudinea închisă a Americii, însă prioritatea sa este construirea rezilienței economice interne. Când vine vorba de extinderea influenței globale, în special în rândul țărilor nonoccidentale, China este foarte selectivă. Deși a valorificat abordarea imprevizibilă a lui Trump în privința comerțului și diplomației, este reticentă în a-și crește profilul de garant al securității globale. Punctul său forte constă în conducerea economică, pe care o exercită prin comerț, investiții și, cel mai recent, prin controale la export.

După ce au observat comportamentul și procesul decizional al SUA de-a lungul multor ani, liderii chinezi știu că devenirea unei superputeri globale i-ar implica în conflicte regionale pe care ar prefera să le evite. Probabil cea mai profundă lecție pe care au învățat-o nu constă în ceea ce a făcut SUA, ci în ceea ce a eșuat să facă. De aceea politica externă a Chinei rămâne un exercițiu al precauției. În ciuda retoricii aprinse pe tema Taiwanului sau a Mării Chinei de Sud, Beijingul a fost prudent să evite implicarea directă în războaie pe care nu le poate controla.

O asemenea reținere nu este pe atât de morală sau pacifistă pe cât este de pragmatică. După ce a studiat suprasolicitația Statelor Unite, China a ajuns la concluzia că influența unei mari puteri se erodează adesea când aceasta devine captivă în dispute locale. SUA i-au învățat pe chinezi că este mai bine să arbitrezi conflictele de la distanță decât să le combați în proximitate.

SUA rămâne structural centrală: puterea sa se manifestă încă prin sistemele coercitive de comerț și financiare, controlul tehnologic și legăturile de securitate pe care niciun rival nu le poate replica cu ușurință.

► **Suerie Moon**

Codirector al Centrului Global pentru Sănătate de la Institutul Absolvenților de Studii Internaționale și Dezvoltare din Geneva

Din 1990, SUA au fost cel mai mare finanțator unic al inițiativelor globale de sănătate, reprezentând aproximativ o treime din totalul ultimului deceniu. Reducerea ajutorului acordat de SUA în 2025 a afectat sever sectorul sănătății, țările în curs de dezvoltare pierzând o pondere estimată între 25 și 40% din finanțarea internațională în acest an, pe măsură ce și alți finanțatori s-au retras. Pierderile de vieți omenești, perturbările serviciilor medicale și decimarea multor organizații au impus o reevaluare. Deși câțiva donatori, precum Fundația Gates și China, au anunțat creșteri, niciunul nu este probabil să acopere golurile bugetare lăsate de SUA.

Totuși, finanțarea în sine nu echivalează cu leadershipul. Conversațiile mele cu factorii de decizie din Africa, Asia și America Latină în ultimul an sugerează că este în curs o schimbare fundamentală de mentalitate, deși efectele acesteia vor necesita timp pentru a se manifesta. Multe țări în curs de dezvoltare caută modalități de a-și reduce dependența față de finanțarea internațională în domeniul sănătății, ceea ce este perfect fezabil, dat fiind că cele 104 țări cu venituri medii din lume își finanțează deja 99% din cheltuielile de sănătate din surse interne (deși ajutorul va rămâne un sprijin esențial pentru țările cu venituri foarte mici sau afectate de crize).

Conducerea viitoare în domeniul sănătății globale nu va depinde neapărat de bani. Mai degrabă, multe țări pot și vor demonstra conducerea politică necesară pentru a aborda tipurile de amenințări

sanitare pe care nicio țară nu le poate gestiona singură, de la izbucniri de boli infecțioase și schimbările climatice până la microplastice și dezinformare. De exemplu, în ciuda (sau din cauza) retragerii SUA din Organizația Mondială a Sănătății, statele membre au adoptat Acordul OMS privind pandemia în mai 2025. Inițiativele regionale câștigă, de asemenea, avânt, reflectând din nou recunoașterea faptului că aranjamentele globale susținute de superputeri pot să nu fie fiabile. Așadar, da, alții vor ocupa locul lăsat liber de SUA, dar o vor face în propriile lor condiții.

► **Carla Norrlöf**

Profesor de științe politice la Universitatea din Toronto

Nu sunt de acord. America nu se retrage și nu lasă un vid. Rămâne structural centrală: puterea SUA încă operează prin sisteme coercitive de comerț și financiare, controlul tehnologiilor și legături de securitate pe care niciun rival nu le poate replica ușor. Aceste instrumente determină tot mai mult alte părți să creeze soluții parțiale. Cluburile minilaterale, sistemele alternative de plată și coalițiile specifice anumitor probleme pot reduce dependența marginal, dar încă se bazează pe infrastructura SUA când apar crize.

Pericolul mai mare pentru conducerea americană este intern. Conflictele partizane profunde și lipsa de încredere instituțională erodează credibilitatea angajamentelor SUA, în timp ce capacitățile acesteia rămân intacte. Această eroziune restrânge spațiul de manevră al Americii și generează o ordine globală mai fragmentată, mai tranzacțională și mai fragilă.

Astfel, rolul rămâne al lor, pentru că niciun alt stat nu poate prelua pe deplin rolul sistemic al Americii. Cu toate acestea, multe state se pot adapta pentru a diminua influența SUA. Rezultatul este un sistem global încă decisiv modelat de SUA, dar nu guvernat astfel încât să asigure o stabilitate relativă.

Da, pe măsură ce America se retrage din leadershipul global, alții vor interveni, iar acești succesori nu vor face neapărat ceea ce preferă America.

În dialog cu Şebnem Kalemli-Özcan

În această ediție a PS Quarterly, discutăm cu **Şebnem Kalemli-Özcan**, profesor de economie la Universitatea Brown, director al Global Linkages Lab (Laboratorul Legăturilor Globale), fost consilier politic principal la Fondul Monetar Internațional și fost economist principal pentru Orientul Mijlociu și Africa de Nord la Banca Mondială.

Project Syndicate: În ciuda unui *consens covârșitor privind importanța independenței băncii centrale, politicienii caută în continuare să influențeze politica monetară, liderii populiști favorizând adesea ratele scăzute ale dobânzilor. Acesta este cu siguranță cazul președintelui american Donald Trump, care, fără îndoială, va căuta un succesor docil pentru președintele Sistemului Rezervelor Federale, Jerome Powell, după încheierea mandatului său în 2026. Având în vedere că Statele Unite nu sunt supuse aceluiași compromisuri ca economiile emergente, cum se compară riscurile pentru economia americană cu cele din Turcia în timpul experimentului catastrofal de politică monetară care a culminat în 2022?*

Şebnem Kalemli-Özcan: Deși politica monetară este supusă presiunilor politice atât în SUA, cât și în Turcia, consecințele macroeconomice ale reducerilor ratei dobânzii motivate politic ar diferi substanțial, datorită factorilor structurali și instituționali, în special disparităților în dominanța financiară, credibilitatea politicii și legăturile globale.

Când interferența politică determină ca ratele politicii monetare să fie sub nivelurile de echilibru într-o economie emergentă precum Turcia, care deține datorii în valută, are piețe financiare interne superficiale și suferă de o încredere scăzută din partea investitorilor, lovitură adusă credibilității băncii centrale este severă și declanșează rapid deprecierea monedei, fuga de capital și spirale inflaționiste. Așa cum am observat în 2022, aceste economii se confruntă cu o amplificare endogenă: creșterea riscului global sau incertitudinea politicii interne generează un cerc vicios al majorării primelor de risc, accelerării ieșirilor de capital și deteriorării bilanțului.

Statele Unite, în schimb, beneficiază de hegemonie financiară globală: emit moneda rezervă dominantă la nivel mondial, iar activele „sigure” denumite în dolari rămân solicitate pe plan global, în ciuda presiunilor politice crescânde asupra Sistemului Rezervelor Federale. Aceasta oferă o izolare semnificativă față de efectele reducerilor premature sau excesive ale ratelor dobânzilor. Dar această izolare are limite. Rețelele globale de producție și financiare retransmit riscurile economice și geopolitice în creștere către economia SUA, sporind inflația și slăbind prețurile activelor.

Datorită dominației financiare înrădăcinate și credibilității instituționale îndelungate, SUA ar trebui să poată susține rate ale dobânzilor sub nivelurile de echilibru pentru o perioadă mai lungă decât Turcia, înainte ca efectele cele mai severe să se manifeste. Cu toate acestea, politizarea prelungită a politicii monetare din SUA ar eroda aproape sigur credibilitatea Sistemului

Rezervelor Federale, ar distorsiona evaluarea riscului și ar slăbi, în timp, rolul global al dolarului.

Efecte de spillover și spillback

PS: *Politica monetară a SUA are efecte de spillover semnificative. Având în vedere limitările instrumentelor convenționale în gestionarea volatilității fluxurilor de capital, cum ar trebui economiile emergente și în curs de dezvoltare (EMDE) să se pregătească pentru sau să răspundă la reducerile dobânzilor din SUA?*

SKO: Politica monetară a SUA generează puternice efecte de spillover globale, deoarece ancorează condițiile financiare globale, un rezultat al rolului dominant al dolarului în împrumuturile internaționale și evaluarea activelor. Mișcările dobânzilor din SUA se transmit internațional nu doar prin comerț, ci și prin canale legate de bilanț, deoarece creditul transfrontalier, obligațiunile corporative și împrumuturile sindicalizate sunt în mare parte denominate în dolari.

Când dobânzile din SUA scad, apetitul pentru risc al băncilor globale și al investitorilor nonbancari crește, gradul de îndatorare se extinde și fluxurile de capital către EMDE cresc semnificativ. Aceste fluxuri de intrare pot atenua temporar constrângerile de finanțare, însă cresc vulnerabilitățile sistemice, în special în țările cu fundamentale economice slabe sau credibilitate scăzută a politicii, deoarece orice înăsprire a condițiilor monetare americane este susceptibilă să declanșeze o inversare abruptă a fluxurilor de capital, ceea ce poate genera presiuni asupra cursului de schimb și instabilitate financiară. Utilizând date la nivel micro din Europa, America Latină și Asia, am demonstrat că firmele din țările cu instituții financiare mai solide, cadre monetare credibile și piețe locale ale monedei mai profunde experimentează contracții mai reduse ale producției și creditului în urma inversărilor politicii americane.

Instrumentele monetare convenționale, precum ajustările ratelor dobânzilor pe termen scurt sau intervențiile pe piața valutară (FX), sunt adesea insuficiente pentru a gestiona aceste cicluri. Totuși, economiile în curs de dezvoltare și piețele emergente (EMDE) pot utiliza instrumente macroprudențiale pentru a contracara îndatorarea excesivă și asumarea riscurilor în sistemul financiar, precum și pentru a remedia nepotrivirile valutare în perioadele de relaxare monetară a SUA.

De asemenea, acestea pot consolida piețele de obligațiuni denominate în moneda locală, pentru a diminua dependența de finanțarea în dolari, și pot dezvolta cadre monetare credibile

care să ancoreze așteptările și să reducă primele de risc. Coordonarea globală, susținută de facilitățile FMI, aranjamente multilaterale de swap valutar și o comunicare transparentă a politicii Sistemului Rezervelor Federale, poate contribui substanțial la diminuarea efectelor de contagiu.

Reducerea dobânzilor în SUA reprezintă o sabie cu două tăișuri pentru EMDE-uri, stimulative pe termen scurt, dar destabilizatoare pe termen lung. Cu toate acestea, prin consolidarea credibilității politicii și aplicarea unei politici macroprudențiale proactive, EMDE-urile pot diminua riscurile negative.

PS: *Deși experimentul recent al Turciei a confirmat ortodoxia tradițională a politicii monetare, economia globală și rolul Americii în cadrul acesteia se schimbă rapid. Este necesar ca economiile în curs de dezvoltare să adopte noi paradigme pentru a genera creștere și stabilitate sau, cel puțin, pentru a-și rearanja prioritățile?*

SKO: EMDE-urile nu ar trebui să abandoneze această ortodoxie, ci să adopte o abordare „ortodoxie-plus”, în care ancorele macroeconomice credibile sunt suplimentate cu instrumente care vizează vulnerabilitățile specifice generate de rețelele globale interconectate financiare.

Experimentul Turciei a demonstrat că încălcarea trinității fundamentale a politicii, stabilitatea prețurilor, disciplina fiscală și autonomia băncii centrale, are efecte catastrofale. În loc să relaxeze aceste ancore „dure”, EMDE-urile ar trebui să le întărească, prin ținte transparente de inflație, reguli care să excludă dominația fiscală și garanții legale pentru independența băncii centrale.

Dar, într-o lume dominată de dolar, caracterizată prin intermediere non-bancară și șocuri geopolitice, acest lucru nu este suficient. EMDE-urile trebuie să adopte un mix de politici care să reducă riscul bilanțier și să limiteze efectele de amplificare generate de activitățile intermediarilor globali. În acest sens, deviațiile valutare dintre bănci, întreprinderi și stat trebuie monitorizate și plafonate. Este necesar să se mențină tamponi suficienți de lichiditate și capital condiționate de evoluția conjuncturii, acestea trebuie să crească în perioadele de avans economic. Piețele de obligațiuni denominate în moneda locală, precum și instrumentele de hedging, trebuie dezvoltate, astfel încât finanțarea externă să se orienteze de la pasivele denominate în dolari către creanțe exprimate în moneda națională. De asemenea, baza investitorilor instituționali locali (fonduri de pensii și asigurători) trebuie extinsă pentru a absorbi șocurile. Diversificarea partenerilor comerciali și financiari ar contribui, de asemenea, la creșterea rezilienței.

În cele din urmă, credibilitatea datelor și a comunicării este fundamentală.

Date transparente privind datoria externă pe termen scurt cu frecvență înaltă, decalajele valutare ale sectorului FX corporativ și legăturile dintre bănci și intermedierea financiară nonbancară ar sprijini ancorarea anticipațiilor referitoare la cursul de schimb și ar conduce la comprimarea primelor de risc în contextul modificărilor condițiilor globale.

Această abordare „ortodoxie-plus” reprezintă cea mai bună șansă pentru EMDE-uri de a obține creștere și stabilitate în această nouă fază a globalizării.

PS: Dincolo de politica monetară, administrația Trump utilizează tarifele și amenințarea aplicării acestora pentru a urmări obiective politice, remodelând economia globală în acest proces. Care sunt efectele macroeconomice ale amenințărilor tarifare ale lui Trump și cum se compară acestea cu efectele tarifelor implementate?

SKO: Impactul tarifelor este determinat de așteptările agenților și de rețelele globale de producție și finanțe.

Așa cum am demonstrat împreună cu colegii mei într-un studiu recent, amenințările tarifare credibile sporesc riscurile la coadă și subminează cererea internă. Nesigure în privința viitorului, firmele amână angajările, investițiile de capital și comenzile pentru stocuri, în special în sectoarele cu bunuri supuse tarifelor și în cazul furnizorilor upstream. Acest fenomen afectează stabilirea prețurilor de către firme și adaosurile comerciale în lanțurile globale de valoare.

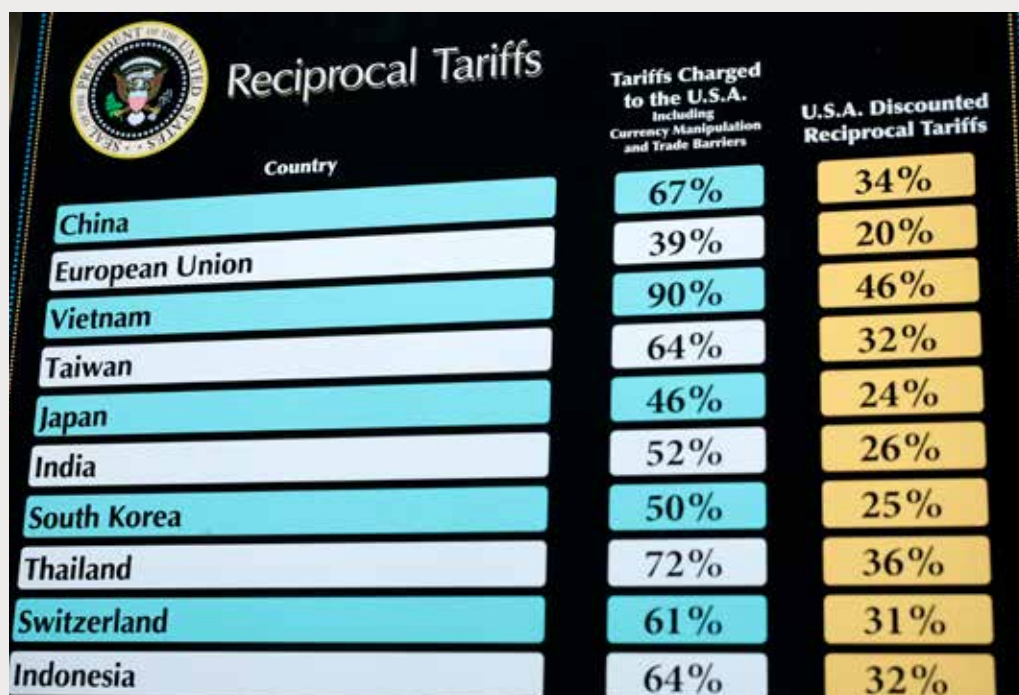
Amenințările tarifare americane pot influența totodată valoarea dolarului și primele de scadență, așa cum am observat în aprilie, după ce administrația SUA a anunțat tarifele cu denumirea „Ziua Eliberării”. De atunci, condițiile de finanțare s-au deteriorat, subminând investițiile pe termen

scurt și reducând volumul comerțului.

Odată ce tarifele sunt aplicate, ele provoacă un șoc standard de barieră comercială, conducând la modificări ale prețurilor relative și la o cerere globală mai redusă. Tarifele implementate reprezintă taxe impuse consumatorilor și producătorilor. Creșterea prețurilor la importuri generează inflație determinată de costuri, care poate fi transmisă în inflația agregată, în funcție de moneda de facturare, structura pieței și capacitatea neutilizată. Pe măsură ce prețurile de consum cresc, venitul real al gospodăriilor este comprimat. Tarifele afectează, de asemenea, bilanțurile (capitalul de lucru, cerințele FX) și sporesc sensibilitatea firmelor expuse la finanțarea externă.

Tarifele nu doar reconfigurează legăturile comerciale; ele modifică și alocarea producției între țări și sectoare pe termen lung. Deoarece tarifele generează șocuri de cerere și ofertă atât la nivel național, cât și sectorial, acestea pot determina stagfație pe termen scurt pentru toate țările implicate. Așteptările de represalii pot influența, de asemenea, volumul comerțului, chiar dacă acestea nu se concretizează niciodată.

Concluzia este că amenințările tarifare modifică primele de risc și investițiile, în timp ce tarifele oficial implementate schimbă prețurile și cantitățile. Dar amenințările repetate, așa cum am observat în timpul administrației Trump, pot crea de asemenea o atmosferă de incertitudine care deprimă creșterea pe termen mediu. Persistența este esențială: o perioadă prelungită cu tarife ușor mai ridicate, împreună cu amenințări repetate privind tarifele, poate conduce la o ieșire/intrare durabilă a furnizorilor, relocarea capacității și pierderi generate prin învățarea practică („learning-by-doing”). Odată ce lanțurile de aprovizionare sunt reconfigurate, anularea acestor modificări este uneori imposibilă, întotdeauna lentă și niciodată completă.

Deși impactul direct asupra prețurilor poate fi limitat, tarifele susținute, împreună cu amenințările continue că vor fi introduse și altele, contribuie la o inflație mai ridicată printr-un transfer mai larg al costurilor, adaosuri strategice și substituirea graduală a importurilor cu surse mai costisitoare. Cercetările noastre demonstrează că, pe termen scurt, tarifele implementate pot crește inflația cu 0,2-0,6 puncte procentuale. Pe termen lung, acestea ar putea reduce PIB-ul cu un punct procentual.

Deși este mai dificil de cuantificat impactul amenințărilor tarifare, am constatat că ele au contribuit în acest an la deflație (până la 0,8 puncte procentuale) și la pierderi de locuri de muncă în SUA. Acest fenomen poate fi explicat prin canalul anticipațiilor: agenții includ în prețuri un viitor în care SUA importă mai puține bunuri străine.

Incertitudinea este un factor macroeconomic: acționează rapid prin prime de risc și prin sincronizarea investițiilor. Însă realocările reale semnificative care consolidează efectele tarifelor asupra productivității și inflației necesită ca tarifele să fie menținute pe o perioadă mai îndelungată.

Ce ne rezervă viitorul

PS: Tendința lui Trump de a nu-și duce la îndeplinire amenințările tarifare sau de a inversa rapid tarifele a contribuit la complacerea piețelor financiare, în ciuda erodării rapide a capacității pe termen lung a Americii de a crea bogăție. Dacă SUA vor ajunge la un punct de cotitură, în care deținătorii de obligațiuni vor solicita o primă mai mare pentru a deține titluri de trezorerie americane, cum va arăta ajustarea și ce pot face factorii de decizie din economiile emergente pentru a limita efectele negative?

SKO: În cadrul Global Linkages Lab, am observat încă din martie că inversările frecvente ale lui Trump influențau comportamentul pieței, rezultând ceea ce este acum cunoscut sub denumirea de „TACO” (Trump always chickens out). Dacă deținătorii de obligațiuni americane încep să solicite o primă de risc mai ridicată, există două scenarii posibile.

În primul scenariu, credibilitatea SUA rămâne intactă, iar statu-quo-ul este consolidat. Deținătorii de obligațiuni vor solicita o primă de risc mai mică, dar poate exista totuși o primă de termen mai ridicată în SUA, ceea ce implică randamente mai mari. Cu toate acestea, activele denuminate în dolari rămân „sigure”, conducând la o apreciere a dolarului. Între timp, primele globale de risc ar crește, iar EMDE-urile s-ar confrunta cu condiții mai stricte de finanțare externă.

În al doilea scenariu, credibilitatea Americii ar fi afectată, iar dominația dolarului ar fi pusă sub semnul întrebării. Dacă investitorii ar solicita o primă de risc și o primă de termen mai ridicate din cauza îndoielilor legate de solvabilitatea fiscală sau credibilitatea politicii americane, prima de risc specifică SUA ar crește de-a lungul curbei randamentelor, indiferent de maturitatea activului. Rezultatul ar fi slăbirea simultană a dolarului și întărirea randamentelor obligațiunilor americane, o combinație întâlnită în mod normal în piețele emergente, deoarece randamentele ar include acum riscul valutar. Pe măsură ce condițiile financiare globale se restrâng, iar dolarul se depreciază, SUA s-ar confrunta cu inflație importată prin spirala tipică de inflație-deprecieri a piețelor emergente.

Acest scenariu ar fi nefavorabil pentru toți. De asemenea, ar determina trecerea definitivă a lumii de la ordinea „unipolară” postbelică către o nouă ordine bipolară, în care o altă monedă,

cel mai probabil cea față de care dolarul se depreciază cel mai mult, ar dobândi dominație. În eventualitatea unei vânzări masive de titluri de trezorerie americane, care ar conduce la creșterea randamentelor și la impunerea unor prime de risc și prime de termen mai ridicate pentru dolar pe toată curba, emitentul acestei monede nou dominante ar trebui, de asemenea, să acționeze ca un creditor global de ultimă instanță.

Cel mai probabil candidat este euro, însoțit de un activ sigur european, cum ar fi bund-ul german, deși nu este deloc clar dacă oferta unui astfel de activ va fi suficientă pentru a satisface cererea globală. În orice caz, EMDE-urile ar trebui să înceapă să-și diversifice portofoliile încă de acum, reducând expunerea la dolari în favoarea euro.

Totodată, EMDE-urile ar trebui să se pregătească pentru posibilitatea ca tarifele impuse de Trump să determine redirecționarea unei părți semnificative a comerțului de la SUA către Europa. Pentru EMDE-uri, diversificarea lanțurilor de aprovizionare este de asemenea esențială pentru a asigura accesul continuu la importurile critice, precum energie și alimente, în cazul unor șocuri. Este esențial ca țările să nu încerce să atingă acest obiectiv prin plafonarea celor mai solicitate exporturi, așa cum a făcut recent China cu pământurile rare.

Desigur, astfel de măsuri trebuie să completeze imperativele menționate anterior, inclusiv consolidarea credibilității politicilor interne, prin identificarea și plafonarea dezechilibrelor valutare, sporirea transparenței datelor și îmbunătățirea comunicării băncii centrale, precum și implementarea politicilor macroprudențiale care să întărească stabilitatea financiară.

***PS:** În contextul încetinirii creșterii economice și al celui mai ridicat nivel mediu al tarifelor vamale americane din aproape un secol, cât de acut este riscul de stagflație în 2026, nu doar pentru SUA, ci și pentru economiile în curs de dezvoltare și cele emergente? Ce semnale ar trebui să urmărim?*

SKO: Stagflația reprezintă un risc real pentru toate țările, datorită în mare măsură politicilor comerciale ale SUA. Aceasta este o realitate într-o lume cu rețele foarte strâns interconectate de comerț, producție și financiare. Deși au început eforturi pentru construirea unor lanțuri de aprovizionare mai reziliente, acest proces va dura ani, dacă nu chiar un deceniu. Între timp, trebuie să abordăm economia globală dintr-o perspectivă de rețea și să urmărim cu atenție semnalele care indică apropierea stagflației.

Inflația reprezintă un semnal important. Orice șoc sectorial, precum un tarif asupra energiei, transportului, materiilor prime sau tehnologiei, ori orice alt tip de control care împiedică producția într-un anumit sector, se va transmite prin legăturile input-output, reducând productivitatea și venitul real pe termen mediu, în special dacă cererea internă pe termen scurt rămâne neschimbată. Primul

semnal pe termen scurt că acest fenomen are loc va fi creșterea prețurilor. Valul inflaționist generat de pandemie în 2021 ar putea fi fost preludiul stagflației induse de tarife în 2026.

Criza COVID-19 a avut impact asupra fiecărei țări, însă inflația a debutat în sectoare deosebit de vulnerabile. În unele cazuri, precum cel al oțelului și cherestelei, aceasta a reflectat o combinație între cererea ridicată și oferta restrânsă: oamenii construiau pentru a se adapta la viața în carantină, dar blocajele din lanțurile de aprovizionare limitau livrările materialelor necesare. În alte cazuri, în special în industriile de servicii, creșterile de prețuri au reflectat penuria de forță de muncă, care a apărut atunci când companiile care și-au concediat angajații în fața închiderilor bruște s-au confruntat cu dificultăți în refacerea efectivelor de personal. A durat ceva timp până când inflația a fost resimțită la nivel agregat, însă inflația sectorială era prezentă, de la restaurante și turism până la mașinile second-hand.

Astăzi, așteptările privind inflația și cursul de schimb reprezintă semnale esențiale de urmărit, pentru a anticipa atât stagflația, cât și instabilitatea financiară globală.

Poetul englez din secolul al XVII-lea John Donne a scris versurile celebre:

**Niciun om nu este o insulă,
Întreg în sine;
Fiecare om este o parte a
continentului,
O parte integrantă a totului.
Dacă un bulgăre de pământ este
spălat de mare,
Europa este mai săracă,
La fel ca atunci când un
promontoriu dispare;
La fel și dacă o moșie a prietenului
tău
Sau a ta însăși ar fi luată.**

**Moartea oricărei persoane mă
diminuează,
Pentru că fac parte din umanitate.
Și, prin urmare, niciodată să nu
trimiți să întrebi
pentru cine bate clopotul;
El sună pentru tine.**

Trebuie să privim economiile în același mod. Lumea noastră este fundamental interconectată, fie că ne place sau nu. Când clopotul bate pentru un sector sau o țară, este posibil să bată pentru toate.**PS**

Alegerile comentatorilor PS pentru iarna anului 2025

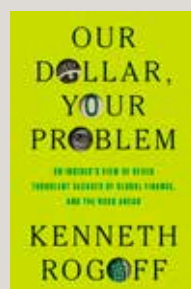

Working-Class New York: Life and Labor Since World War II

Joshua B. Freeman

Excelenta carte a lui Joshua B. Freeman analizează New Yorkul social-democrat al anilor postbelici, o perioadă caracterizată prin creșterea solidarității multirasiale, puterea sindicală și asigurarea serviciilor municipale precum învățământul superior și îngrijirea sănătății. Fără a omite inechitățile și excluderile variate observate în New York în acea perioadă, Freeman ne arată că sunt posibile perspective mai bune și că imaginația noastră politică a fost sărăcită prea mult timp.

Sandeep Vaheesan

Our Dollar, Your Problem: An Insider's View of Seven Turbulent Decades of Global Finance, and the Road Ahead

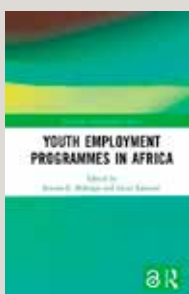
Kenneth Rogoff

Aceasta este o lectură obligatorie pentru oricine dorește să înțeleagă încotro s-ar putea îndrepta economia SUA și dolarul, în contextul actualelor politici economice americane. Kenneth Rogoff avertizează că nu trebuie să considerăm garantată poziția dolarului ca monedă dominantă mondială, împreună cu toate beneficiile aferente pentru Statele Unite, reamintindu-ne că și alte monede odinioară dominante și-au pierdut statutul venerat. Având în vedere că valoarea dolarului a scăzut cu 10% de la începutul anului 2025, cea mai slabă performanță în prima jumătate a unui an din 1973 – această avertizare nu putea fi mai binevenită.

Cu un stil de proză rafinat și captivant, Rogoff analizează multiplele provocări cu care se confruntă în prezent dolarul. Este demn de remarcat faptul că el avertizează că, dacă creșterea rapidă a datoriei publice a Statelor Unite rămâne necontrolată, atât SUA, cât și lumea se vor confrunta cu o perioadă prelungită de volatilitate financiară, caracterizată prin rate reale ale dobânzii mai ridicate, inflație și crize mai frecvente ale datoriei și financiare. De asemenea, el subliniază că erodarea independenței Sistemului Rezervelor Federale reprezintă o modalitate sigură de a elibera din nou duhul inflației din.

Rogoff se numără printre cei mai distinși și experimentați economiști la nivel mondial, iar factorii de decizie din SUA ar face bine să îi urmeze sfaturile. Din păcate, în contextul „One Big Beautiful Bill” al lui Donald Trump, care a devenit lege în luna iulie, și al atacurilor sale neîncetate asupra Sistemului Rezervelor Federale, acest lucru pare extrem de puțin probabil. În schimb, avertismentele lui Rogoff sunt foarte probabile să se adevărească.

Desmond Lachman

Youth Employment Programmes in Africa

Edited by Ramos E. Mabugu
and Lucas Ronconi

Această carte oferă o analiză comparativă, pentru mai multe țări, a inițiativelor de angajare a tinerilor în nouă țări africane, fundamentată pe interviuri exhaustive și grupuri de discuții. Depășind simpla evaluare a rezultatelor, aceasta examinează procesele de implementare, dinamica politică și coordonarea instituțională, oferind perspective asupra motivelor pentru care programele reușesc sau eșuează. Combinată cu arhiva „What Works” a Partnership for Economic Policy, oferă atât baza de dovezi, cât și profunzimea contextuală necesară pentru conceperea unor politici mai eficiente.

Jane Kabubo-Mariara

Contribuții la creșterea economică

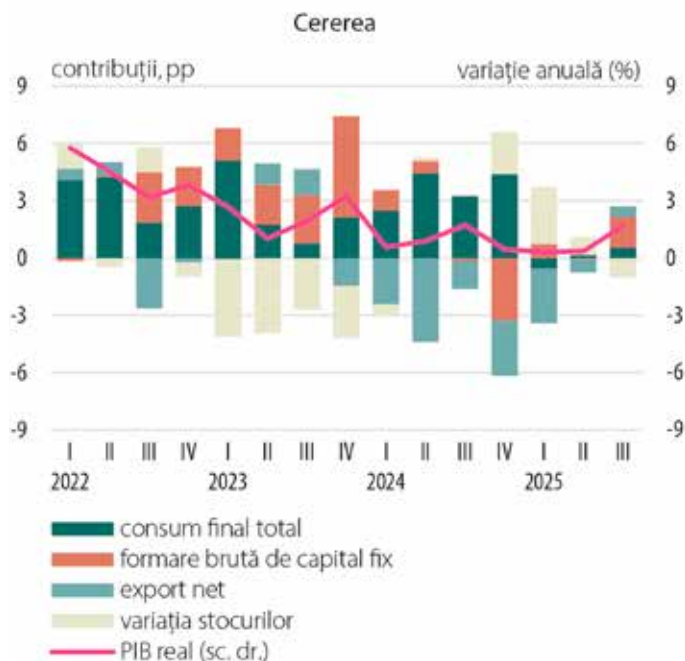
ÎN TRIMESTRUL III 2025, ECONOMIA ROMÂNIEI și-a intensificat ritmul anual de creștere până la 1,7 la sută, astfel încât avansul din primele nouă luni s-a apropiat de 1 procent (Vezi graficul).

La nivelul ofertei, evoluția a fost atribuită în principal activității de construcții și agriculturii (contribuții de 0,8 puncte procentuale și, respectiv, 0,6 puncte procentuale la variația anuală a PIB real din trimestrul III), în timp ce VAB aferentă serviciilor a rămas

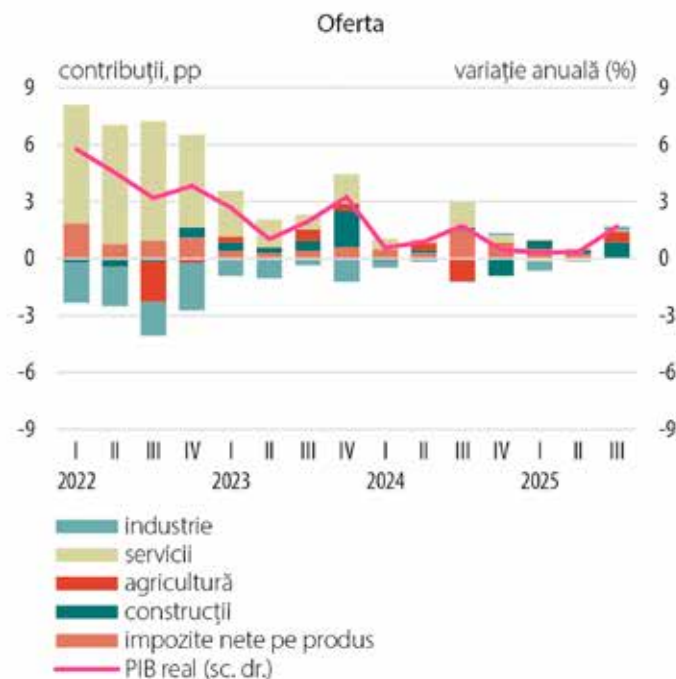
aproape nemodificată, iar industria, deși în ușoară revenire, nu a avut un parcurs convingător. În acest din urmă caz, creșterea VAB cu 1,2 la sută în termeni anuali s-a datorat unui efect de bază (scădere în trimestrul III 2024 mai pronunțată decât cea din perioada curentă), o traiectorie anemică fiind vizibilă la nivelul livrărilor atât pe piața locală, cât și pe cea externă (reduceri trimestriale de peste 2 la sută ale cifrei de afaceri industriale în perioada curentă, în ambele cazuri).

Din perspectiva cererii, creșterea economică a fost susținută, în principal, de dinamizarea investițiilor, însă contribuții pozitive au înregistrat și consumul privat, precum și exportul net, a cărui redresare a fost imprimată de impulsul dat exporturilor de producția remarcabilă de cereale păioase și rapiță, concomitent cu o anumită încetinire a importurilor.

Din raportul asupra inflației realizat de BNR, februarie 2026.

Sursa: INS

2EU Pulse of Europe

News That Matters Now

Explaining Europe in a way that everyone can understand

Connecting the decisions from
Brussels with everyday life

**Acharya / Adebajo / Brown / Cooper /
ElBaradei / Freeland / Gensler / Guo /
Hochstetler / Huq / Johnson / Kalemli-Özcan /
Krauze / Moon / Nagashima / Nasr /
Norrlöf / Reinhart / Sikorski / Stiglitz /
Sullivan / Tirole / Xu / Ypi / Yu**

**Apostol / Badea / Chisăliță /
Ciuncan / Grigorescu / Ijdelea / Ivan /
Magdin / Marinescu / Tecuceanu / Vatu**